

ΕΘΝΙΚΟ & ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΙΑΤΡΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
Β΄ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ
Διευθυντής: **ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ Α. ΔΟΥΖΕΝΗΣ**
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΓΕΝΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΑΤΤΙΚΩΝ

ΠΜΣ «ΨΥΧΙΑΤΡΟΛΙΚΑΣΤΙΚΗ»
ΔΙΕΥΘ. ΣΠΟΥΔΩΝ: ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ Α. ΔΟΥΖΕΝΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ, ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΙΑΤΡΟΛΙΚΑΣΤΙΚΗ
ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ
ΒΙΑΣ»**

ΓΚΟΥΜΑ ΧΡΙΣΤΙΝΑ

A.M. : 20160374

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: Χ. ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΘΗΝΑ 2019

Τριμελής επιτροπή:

1. **ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ ΧΑΡΑ:** ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ,
ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ ΙΑΤΡΟΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ
ΤΟΞΙΚΟΛΟΓΙΑΣ ΤΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ Ε.Κ.Π.Α.,
ΚΟΣΜΗΤΟΡΑΣ ΣΧΟΛΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ Ε.Κ.Π.Α.
2. **ΔΟΥΖΕΝΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ:** ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ, ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Β' ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗΣ ΚΛΙΝΙΚΗΣ Ε.Κ.Π.Α., ΔΙΕΥΘ.
ΣΠΟΥΔΩΝ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΥ
«ΨΥΧΙΑΤΡΟΔΙΚΑΣΤΙΚΗ»
3. **ΠΑΠΑΔΟΔΗΜΑ ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ:** ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΡΙΑ
ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΙΑΤΡΟΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΟΞΙΚΟΛΟΓΙΑΣ
Ε.Κ.Π.Α.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την ολοκλήρωση της παρούσας διπλωματικής εργασίας θα ήθελα να ευχαριστήσω την κυρία Χαρά Σπηλιοπούλου , επιβλέπουσα Καθηγήτρια και Διευθύντρια του εργαστηρίου Ιατροδικαστικής και Τοξικολογίας Ε.Κ.Π.Α. για την αμέριστη υποστήριξη της, το ειλικρινές ενδιαφέρον, τη συμπαράστασή και τις ουσιώδεις υποδείξεις της , την καλοσύνη της και τη δυνατότητα που μου έδωσε ως Διευθύντρια του εργαστηρίου Ιατροδικαστικής να αξιοποιήσω το τόσο πλούσιο και χρήσιμο αρχείο του εργαστηρίου.

Στη συνέχεια, τον Καθηγητή Ψυχιατρικής και διευθυντή του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Ψυχιατροδικαστικής (που μου έδωσε την ευκαιρία να εμπλουτίσω τις γνώσεις μου) κύριο Αθανάσιο Δουζένη και για την καθοδήγηση του και τις υποδείξεις του.

Τέλος, θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στην Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Ιατροδικαστικής και Τοξικολογίας Ε.Κ.Π.Α. , κυρία Σταυρούλα Παπαδόδημα για τις πολύτιμες γνώσεις που μου μεταβίβασε , το ειλικρινές της ενδιαφέρον και τη διάθεση της να με υποστηρίξει για την ολοκλήρωση αυτής της εργασίας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το θέμα της παρούσας εργασίας είναι η παρουσίαση των κοινωνικών, ψυχολογικών και ιατροδικαστικών διαστάσεων ενδοοικογενειακής βίας. Στην εργασία παρουσιάζονται θεωρίες ψυχιατρικές, συμπεριφορικές, γνωστικές αλλά και κοινωνιολογικές που ερμηνεύουν τις ρίζες αλλά και τις συνέπειες της κακοποιητικής συμπεριφοράς υπό διαφορετική σκοπιά. Οι κύριες μορφές κακοποίησης είναι η ψυχολογική, σωματική και σεξουαλική. Με γνώμονα τα εν λόγω ευρήματα, οι κυριότερες μορφές βίας που βίωναν οι γυναίκες ήταν η ψυχολογική και η σωματική. Η παρούσα διπλωματική εργασία έχει στόχο στο να φωτίσει το ευρύ αυτό φαινόμενο αυτό με τη μελέτη 225 γυναικών - θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας προκαλούμενης από το σύντροφό τους σύμφωνα με δύο χρονιές το 2012 και το 2017. Το δείγμα προέρχεται από το αρχείο του εργαστηρίου Ιατροδικαστικής και Τοξικολογίας Ε.Κ.Π.Α. Η ανάλυση των δεδομένων έγινε με το στατιστικό πρόγραμμα SPSS (έκδοση 18). Κάποια από τα κυριότερα ευρήματα ήταν ότι οι γυναίκες ήταν έγγαμες, είχαν 2 τέκνα και η απασχόληση τους είχε σχέση με τη συντήρηση του σπιτιού και την ανατροφή των τέκνων. Επίσης, τα περισσότερα θύματα είχαν ελληνική καταγωγή και ηλικίες 16-71 ετών. Το μέρος που συνέβησαν τα περιστατικά κακοποίησης ήταν η οικία του θύματος και τα επικρατέστερα σημεία των κακώσεων είναι τα άνω και κάτω άκρα, η κεφαλή και ο κορμός. Στη συνέχεια ως προς τους θύτες ήταν η πλειοψηφία Έλληνες, ήταν έγγαμοι και οι ηλικίες τους ήταν 18-81 έτη. Η επαγγελματική απασχόληση των περισσότερων ήταν στον ιδιωτικό τομέα και αξιοσημείωτο ήταν ότι πάρα πολλοί ήταν άνεργοι. Αναφορικά με το ψυχολογικό προφίλ των θυτών δεν παρουσίαζαν κάποια ψυχιατρική διαταραχή και δεν βρέθηκε να κάνουν χρήση ψυχοτρόπων ουσιών. Ωστόσο βρέθηκε ότι κάποιοι θύτες κατανάλωναν αλκοόλ την περίοδο που συνέβη το περιστατικό της κακοποίησης. Ως προς το όργανο της κακοποίησης φάνηκε πως η πλειοψηφία των θυτών να χρησιμοποιεί, τα χέρια (θλών όργανο) ενώ σε μικρότερο ποσοστό γινόταν ένας συνδυασμός μεταξύ των χεριών του θύτη μαζί με κάποιο όργανο ή μαζί με τα πόδια (θλών όργανο). Αξιοσημείωτο είναι ότι σε ποσοστό 92,9% η βία ήταν επαναλαμβανόμενη ενώ πολύ λιγότερες ήταν οι φορές που

δεν υπήρξε επανάληψη των βίαιων συμπεριφορών. Αυτά τα ευρήματα επιβεβαιώνουν ότι η ενδοοικογενειακή βία στην Ελλάδα αποτελεί ένα φαινόμενο με ολοένα αυξητικές τάσεις, ειδικά εν όψει της κοινωνικό-οικονομικής κρίσης η οποία φαίνεται να επηρεάζει βαθιά τη ζωή του ζεύγους. Επιπροσθέτως, παρόλο που ο χαρακτήρας της εν λόγω διπλωματικής εργασίας είναι κυρίως περιγραφικός, δε θα μπορούσαν τα ευρήματά της να μη χρησιμοποιηθούν ως ένα μέσο επισήμανσης της αναγκαιότητας για άμεση παρέμβαση της πολιτείας τόσο στο κομμάτι της πρόληψης του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας όσο και της θεραπείας των θυμάτων και της ευρύτερης κοινωνικής τους προστασίας.

ABSTRACT

The purpose of this study is to present the social, psychological and forensic dimensions of domestic violence. In this paper psychiatric, behavioral, cognitive, and sociological theories that illuminate aspects and explain violent behavior from a different perspective are presented. The main forms of abuse are psychological, physical and sexual.

According to these findings the main forms of violence women experienced were psychological and physical. The present thesis aims to illuminate this phenomenon by studying 225 women - victims of domestic violence caused by their partner in two years in 2012 and 2017. The sample has been taken from the Forensic and Toxicology Laboratory of the National and Kapodistrian University of Athens. Data were analyzed by SPSS (version 18). Some of the main findings showed that women were married with two children and their employment status was householding and child rearing. Also, most of the victims were of Greek nationality and aged 16-71. The place where the incidents of abuse occurred was the victim's home, and the most common areas of injuries were the upper and lower limbs, head and torso. When it comes to abusers, the majority of them were of Greek nationality, married and their ages were 18-81 years. Most of them were working in the private sector, but a remarkable percentage of them were unemployed. As for their psychological profile, they did not have any psychiatric disorders and they did not use any psychotropic substances. However, some of them were found to have been consuming alcohol at the time of the incident of abuse. Concerning the means of abuse, the majority of the perpetrators appeared to have used their hands and then a combination of the perpetrators' hands with their legs or some kind of tool. It is noteworthy that the 92.9% of the domestic violence incidents were repetitive, whereas the times when there was no repetition of them were much less. These findings confirm that domestic violence in Greece is in a growing trend, considering the socio – economic crisis that appears to deeply affect the life of a couple. In addition, despite the fact that the character of this paper is mostly descriptive, its findings should be used as a means of pointing the necessity of the immediate interference of the state not only to prevent the phenomenon of domestic violence but to cure and protect its victims as well.

Πίνακας περιεχομένων

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
Μορφές ενδοοικογενειακής βίας	3
Θεωρίες ενδοοικογενειακής βίας	9
Ψυχιατρικές προσεγγίσεις	9
Συμπεριφορικές θεωρίες	11
Γνωστικές θεωρίες	14
Θεωρίες προσωπικότητας.....	15
Θεωρία ευαλωτότητας.....	15
Θεωρία μαθημένης αβοηθσίας	16
Κυκλική Θεωρία της Βίας	16
Κοινωνιολογικές θεωρίες.....	17
Θεωρία Κοινωνικών Στρεσογόνων Παραγόντων	17
Θεωρία Πολιτισμικού Μοντέλου	18
Οικολογικές – Πολιτιστικές Θεωρίες.....	18
Θεωρία της υποκοουλτούρας της βίας.....	19
Φεμινιστικές προσεγγίσεις	20
Θεωρία της κοινωνικοποίησης των ρόλων των φύλων.....	21
Θεωρία κοινωνικής μάθησης.....	21
Θεωρία των πόρων – κοινωνικής συναλλαγής – ανακολουθία κοινωνικής τάξης	23
Θεωρία οικογενειακών συστημάτων.....	24
Θεωρία συναισθηματικών δεσμών	25
Θεωρία ανακολουθίας κοινωνικής τάξης	25
Αίτια ενδοοικογενειακής βίας.....	25
Παιδικές και εφηβικές εμπειρίες κακοποίησης.....	27
Συνέπειες ενδοοικογενειακής βίας.....	29
Ψυχολογικές συνέπειες.....	29

Σωματικές συνέπειες.....	33
Κοινωνικό- Οικονομικές συνέπειες.....	35
Χαρακτηριστικά και προφίλ θύτη	36
Προφίλ θύματος.....	48
Οικονομική κρίση & ενδοοικογενειακή βία.....	51
Ηλικιακό χάσμα.....	55
Family status employment- Οικογενειακή κατάσταση και επαγγελματική ιδιότητα.....	59
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....	66
Συζήτηση – Συμπεράσματα:.....	80
Περιορισμοί της έρευνας	88
Μελλοντικοί στόχοι.....	90
Βιβλιογραφία:	93

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Έχουν δοθεί ποικίλοι ορισμοί για το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας με το πέρασ των ετών, καθώς η βαθιά κοινωνική του υπόσταση τείνει να επηρεάζεται από τις κοινωνικό- οικονομικό- πολιτικές εξελίξεις και μεταβολές της εκάστοτε πραγματικότητας μέσα στην οποία αναδύεται. Παρόλο που τα τελευταία χρόνια η έρευνα διευρύνεται στη βία που βιώνουν και οι άνδρες σε ετερόφυλες σχέσεις αλλά και πως αυτή αναπτύσσεται σε ομόφυλα ζεύγη, η βιβλιογραφία είναι εστιασμένη στη σύνδεση της ενδοοικογενειακής βίας, με τη βία που βιώνουν οι γυναίκες - θύματα από τους άνδρες -θύτες. Ένας πάγιος ορισμός που χρησιμοποιείται κατά κόρον είναι εκείνος που την προσεγγίζει ως «την κακοποίηση και άσκηση εξουσίας από ένα μέλος της οικογένειας έναντι σε κάποιο άλλο, με τρόπο τέτοιο που παραβιάζει τα ατομικά και νομοθετικά κατοχυρωμένα δικαιώματά του/ της». Άλλος ένας πολύ χρήσιμος στην κλινική πράξη ορισμός της ενδοοικογενειακής βίας , που επικουρεί στην ταχύτερη αναγνώριση των θυμάτων είναι αυτός του : « σωματικού τραυματισμού που προκαλείται από τη βίαιη επίθεση ενός παροντικού ή παρελθοντικού συντρόφου» . Με λίγα λόγια είναι ένα σύνολο οδυνηρών επιθετικών συμπεριφορών και πράξεων που αναπτύσσει ένας σύντροφος έναντι ενός παροντικού, παρελθοντικού ή δυνητικά επιθυμητού συντρόφου ενήλικης ή εφηβικής ηλικίας με κύριο σκοπό την άσκηση εξουσίας και ελέγχου απέναντι στο άτομο αυτό. [1]

Μάλιστα, σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα ευρήματα του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (Π.Ο.Υ), η βία εναντίον των γυναικών και πιο συγκεκριμένα η διαπροσωπική βία ή σεξουαλική κακοποίηση, αποτελούν ζητήματα δημόσιας υγείας καθώς παραβιάζουν μία σειρά στοιχειωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Παγκόσμιες έρευνες που έχουν διεξαχθεί και δημοσιευθεί από τον Π.Ο.Υ, καταδεικνύουν ότι η μία στις τρεις γυναίκες παγκοσμίως – δηλαδή ποσοστό που ανέρχεται στο 35%- έχει βιώσει σεξουαλική ή σωματική κακοποίηση είτε από κάποιο σύντροφο είτε από κάποιο τυχαίο άτομο έστω και μία φορά στη ζωή της. Ωστόσο, το μεγαλύτερο ποσοστό της βίας αυτής, φαίνεται να ασκείται από τους συντρόφους των θυμάτων και κατά τη διάρκεια της διαπροσωπικής τους σχέσης. Επίσης, το 1/3 των γυναικών που βρίσκονται σε μία στενή διαπροσωπική σχέση – δηλαδή ποσοστό που ανέρχεται σε 30%, φαίνεται να έχει βιώσει κάποιο είδος σεξουαλικής ή σωματικής κακοποίησης από το σύντρόφό της καθ' όλη τη διάρκεια της

σχέσης. Μάλιστα, το 38%- 50% των δολοφονιών των γυναικών, φαίνεται να έχουνπραχθεί από άνδρες συντρόφους τους. (WHO, 2019, RESPECT WOMEN). Κάτι που προκαλεί, ιδιαίτερη εντύπωση είναι πως με βάση μία πρόσφατη έρευνα που διεξήχθη στις Η.Π.Α το 2010, κάθε λεπτό , 24 άτομα γίνονται θύματα ενδο-οικογενειακής βίας μέσω βιασμού και σωματικής κακοποίησης καθώς και καταδίωξης από τους συντρόφους τους, πράγμα που σημαίνει ότι ανά λεπτό, το 15% των γυναικών τίθεται σε κίνδυνο να εκτεθεί σε βιασμό, σωματική κακοποίηση καθώς και καταδίωξη. [2]. Σύμφωνα με ορισμό που έχει δώσει ο Π.Ο.Υ της ομάδας της Αμερικής, η βία εναντίον των γυναικών είναι οποιαδήποτε πράξη βίας διευφυλικά προσανατολισμένης, η οποία ενδέχεται να οδηγήσει σε σωματική, ψυχολογική ή σεξουαλική κακοποίηση αλλά και ευρύτερου βασανισμού της γυναίκας, η οποία μπορεί να βιώνει απειλές , εξαναγκασμούς ή αυθαίρετη στέρηση της ελευθερίας της τόσο σε δημόσια, όσο και σε ιδιωτική σφαίρα. [3]. Παρόλο που η βία είναι ένα αρκετά συχνά φαινόμενο, η αναπαράσταση που έχει ο καθένας και η καθεμία μας για τη βία, είναι που μεταβάλλεται αέναα, οδηγώντας πολλές φορές στο να ορίζεται η βία ως μη- βία. [4]. Λόγω αυτής της «περιοριστικής» πολλές φορές αντίληψης που ενδέχεται να αποκλείει μία πληθώρα ειδών βίας απλά και μόνο επειδή δεν περιέχουν τη σωματική κακοποίηση, έγινε μία μετέπειτα απόπειρα να οριστεί η στενή διαπροσωπική/ ενδοοικογενειακή βία εναντίον των γυναικών ως : « η βία με στοιχεία σωματικά, ψυχολογικά αλλά και λεκτικά , καταστρέφοντας ή μειώνοντας τη σεξουαλική διάσταση του θύματος που δέχεται τη βία αυτή». Πιο συγκεκριμένα, η βία πέρα από τις σωματικές διαστάσεις που μπορεί να επηρεάσει άμεσα, ιδίως εάν πρόκειται για σωματική κακοποίηση, δύναται να προκαλέσει και συναισθηματικά τραύματα, καταπίεση, θυμό και ψυχολογικό στρες στα άτομα που τη βιώνουν.

Παρόλο που η άσκηση βίας έχει ένα καθαρά ενδο- ατομικό υπόβαθρο, τροφοδοτούμενο από τα προσωπικά βιώματα – ίσως και τραύματα- του θύτη, σίγουρα σαν έννοια ενσταλάζεται ως απόρροια των κοινωνικών κανόνων και αξιών που διατρέχουν τη διαπαιδαγώγηση της εκάστοτε κουλτούρας και κοινωνικού πλαισίου που διέπει την κάθε χώρα. Δηλαδή, η ενδοοικογενειακή βία μπορεί να αποδοθεί ως καταστροφική, επιθετική συμπεριφορά και κακοποίηση του σώματος και σημαντικότερα της ψυχοβιολογικής υπόστασης του ατόμου, ως μία έμμεση απόπειρα πρόκλησης βλάβης στην κοινωνία. [5]

Μάλιστα, τα τελευταία 30 χρόνια υπάρχει ένας μεγάλος όγκος βιβλιογραφίας που μελετά τα αίτια καθώς και τις συνέπειες του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας με επίκεντρο τις παγκόσμιες έρευνες. Σε αυτές γίνονται καταφανείς τόσο οι παράγοντες κινδύνου που μπορεί να οδηγήσουν στην πρόκληση ενδοοικογενειακής βίας και επιθετικών συμπεριφορών καθώς και στα μέτρα πρόληψης που μπορούν να ληφθούν για τη μείωση και εξάλειψη του φαινομένου αυτού. Οι προοπτικές μελέτες δίνουν τη δυνατότητα να εντοπιστούν οι κοινωνικές καθώς και ενδο-ατομικές αλλαγές που συντελούνται με την πάροδο του χρόνου, καθιστώντας πιο σαφή τα μέτρα που οφείλουν να παρθούν τόσο από την κοινωνία, όσο και σε ατομικό επίπεδο για την προστασία και πρόληψη του φαινομένου αυτού. Ένα βασικό πλεονέκτημα των μελετών αυτών είναι ότι αναλύουν το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας στην παιδική ηλικία, την εφηβεία καθώς και την ενηλικίωση σε ένα τεράστιο εύρος γεωγραφικών περιοχών, κουλτουρών και πολιτικών καθεστώτων. Με αυτό τον τρόπο, γίνεται αρκετά κατανοητό πως η ενδοοικογενειακή βία μπορεί να είναι ένα αποτέλεσμα ανάπτυξης και εξάπλωσης αρκετών πασχόντων στοιχείων που ξεκίνησαν από τη νεαρή ηλικία του ατόμου, εξελίχθηκαν και οδήγησαν σε τέτοια ακραία επικίνδυνα φαινόμενα. [6]

Μορφές ενδοοικογενειακής βίας

Πολλές φορές ο ορισμός της ενδοοικογενειακής βίας συνθλίβεται μόνο με την εικόνα ενός γυναικείου μελανιασμένου σώματος, ενώ οι άλλες μορφές βίας που ενδέχεται να υφίσταται μία γυναίκα αποσιωπώνται επειδή δεν έχουν τόσο καταφανή χαρακτήρα. Η αλήθεια όμως είναι, ότι η βία μεταξύ συντρόφων έχει τρεις βασικές μορφές : εκείνη της ψυχολογικής, της σωματικής και σεξουαλικής κακοποίησης.

Η **ψυχολογική κακοποίηση** μπορεί να εκφράζεται τόσο μέσω λεκτικής όσο και μη λεκτικής βίας και να συμβαίνει και μπροστά στο ίδιο το άτομο αλλά και σε τρίτα άτομα, του συγγενικού ή φιλικού περιβάλλοντος της γυναίκας- θύματος. Η συναισθηματική κακοποίηση συμπεριλαμβάνει ποικίλα σκέλη που μπορεί να ξεκινούν με απλές προσβολές ή χαϊδευτικά σχόλια «χιουμοριστικού» χαρακτήρα απέναντι στο θύμα και να καταλήγουν μέχρι και σε συνεχή καταδίωξη και απειλή του ατόμου ή έλεγχο του σχετικά με το οτιδήποτε κάνει. Μερικά ενδεικτικά παραδείγματα ψυχολογικής κακοποίησης περιλαμβάνουν τις φωνές, το βρίσιμο, τους υποτιμητικούς χαρακτηρισμούς, το συνεχή

εξευτελισμό, την περιφρόνηση, την ταπείνωση καθώς και τη συνεχή κατηγορία και κριτική χωρίς λόγο. Επίσης συμπεριλαμβάνεται και ο συναισθηματικός εκφοβισμός του θύματος που αφορά κυρίως την τρομοκρατία, τη χρήση των παιδιών μέσω του εκφοβισμού – εναντίον της γυναίκας- υπό το επιχείρημα ότι θα τα απομακρύνει από την ίδια, παίρνοντάς τους την επιμέλεια. Επιπροσθέτως, είναι η απειλή ότι θα προξενήσει σωματική βία στην ίδια ή σε αγαπημένα της πρόσωπα, ότι θα τη σκοτώσει ή θα αυτοκτονήσει καθώς και να σπάει αντικείμενα, να καταστρέφει προσωπικά της πράγματα ή ακόμη και να βασανίζει το κατοικίδιό της ή οτιδήποτε της ανήκει. Μέρος της συναισθηματικής κακοποίησης που ενδέχεται να υφίσταται μία γυναίκα είναι και η απομόνωσή από το φιλικό ή οικογενειακό της περιβάλλον αλλά και η στέρηση δραστηριοτήτων που της αρέσουν ή της προσδίδουν την παραμικρή ανεξαρτησία όπως η εργασία παραδείγματος χάριν. [7]

Όλα τα άνωθεν μπορεί να εκφραστούν πολλές φορές από το σύντροφο, προξενώντας ακριβώς τα ίδια συναισθήματα στο θύμα, χωρίς καν ο θύτης να εκφραστεί λεκτικά. Μπορεί δηλαδή, μη λεκτικά να κάνει νεύματα, χειρονομίες ή να αγνοεί επιδεικτικά τα συναισθήματα, τις ανάγκες της ή όσα χρειάζεται. Επίσης, η συναισθηματική κακοποίηση ενδέχεται να προκληθεί και με τη συνεχή καταδίωξη της γυναίκας από το σύντροφό της με σκηνές ζηλοτυπίας, «απόρρητες» κλήσεις προκειμένου να ελέγξει το που βρίσκεται και αν λέει την αλήθεια, ακόμη και με ανεπιθύμητα, «πιεστικά» και απειλητικά δώρα που μπορεί να της αποστέλλει διαρκώς προκειμένου να την πιέσει συναισθηματικά να είναι μαζί του. Ιδιαίτερα βαρύνουσας σημασίας είναι και η οικονομική βία που μπορεί να υφίσταται μία γυναίκα η οποία έχει συνήθως υποβόσκουσα μορφή, καθώς λίγες φορές φαίνεται ως πραγματικά «ύποπτη» για την κατάσταση στην οποία μπορεί να βρίσκεται μία γυναίκα, ενώ πολλές φορές μπορεί να χαρακτηρίζεται και ως «τυχερή» που κάποιος άνδρας της εξασφαλίζει ένα τρόπο ζωής, ακριβά δώρα ή άλλα υλικά αγαθά. Στην πραγματικότητα η οικονομική κακοποίηση που πολλές φορές μπορεί να υφίσταται μία γυναίκα κάτω από τη στέγη ενός «κοινού» ταμείου μπορεί να περιλαμβάνει τον περιορισμό των χρημάτων που λαμβάνει από το σύντροφό της ή τον ακριβή έλεγχο του που τα ξοδεύει (π. χ να ζητάει αποδείξεις αγοράς ή να σημειώνει ακριβώς τα χρέη της) καθώς και να την εξαναγκάζει να του μεταβιβάζει διάφορα περιουσιακά της στοιχεία προκειμένου να έχει ο ίδιος τον έλεγχο αλλά και να

της αποκρύπτει διάφορες πληροφορίες που μπορεί να αφορούν το οικογενειακό εισόδημα. Το ίδιο το πλαίσιο της σχέσης είναι που καθιστά την κακοποίηση αυτή δυσδιάκριτη καθώς διαπλέκεται με στερεοτυπικό τρόπο με τις «θυσίες» που «απαιτούνται» κοινωνικά από τη γυναίκα να κάνει προκειμένου να διατηρήσει ορθά το ρόλο της «νοικοκυράς» και του γονέα, ενώ ο άνδρας, το ρόλο του εργαζομένου. [8]

Μια θεωρητική προέκταση της οικονομικής κακοποίησης, είναι εκείνη του οικονομικού ελέγχου, περίπτωση στην οποία ο θύτης ελέγχει και περιορίζει την ικανότητα του θύματος να κατέχει, να χρησιμοποιεί, να παράγει αλλά και να διαχειρίζεται διάφορους οικονομικούς πόρους. [9].Μερικές από τις πρακτικές της οικονομικής βίας είναι να απαγορεύει ο θύτης στο θύμα να έχει πρόσβαση σε λογαριασμούς αποταμίευσης ή οικονομίες που έχουν κάνει αλλά και να προκαλεί συνεχείς ζημιές σε περιουσιακά υλικά στοιχεία, όπως επίσης και να μη συμμετέχει στις πληρωμές ενουκίων ή εξόδων που αφορούν τη συμβίωση και των δύο [10]. Ένας ακόμη πιο έμμεσος αλλά και διωκτικός τρόπος οικονομικού ελέγχου της γυναίκας είναι η βίαιη παρέμβαση του συντρόφου στο εργασιακό της περιβάλλον ή στην ακαδημαϊκή της πορεία προκειμένου να παρακωλύσει την ανοδική της ανεξαρτησία. [11]

Μέρος της ψυχολογικής κακοποίησης είναι και η δίωξη ή αλλιώς το λεγόμενο “stalking”, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, δηλαδή παρεμβατικές συμπεριφορές όπως η παρακολούθηση, η παρενόχληση αλλά και οι διαρκείς απειλές που λαμβάνουν χώρα προκειμένου να τρομοκρατήσουν τις γυναίκες- θύματα. [12]. Η διωκτικότητα αυτή είτε λαμβάνει χώρα έπειτα από κάποιο χωρισμό, είτε πολύ πιο πριν, κυρίως για να εκφοβίσει το θύμα να μην αποχωρήσει από τη σχέση, υπόκειται στην έννοια του «καταναγκαστικού ελέγχου» όπως έχει οριστεί από τον Stark (2007). Ο «καταναγκαστικός έλεγχος» είναι μία θεωρητική έννοια που περιλαμβάνει τόσο τη σωματική κακοποίηση κατά τη διάρκεια της ενδοοικογενειακής βίας αλλά και συμπεριφορές που δε γίνονται εμφανώς αντιληπτές ως κακοποιητικές όπως η μείωση της γυναίκας, η υποτίμηση και η διαρκής προσβολή της αλλά και ο έλεγχος των καθημερινών της δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τη στοιχειώδη της επιβίωση όπως είναι ο έλεγχος του φαγητού και της χρήσης του μπάνιου. [13]Στην εκσυγχρονισμένη κοινωνία στην οποία ζούμε, ένα μέσο που χρησιμοποιείται συχνά και υποβοηθά με υπόγειο τρόπο τις διωκτικές τάσεις των κακοποιητικών

συντρόφων, είναι η τεχνολογία και συγκεκριμένα η ανάδυση των smartphones καθώς και των social- media. Μία πρόσφατη έρευνα που έλαβε χώρα, έδειξε πως η παρακολούθηση των θυμάτων υποβοηθείται αρκετά από αυτά τα μέσα. Από ένα δείγμα, φοιτητών πανεπιστημίου, βρέθηκε ότι το 25% των γυναικών ελεγχόταν από τους συντρόφους τους με τον συνεχή έλεγχο που ασκούσαν στα mail τους σε αντίθεση με τους άνδρες του αντίστοιχου δείγματος που ανέρχονταν σε ποσοστό μόνο 6%. Οι γυναίκες επίσης επισήμαναν πως λάμβαναν συνεχόμενα απειλητικά και προσβλητικά μηνύματα μέσω mail ή messenger με ποσοστό 10-15%. Μάλιστα, πολλοί άνδρες της ηλικιακής αυτής ομάδας, φάνηκαν να εγκαθιστούν κρυμμένες κάμερες καθώς και συστήματα εντοπισμού (GPS) προκειμένου να ελέγχουν διαρκώς την τοποθεσία στην οποία βρίσκεται η σύντροφός τους. [14]

Τέλος, ένας άλλος πολύ σοβαρός παράγοντας κινδύνου καθώς και ένδειξης για κακοποιητική σχέση, είναι η έκθεση στο λεγόμενο “sexting” δηλαδή την ανταλλαγή μηνυμάτων αλλά και εικόνων σεξουαλικού περιεχομένου. Με βάση μία έρευνα που διεξήχθη στο Ηνωμένο Βασίλειο βρέθηκε ότι το sexting συχνά συνδυάζεται με κακοποιητικές συμπεριφορές, οι οποίες ορισμένες φορές καταλήγουν και σε βίαιες στάσεις εναντίον των γυναικών. Σε μία έρευνα που διεξήχθη σε εφηβικό πληθυσμό στην Αμερική, το εύρημα αυτό επαληθεύτηκε, καθώς βρέθηκε ότι περισσότερο από το 10% των συμμετεχόντων δήλωσαν ότι οι σύντροφοί τους είχαν εκθέσει μία φωτογραφία γυμνού περιεχομένου που είχαν μοιραστεί μαζί τους, καθώς και 20% αυτών, τους είχε ζητηθεί απρεπώς να προχωρήσουν σε αθέμιτες σεξουαλικές πράξεις μέσω κοινοποίησης γυμνού περιεχομένου στο διαδίκτυο. [15]

Στον αντίποδα με την ψυχολογική κακοποίηση, αλλά πολύ συχνά συμπληρωματικά εμφανίζεται και η **σωματική κακοποίηση** των γυναικών από κάποιο σύντροφό τους ή και σύζυγό τους. Η πρόκληση σωματικής βίας αφορά συμπεριφορές του συντρόφου/ συζύγου που ενδέχεται να προξενήσουν σωματικό πόνο ή τραυματισμό , αλλά και πολλές φορές το θάνατο ή μία ανεπιστρεπτή βλάβη. Ορισμένα παραδείγματα συμπεριφορών σωματικής βίας είναι : το σπρώξιμο, το χαστούκισμα, το κλότσημα, το δάγκωμα, το γρονθοκόπημα, το τράβηγμα των μαλλιών ή της κεφαλής απότομα, το βίαιο τράβηγμα ή τράνταγμα των άκρων καθώς και η πρόκληση εγκαυμάτων (είτε με τσιγάρο,

καυτό λάδι ή νερό καθώς και με καυτό σίδηρο). Επίσης, ένας σωματικά βίαιος σύντροφος/ σύζυγος ενδέχεται να χτυπά τη σύντροφο/ γυναίκα του με αντικείμενα ή να τα ρίχνει επάνω της, να αποπειραθεί να τη στραγγαλίσει ή να την πνίξει, να την απειλεί συστηματικά με κάποιο όπλο ή μαχαίρι ή αιχμηρό αντικείμενο ή να της προξενεί πόνο με αυτά. Άλλοι τρόποι που θέτουν σε κίνδυνο τη σωματική ακεραιότητα μίας γυναίκας είναι το να την εγκαταλείψει κάποιος με το αυτοκίνητό του σε κάποιο εγκαταλελειμμένο μέρος, να την κλειδώνει ή να τη δένει και να μη της επιτρέπει να φύγει από το διαμέρισμα ή αρκετές φορές και από ένα μόλις δωμάτιο, να της στερεί είδη πρώτης ανάγκης για την επιβίωσή της όπως φαγητό και νερό ή να μη της επιτρέπει να κοιμηθεί με αποτέλεσμα να κινδυνεύει άμεσα να χάσει τη ζωή της αλλά και να απαγορεύει ή να κωλύει τη λήψη φαρμακευτικής αγωγής σε περίπτωση που είναι τραυματισμένη ή έχει άμεση ανάγκη από περίθαλψη έστω και αν αυτή είναι στοιχειώδης (π.χ. κρύωμα), το οποίο βέβαια ενδέχεται να οδηγήσει σε μία πιο σοβαρή ασθένεια (π.χ. πνευμονία). Το 30% των γυναικών παγκοσμίως που έχουν συνάψει κάποια σχέση, έχουν δεχθεί σεξουαλική κακοποίηση αλλά και το 38.6 % των φόνων των γυναικών φαίνεται να έχουν προκληθεί από άνδρες συντρόφους τους. [16]

Πολλές φορές η σωματική κακοποίηση των γυναικών μπορεί να ξεκινά με ένα σπρώξιμο ή χαστούκι που ενδέχεται να μοιάζει με κάτι «απλό» ή που «θα συνέβαινε σε κάθε ζευγάρι», αλλά εξελισσόμενη αυξάνεται σε ένταση και συχνότητα και ενδέχεται να γίνει βαρέως απειλητική για την ίδια τη ζωή της γυναίκας. Ενώ ενδέχεται να ξεκινήσει σε οποιαδήποτε στιγμή της σχέσης, είναι πιο πιθανό να αρχίσει να λαμβάνει χώρα κατά την εγκυμοσύνη της γυναίκας ή πολλές φορές όταν η γυναίκα απειλεί πως θα εγκαταλείψει τη σχέση και θα αφήσει το θύτη. Ένας από τους βασικούς λόγους που η σωματική κακοποίηση εμφανίζεται σε αυτά τα διαστήματα μίας σχέσης είναι συνήθως λόγω της κλιμάκωσης του φόβου του θύτη για την απώλεια του ελέγχου της συντρόφου του, είτε αυτή αναμένεται να τη μεταβιβάσει στο τέκνο τους είτε να του την αποστερήσει πλήρως καθώς σκοπεύει να τον εγκαταλείψει.

Μάλιστα, σε διάφορες κουλτούρες η παραβίαση της σωματικής ακεραιότητας των γυναικών λαμβάνει χώρα και με άλλους τρόπους, όπως με την κλειτοριδεκτομή ή έναν ευρύτερο τραυματισμό των γεννητικών οργάνων μίας γυναίκας χωρίς προφανή ιατρικό

λόγο. Οι χώρες που διαδραματίζεται πιο συχνά το φαινόμενο αυτό είναι η Αφρική καθώς και η Μέση Ανατολή όπου περισσότερες από 125 χιλιάδες γυναίκες και κορίτσια έχουν ακρωτηριαστεί σε πάνω από 29 χώρες συνολικά. Ένα ακόμη φαινόμενο που λαμβάνει χώρα σε ελάχιστες χώρες, είναι εκείνο της δολοφονίας των γυναικών λόγω της «τιμής». Συγκεκριμένα, στο Πακιστάν έχουν καταγραφεί 1957 περιστατικά από το 2004 έως το 2007, ενώ τουλάχιστον 900 φόνοι διαδραματίζονται κάθε χρόνο στα κράτη της Χαρούανα, στο Punjab και στο Uttah Pradesh. [17]

Μεταβαίνοντας σε μία άλλη συμπεριφορά που θέτει σε κίνδυνο πάλι τη σωματική ακεραιότητα μίας γυναίκας, αναφερόμαστε στη σεξουαλική κακοποίηση που ενδέχεται να της συμβεί έστω και μία φορά σε κάποια ερωτική/ συντροφική σχέση. Ενώ η σεξουαλική κακοποίηση είναι μία απειλητική- βίαιη συμπεριφορά που ενδέχεται να δεχθεί μία γυναίκα σε ποικίλα πλαίσια, όπως στο εργασιακό ή ακόμη και σε μία έξοδό της από κάποιο άγνωστο άτομο, ο τρόπος που ασκείται η σεξουαλική κακοποίηση σε μία σχέση διαφέρει σε κάποια επιμέρους στοιχεία, παρόλο που μοιράζεται ακριβώς το ίδιο υπόβαθρο με αυτό της οποιασδήποτε σεξουαλικής κακοποίησης που μπορεί να δεχθεί μία γυναίκα, δηλαδή του εξαναγκασμού για τη συμμετοχή σε μία σεξουαλική πράξη παρά τη θέλησή της – πολλές φορές μάλιστα με απειλητικό ή διωκτικό τρόπο-. Ως σεξουαλική κακοποίηση νοείται και η σεξουαλική εκμετάλλευση μίας γυναίκας η οποία αρνείται να δεχθεί μία σεξουαλική πράξη ή παρέμβαση στην αυτοδιάθεση του σώματός της είτε για λόγους κάποιας ιατρικής ασθένειας, ψυχιατρικής κατάστασης ή λόγω της επίρειας αλκοόλ ή ναρκωτικών ουσιών. Μορφές σεξουαλικής κακοποίησης αποτελούν, ο βιασμός, η απόπειρα βιασμού, τα ανεπιθύμητα σεξουαλικά αγγίγματα ή θωπεύματα, η καταπίεση της γυναίκας προκειμένου να συμμετέχει σε σεξουαλικές πράξεις υποτιμητικού περιεχομένου για την ίδια, ο εξαναγκασμός για τέλεση της σεξουαλικής πράξης χωρίς τη χρήση προφυλάξεων καθώς και ο εξαναγκασμός για τέλεση σεξουαλικής πράξης με άλλα άτομα παρά τη θέληση της ίδιας αλλά και η έκδοσή της στην πορνεία. Το 7% των γυναικών παγκοσμίως φαίνεται να έχει βιώσει σεξουαλική κακοποίηση από κάποιον είτε στα πλαίσια μίας συντροφικής σχέσης είτε όχι, τουλάχιστον μέχρι τα 15 τους έτη, παρόλο που εμφανίζονται και κάποια ελλείμματα στη βιβλιογραφική έρευνα. [17]

Θεωρίες ενδοοικογενειακής βίας

Στη βιβλιογραφική έρευνα αναφέρονται ευρέως δύο κατηγορίες ανδρών με κακοποιητική- αποκλίνουσα συμπεριφορά στις σχέσεις τους : Αυτούς που τείνουν να είναι αντικοινωνικοί και γενικότερα βίαιοι και αυτούς που τείνουν να είναι επιθετικοί μόνο απέναντι στις οικογένειές τους. [18]. Βεβαίως, η διαφοροποίηση αυτή θα ήταν ορθό να συμβαίνει και για τις γυναίκες που ασκούν ενδοοικογενειακή βία. [19] Η διαφοροποίηση στις δύο αυτές ομάδες ενδεχομένως έχει τη βάση της έναρξής της στην παιδική ηλικία. Η πτωχή γονεϊκή φροντίδα συνδέεται συχνά με προβλήματα συμπεριφοράς καθώς και με έκφραση αντικοινωνικής συμπεριφοράς στην παιδική και ηλικία και ότι αργότερα, ως έφηβοι και ενήλικοι θα αναζητήσουν αντίστοιχα μοτίβα φίλων και συντρόφων που θα ανταποκρίνονται στο μοτίβο με το οποίο μεγάλωσαν. [20] Η διαδικασία μέσω της οποίας η πτωχή γονεϊκή φροντίδα μπορεί να οδηγήσει σε μεταγενέστερη κακοποιητική συμπεριφορά των παιδιών προσεγγίζεται κυρίως από μηχανισμούς αρνητικής ενίσχυσης, δηλαδή με το να ενισχύουν οι γονείς τα παιδιά τους όταν καταφεύγουν σε παραβατικές συμπεριφορές ή να μη τα επιπλήττουν όταν καταφεύγουν σε αυτές. Συνήθως, η αποκλίνουσα συμπεριφορά συνάδει με ακαδημαϊκές αποτυχίες και απόρριψη σε μία πληθώρα τομέων στη ζωή τους καθώς και μία προβληματική ήδη είσοδο στην ενήλικη ζωή που περιλαμβάνει κατάχρηση ουσιών, στρεσογόνα γεγονότα ζωής και κατάθλιψη, πράγματα τα οποία όλα έχουν συνδυαστεί με την κακοποιητική σχέση τους ως ενήλικες. [21]

Ψυχιατρικές προσεγγίσεις

Ξεκινώντας την περιγραφή των θεωρητικών προσεγγίσεων που έχουν χρησιμοποιηθεί για να αναλύσουν το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας, η πρώτη που θα παρουσιαστεί είναι η ψυχιατρική προσέγγιση. Η προσέγγιση αυτή θέτει ως υπόβαθρο της κακοποίησης τα παθολογικά στοιχεία του θύτη που απορρέουν από κάποια διαταραχή προσωπικότητας η οποία έχει τις βάσεις της σε μη φυσιολογική ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του ατόμου από την παιδική ηλικία αλλά και σε πρώιμα τραύματα του ίδιου του θύτη που μέσω της συμπεριφοράς του, προσπαθεί να αναπαράγει προκειμένου να κυριαρχήσει πάνω σε αυτά. Επιπροσθέτως, η ψυχιατρική προσέγγιση εστιάζει και στα στοιχεία της ψυχοπαθολογίας του θύτη που καταφεύγουν στην κατάχρηση αλκοόλ και ναρκωτικών ουσιών.

Ερευνητικά, συνήθως οι κακοποιητικοί άνδρες με αποκλίνουσα συμπεριφορά συγκρίνονται ως προς μία ποικιλία μεταβλητών με «φυσιολογικούς» μη κακοποιητικούς άνδρες. Σε πρώτη φάση, η απόκλιση αυτή έχει δώσει ευρήματα που προσδίδουν στους άνδρες με αποκλίνουσα συμπεριφορά στοιχεία στρες, διαταραχών προσωπικότητας, θυμού καθώς και προβλήματα αλκοολισμού εν συγκρίσει με τη μη κακοποιητική ομάδα. Ορισμένοι από αυτούς νιώθουν αδύναμοι ή σα να τους λείπουν πόροι, τόσο υλικοί για την επιβίωσή τους όσο και καθαρά συναισθηματικοί, σαν αποθήκες ψυχικής ενέργειας. Οι άνθρωποι αυτοί συνήθως προέρχονται και οι ίδιοι από κάποια κακοποιητική οικογένεια και ενδέχεται να είχαν βιώσει κακοποίηση κατά την παιδική τους ηλικία. [22] Μάλιστα το ύψος σύναψης δεσμού των ατόμων αυτών ως ενήλικες που παραπέμπει στην υπερβολική εξαρτητικότητα με τις συντρόφους τους προκύπτει ως συνέπεια της ανασφαλούς σύνδεσης που βίωσαν στην πρώιμη παιδική ηλικία και πολύ συχνά φοβούνται μήπως το τραύμα αυτό της ελλιπούς φροντίδας και αγάπης αναπαραχθεί. [23] Ένα βασικό πρόβλημα με τη συγκεκριμένη κατηγορία ανδρών, είναι ότι τα μοτίβα των κακοποιητικών συμπεριφορών έχουν μεγάλη διάρκεια, ανθεκτικότητα και σταθερότητα στο χρόνο και γι' αυτό το λόγο, η θεραπεία των θυτών θα πρέπει να είναι εντατική, στοχευμένη και βαθιά εξατομικευμένη. Η διαταραχή μετατραυματικού στρες ιδίως στην παιδική ηλικία, ενδέχεται να αυξάνει τις πιθανότητες για τη μετέπειτα ενήλικη πρόκληση βίας. Η διαταραχή μετατραυματικού στρες μπορεί να οφείλεται τόσο στη βίωση κακοποίησης των ίδιων των θυτών ως παιδιά, αλλά ακόμη και στην παρατήρηση κακοποίησης στην οικογένειά τους ανάμεσα στους γονείς τους. [24]. Μάλιστα, είναι αρκετά σημαντικό να σημειωθεί ότι οι άνδρες που είναι κακοποιητικοί συνήθως δεν έχουν κάποια καταφανή ή διαγνωσμένη ψυχική ασθένεια, καθώς τα άτομα με κάποια βαρύνουσας σημασίας ψυχική ασθένεια συνήθως δεν επιτίθενται σε συντρόφους τους και μάλιστα όχι με τη συχνότητα και την κλιμάκωση που επιτίθενται οι βίαιοι σύντροφοι. Συνήθως χρησιμοποιούνται για την ερμηνεία των κακοποιητικών ανδρών, τρεις τυπολογίες για να εξηγήσουν τη βίαιη συμπεριφορά τους : α) ένταση/ συχνότητα βίαιων πράξεων, β) τα άτομα στα οποία συμπεριφέρονται βίαια (οικογένεια, σύντροφοι), γ) ψυχοπαθολογία ή διαταραχές προσωπικότητας. [25]. Επίσης, έχουν προσδιοριστεί τρεις υποκατηγορίες ανδρών με αποκλίνουσα συμπεριφορά : α) μόνο στην οικογένεια (που γίνονται αντιληπτοί ως οι λιγότερο επικίνδυνοι), β) με οριακή δυσφορία (ασκούν μέτρια

έως οξεία κακοποίηση και συνήθως προεκτείνονται και σε άτομα εκτός του οικογενειακού τους πλαισίου και πάσχουν από ψυχικό στρες και οριακή διαταραχή προσωπικότητας καθώς κάνουν και συχνά κατάχρηση ουσιών), γ) γενικά βίαιοι και αντικοινωνικοί (μέτρια έως οξεία βία, πάλι βία που προεκτείνεται του οικογενειακού πλαισίου και εγκληματική συμπεριφορά. Ορισμένα από αυτά τα άτομα ενδέχεται να ανήκουν στην κατηγορία των sociopaths). Οι ψυχιατρικοί παράγοντες που μπορεί να έχουν οδηγήσει ένα άτομο στο να έχει κακοποιητική συμπεριφορά ως σύντροφος, αναζητούνται συνήθως από το ιστορικό του πατέρα, την εμπειρία βίας στην παιδική ηλικία και τους βίαιους συνομηλίκους αλλά και από την ανάλυση των σχέσεων εγγύτητας (παρορμητικότητα, κοινωνικές δεξιότητες, ζητήματα εξάρτησης και σύνδεσης). Τα άτομα που κακοποιούν τις γυναίκες συντρόφους τους, ενδέχεται να φανούν ενοχλημένα και από κάποιο από τσακωμό ή διένεξη με κάποιον τρίτο , τα οποία θα τους γεννήσουν κάποια αίσθηση κυριαρχίας, αυτό- δικαιοσύνης και ναρκισσισμού, που όταν κάποιος εξωτερικός παράγοντας αποπειραθεί να τα «τραυματίσει» τότε ξεσπούν για να τα προστατεύσουν, ασκώντας βία. [26] Οι έρευνες του Gondolf και των συνεργατών που έγιναν σε μεγάλη κλίμακα και με αρκετά μεγάλο βάθος στο χρόνο, βρήκαν ότι οι πιο συχνές διαταραχές ανάμεσα στους κακοποιητικούς συντρόφους έτειναν να είναι η ναρκισσιστική και αντικοινωνική διαταραχή προσωπικότητας. Οι διαταραχές αυτές φαίνονται να συγκλίνουν περισσότερο με στοιχεία εξουσίας, κυριαρχίας και «εγωκεντρισμού». Βρήκε λιγότερες συγκλίσεις με κακοποιητικές προσωπικότητες ή με διαταραχή μετατραυματικού στρες. [27]. Ωστόσο, δε θα πρέπει να παραβλέψουμε ότι υφίσταται και μία μικρή κατηγορία ανδρών με σοβαρές διαταραχές προσωπικότητας ή ψυχοπαθητικές τάσεις οι οποίοι θα χρειαστούν επιπρόσθετη ψυχιατρική παρακολούθηση. Για τις υπόλοιπες κατηγορίες βέβαια, συνιστάται η γνωσιακή- συμπεριφορική θεραπεία κυρίως σε ομάδες, η οποία αποτελεί και τη βάση διαφόρων προγραμμάτων που έχουν λάβει χώρα στη Σκοτία όπως το “Partners for CHANGE” για παράδειγμα.

Συμπεριφορικές θεωρίες

Η επόμενη θεωρία που θα αναλυθεί είναι η συμπεριφορική θεωρία για την ενδοοικογενειακή βία. Με γνώμονα τη θεωρία αυτή, η άσκηση βίας είναι αποτέλεσμα ενίσχυσης ή τιμωρίας του θύτη όταν προχωράει σε βίαιες πράξεις ή όταν απέχει από

αυτές. Η ενίσχυση του θύτη μπορεί να είναι συμπεριφορική, δηλαδή να αφορά την ενδοτικότητα του θύτη στις επιθυμίες προς τη βίαιη συμπεριφορά, συναισθηματική, αντλώντας δηλαδή σαδιστική ευχαρίστηση ή κοινωνική, εάν επιβεβαιώνει τη δύναμη και την εξουσία π. χ κάποιας θέσης που μπορεί να έχει που συνάδει με ρόλο άσκησης κυριαρχίας. Με βάση τη συμπεριφορική θεωρία υπάρχουν τέσσερα βασικά στοιχεία τα οποία ορίζουν και διέπουν τη συμπεριφορά των ανθρώπων. Το πρώτο από αυτά είναι τα ερεθίσματα, τα οποία εμπνέουν το άτομο και προϋπάρχουν της συμπεριφοράς, πολλές φορές πυροδοτώντας τη. Το δεύτερο βασικό στοιχείο είναι η ίδια η συμπεριφορά, που στην προκειμένη προσεγγίζεται η ενδοοικογενειακή βία ως συμπεριφορά. Το τρίτο στοιχείο είναι η αντίδραση- συνέπεια της εκάστοτε συμπεριφοράς, δηλαδή η συνθήκη που ακολουθεί, δομημένη από το αποτέλεσμα που φέρει κάθε συμπεριφορά. Κάθε συμπεριφορά ακολουθεί μία ενίσχυση ή μία τιμωρία, πράγμα που παίζει κομβικό ρόλο για το εάν θα επαναληφθεί η εκάστοτε συμπεριφορά ή όχι. Το τέταρτο στοιχείο, είναι το άθροισμα και των τριών άνωθεν στοιχείων. Το συνταίριασμα αυτό βοηθά για να οργανώσουμε και να κατανοήσουμε την ποικιλία των ευρημάτων και παραγόντων που επηρεάζουν για την εμφάνιση, τη συνέχιση αλλά και τη μεταβολή του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας. Για να προσεγγιστεί πιο ουσιαστικά το συνταίριασμα όλων αυτών των παραγόντων θα πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη τόσο το ιστορικό του εκάστοτε ατόμου ξεχωριστά που αφορά το οικογενειακό του πλαίσιο, την κοινωνική και οικονομική του θέση καθώς και την αγάπη που έχει λάβει αλλά και το ιστορικό του ίδιου του ζευγαριού καθώς και τι είδους καταστάσεις ενισχύουν τα φαινόμενα της βίας αλλά και ποιες καταστάσεις τα καταπραΰνουν και τα μειώνουν. Ωστόσο, είναι αρκετά σημαντικό να τονιστεί ότι η κατάσταση αυτή είναι μια δυναμική διαδικασία που περιλαμβάνει πολλές περίπλοκες μεταβλητές αμοιβαίων συμπεριφορών ανάμεσα στο άτομο και το περιβάλλον του κάθε φορά. [28]. Η ανάλυση των συμπεριφορών που αναπτύσσονται εντός του ζεύγους έχει εστιάσει πολλές φορές στο γεγονός ότι είναι πιο συχνό σε σχέση με μη βίαια ζευγάρια να υπάρχει αρνητισμός σε αμοιβαίο επίπεδο, κατάσταση που αναπαράγει και μάλιστα κλιμακώνει την αρνητική, βίαιη συμπεριφορά όταν αυτή εμφανιστεί. [29]. Αυτά τα ζευγάρια επίσης φαίνεται να έχουν μη φυσιολογικά μοτίβα ζήτησης- απόρριψης. [30]. Σε τέτοια μοτίβα συνήθως, το άτομο που έχει τον απαιτητικό ρόλο, θέλει περισσότερη αποκλειστικότητα και στενή αλληλεπίδραση ενώ τα

άτομα που βρίσκονται στη θέση της απόρριψης, συνήθως προσπαθούν να αποφύγουν τις αλληλεπιδράσεις αυτές και επιθυμούν να είναι πιο αυτόνομοι και να εξασφαλίζουν χώρο για τον εαυτό τους. Είναι πιθανό η σχέση αυτή της ζήτησης- απόρριψης να εμφανίζεται το ίδιο τόσο στους άνδρες όσο και στις γυναίκες. [31]. Φαίνεται ότι στις βίαιες σχέσεις και οι δύο σύντροφοι ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των συντρόφων τους για μεγαλύτερη εγγύτητα καθώς επίσης και πως ο ρόλος αυτός αλλάζει πολλές φορές. Αυτή η δυναμική σχέση θέτει το υπόβαθρο για έντονες διενέξεις, εντάσεις και συναισθήματα δυσπιστίας απέναντι στους συντρόφους καθώς και ένταση από την έλλειψη υποστήριξης από την πλευρά του ενός συντρόφου. [32] Συναφής με όλη αυτή τη δυσλειτουργική σύνδεση είναι και η ψυχολογική ένταση που ορίζεται ως συναισθηματικά φαύλος κύκλος της βίας στον οποίο είναι αρκετά δεσμευμένοι και οι δύο σύντροφοι και δυσκολεύονται να βγουν από αυτόν, καθώς ο κύκλος αυτός οφείλεται για τις κλιμακώσεις των εντάσεών τους. Με καθαρά συμπεριφορικούς όρους, η συναισθηματική αυτή διέγερση μπορεί να προκληθεί από άμεσα ερεθίσματα όπως είναι ο πόνος ή έμμεσα ερεθίσματα όπως είναι οι προσβολές, οι βρισιές ή οι εκφράσεις με απώτερο σκοπό να προκαλέσουν το σύντροφο, οι οποίες μάλιστα πυροδοτούν και την επιθετική συμπεριφορά. [33] Το πρόβλημα σε αυτό, είναι ότι μία προκλητική φράση μπορεί να δυναμώσει ένα άτομο που διακατέχεται από κυριαρχικές τάσεις με αποτέλεσμα να φουντώσει και να ξεσπάσει βίαια. Βέβαια, σε τέτοιες περιπτώσεις ατόμων, η έξαρση αυτή μπορεί να προκύψει και από άσχετες πηγές όπως είναι το αλκοόλ και η γυμναστική και να προκαλέσει συμπεριφορές που σχετίζονται με το θυμό. Είναι πολύ σημαντικό να έχουμε κατά νου, ότι η έξαρση που μπορεί να πυροδοτηθεί από μία βρισιά ή προσβλητική φράση είναι το ίδιο διεγερτική για τον οργανισμό ενός επιθετικού ατόμου με το ίδιο το αίσθημα του πόνου, οπότε έτσι γίνεται κατανοητό το γιατί ξυπνά τόσο απότομα και ενεργοποιεί μία επιθετική συμπεριφορά. Μάλιστα, αρκετές έρευνες εργαστηρίου έχουν δείξει ότι η στιγμή της έξαρσης μπορεί να διευκολύνει και να ενισχύσει τις ήδη υποβόσκουσες επιθετικές τάσεις για βίαιες πράξεις και πως η έξαρση αυτή μπορεί να παραμείνει σε υψηλά επίπεδα ιδίως όταν η εκάστοτε προσβολή ληφθεί ως εσκεμμένη και άμεσα απευθυνόμενη στον ίδιο το δράστη, όπως ακριβώς γίνεται δηλαδή στις σχέσεις μεταξύ των ζευγαριών. [34]

Γνωστικές θεωρίες

Η γνωσιακή θεωρία προκειμένου να εξηγήσει το φαινόμενο της πρόκλησης ενδοοικογενειακή βίας, εστιάζει στην ανάλυση των φαντασιωσικών εικόνων που έχουν σχηματιστεί και δομηθεί από το θύτη, ενδεχομένως προκειμένου να κυριαρχήσει σε κάποιο πρότερο τραύμα του. Μάλιστα, η κατασκευή φαντασιώσεων με σκοπό την πρόκληση βλάβης της σωματικής ακεραιότητας λειτουργεί ως πρόδρομος για την τέλεση της βλάβης της σωματικής αυτής ακεραιότητας η οποία αφορά καθαρά είτε κάποια βίαιη σωματική εισβολή, είτε σεξουαλική κακοποίηση. Μάλιστα, λόγω της συνεχούς προβολής των Μ.Μ.Ε ή και ταινιών με αντίστοιχο περιεχόμενο, οι φαντασιώσεις αυτές ενισχύονται κατά μεγάλο βαθμό. [35]

Πιο συγκεκριμένα, ορισμένες από τις σκέψεις που φαίνεται να κάνουν σε καθημερινή βάση οι γυναίκες που είναι θύματα της ενδοοικογενειακής βίας, περιστρέφονται γύρω από την ενοχή, τις τύψεις και την αυτό-μομφή, κατηγορώντας δηλαδή τον εαυτό τους ως υπαίτιες που τους συμβαίνει αυτό. Μάλιστα, οι γυναίκες αυτές, όταν βρίσκονται στο φαύλο κύκλο των αρνητικών σκέψεων που αφορούν τον εαυτό τους, τείνουν να κάνουν σκέψεις που αφορούν λανθασμένες πτυχές τις συμπεριφοράς τους (ότι δεν έκαναν κάτι σωστά για παράδειγμα, ότι δεν κανόνισαν υποθέσεις του σπιτιού, δεν ήταν άξιες σύντροφοι σαν άλλες) παρά κομμάτια του χαρακτήρα τους (όπως η ανάγκη τους να υπομένουν έναν κακοποιητικό σύντροφο ή ο φόβος τους να φύγουν και να μείνουν μόνες). Τέτοιου είδους γνωσιακά τόξα, φαίνεται να τους ακολουθούσαν ακόμη και όταν εγκατέλειπαν τη σχέση τους με τον κακοποιητικό σύντροφο. [36]. Κάτι αρκετά αξιοσημείωτο, είναι το γεγονός πως όταν οι γυναίκες χρησιμοποιούσαν αυτό-άμυνα για να προστατεύσουν τον εαυτό τους από έναν πολύ σωματικά κακοποιητικό σύντροφο, πάλι έτειναν να κατηγορούν τον εαυτό τους εάν του προκαλούσαν την παραμικρή βλάβη. [37]. Μόνο όταν η βία που δεχόντουσαν από τους συντρόφους τους έφτανε να είναι σωματικά ακραία και είχαν πολύ σοβαρές συνέπειες, βρέθηκαν να κατηγορούν τους συντρόφους τους για το πρόβλημα που τους είχαν προκαλέσει. Όσον αφορά τους άνδρες, συνήθως το γνωσιακό μοτίβο που ακολουθούν είναι η εσωτερίκευση πολλών εξωτερικών αρνητικά χαρακτηρισμένων ερεθισμάτων, ως προσωπικές προσβολές, πράγμα που οδηγεί σε ακραία επιθετική συμπεριφορά καθώς νομίζουν ότι θίγονται. (Για παράδειγμα, ενδέχεται η σύντροφος να πει ότι το κρέας στο γεύμα δεν ήταν καλής

ποιότητας και ο κακοποιητικός σύντροφος να το εκλάβει ως σχόλιο της ανικανότητάς του να αγοράσει καλής ποιότητας φαγητό). Συνεπώς, γίνεται βαθιά κατανοητό πως οι σκέψεις ενός κακοποιητικού συντρόφου περιστρέφονται γύρω από το μοτίβο «όλα ή τίποτα» χωρίς ενδιάμεσες και ουδέτερες ερμηνείες. Αυτό έχει και ως αποτέλεσμα να αποποιούνται της ευθύνης των κακοποιητικών τους πράξεων και να κατηγορούν τις συντρόφους τους ότι αυτές «τα προκάλεσαν» και «τους άξιζαν», εκείνοι το μόνο που είχαν να κάνουν ήταν να προστατεύσουν τον εαυτό τους από εξωτερικούς στρεσογόνους παράγοντες που τείνουν να προσβάλλουν το σύνολό τους. [38]

Θεωρίες προσωπικότητας

Οι θεωρίες προσωπικότητας, όπως και εν γένει οι ψυχιατρικές και ψυχολογικές προσεγγίσεις, εστιάζουν στο άτομο και στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του, τα οποία είναι αμιγώς εξατομικευμένα και με τον τρόπο αυτό δομούν και την επιθετική του συμπεριφορά. Ιδιαίτερη αξία οφείλει να δοθεί στην ψυχαναλυτική προσέγγιση για το βίαιο και επιθετικό άτομο, σύμφωνα με την οποία και ιδίως σύμφωνα με τους Freud και Lorenz, η βία δεν είναι παρά μία πρωτόγονη και ενστικτώδης παρόρμηση η οποία συσσωρεύεται και δεν εκφράζεται με άλλο τρόπο. Η παρόρμηση αυτή βασίζεται στο ένστικτο του θανάτου καθώς και στην υπερβολική ροπή προς τη βία, καταστάσεις οι οποίες δεν έχουν διαχειριστεί με άλλο τρόπο ή δεν έχουν μετουσιωθεί σε κάτι άλλο, με αποτέλεσμα να ξεσπούν με τον τρόπο αυτό. Μάλιστα, ο Freud λόγω και της κοινωνικής συγκυρίας στην οποία ζούσε εκείνη την περίοδο, κατά την οποία γενικά ο ρόλος της γυναίκας ήταν αρκετά υποβιβασμένος, είχε υποστηρίξει ότι η γυναίκα ως υστερική και σαδομαζοχιστική προσωπικότητα επιδιώκει τη βία που προέρχεται από τον άνδρα και ηδονίζεται από αυτή. [39]

Θεωρία ευαλωτότητας

Σύμφωνα με τη θεωρία της ευαλωτότητας ορισμένες γυναίκες έχουν υποστεί βία από μικρή ηλικία και κάτω από δύσκολες συνθήκες οι οποίες ενισχύονταν κυρίως λόγω κάποιας μειονεξίας που μπορεί να είχαν σε επίπεδο νοητικό ή καθαρά σωματικό, για παράδειγμα λόγω κάποιας αναπηρίας που μπορεί να αντιμετώπιζαν και λόγω αυτής να είχαν ήδη κακοποιηθεί από κάποια άτομα του οικογενειακού τους περιβάλλοντος. Έτσι, αυτό μπορεί να είχε ως αποτέλεσμα το να γίνουν ευάλωτες σε περιπτώσεις και ύστερης

βίας προερχόμενης από διαπροσωπικό πλαίσιο και από κάποιο σύντροφό τους εν προκειμένω. [40]

Θεωρία μαθημένης αβοηθσίας

Με τον όρο αυτό ο Seligman , προσπάθησε να ερμηνεύσει τη φυσιολογική αντίδραση του ατόμου όταν εκτίθεται σε κάποια δυσκολία ή σε μία κατάσταση η οποία ενδέχεται να τον τραυματίσει, όπως σε μία κατάσταση που περιλαμβάνει κάποια απώλεια ή κάποια ασθένεια και είναι τόσο ξαφνική και ανεξέλεγκτη για το άτομο που μπορεί να το σοκάρει. Το άτομο, στην περίπτωση αυτή επειδή δε διαθέτει αντανακλαστικά τα μέσα για να διαχειριστεί μία ξαφνική και βαθιά τραυματική κατάσταση, έρχεται σε μία κατάσταση παθητική. Η παθητική αυτή κατάσταση και η αποδοχή των δύσκολων πλέον συνθηκών, έχουν ως αποτέλεσμα τη διακοπή της ικανότητας του ατόμου για μάθηση. Οι γυναίκες εν συγκρίσει με τους άνδρες, έχουν μεγαλύτερη πιθανότητα να βιώσουν το συναίσθημα της παθητικότητας αυτής, καθώς και της απόσυρσης, καθώς είναι και χαρακτηριστικά τα οποία φαίνεται να ανταποκρίνονται κοινωνικά στους στερεοτυπικούς ρόλους που έχουν λάβει οι ίδιες και περιλαμβάνουν χαρακτηριστικά όπως η υπακοή, η ηρεμία και η ήπια συμπεριφορά χωρίς εξάρσεις. Στην προκειμένη, το μεγαλύτερο πρόβλημα, το οποίο θέτει σε κίνδυνο και την κατάσταση της γυναίκας καθώς της είναι δύσκολο να φύγει από μία κακοποιητική σχέση, είναι η νοητική αναπαράσταση του βίαιου γεγονότος και η κατασκευή σκέψεων και πεποιθήσεων πάνω σε αυτό που το άτομο αποκτά και συνθέτει σταδιακά. Η διαδικασία λοιπόν αυτή μέσα από ένα διαστρεβλωμένο νοητικό φίλτρο, μπορεί να μειώνει τον κίνδυνο της βίας καθώς και τη βαρύτητα των συνεπειών της στην ίδια τη γυναίκα και για το λόγο αυτό να την ωθεί στο να υιοθετεί μία εντελώς παθητική στάση χωρίς να διώκει ή να κατηγορεί το θύτη της, έχοντας εν τέλει «μάθει» στην αβοηθσία της να σωθεί. [41]

Κυκλική Θεωρία της Βίας

Γύρω από τη θεωρία του Συνδρόμου της Κακοποιημένης Γυναίκας, όπου περιγράφεται σχεδόν σα το Σύνδρομο της Στοκχόλμης, η δυσκολία των γυναικών να αφήσουν κάποιο κακοποιητικό τους σύντροφο, αναπτύχθηκε και η Κυκλική θεωρία της βίας. Σύμφωνα με την εν λόγω θεωρία, υπάρχουν τρεις φάσεις οι οποίες ανακυκλώνονται διαρκώς : α) η δημιουργία της έντασης, β) η έκρηξη ή το επεισόδιο της κακοποίησης και γ) η φάση της

ηρεμίας ή «μήνας του μέλιτος». Η πρώτη αυτή φάση περιλαμβάνει πολλά μικρά επεισόδια έντασης. Η γυναίκα να μην, προσπαθεί αρκετά ορισμένες φορές και με τη χρήση κάποιων μηχανισμών άμυνας όπως προαναφέρθηκαν, να συγκρατήσει τον άνδρα από την έξαρση του θυμού του, αλλά δε μπορεί να σταματήσει τη δεύτερη φάση, στην οποία είναι πλέον το ξέσπασμα το οποίο είναι αναπόφευκτο για να ένα βίαιο σύντροφο και ξεκινά η άσκηση της βίας. Πολλές φορές, ειδικά όταν το θύμα απειλεί έπειτα από ένα πολύ βίαιο ξέσπασμα ότι θα εγκαταλείψει τη σχέση και θα φύγει, τότε ο θύτης τείνει να εκφράζεται με μία σειρά από απολογίες, αγάπη και φροντίδα, τα οποία εννοείται πως είναι περιστασιακά αλλά είναι ό, τι μπορεί να κάνει εκείνη τη στιγμή μπροστά στο φόβο της εγκατάλειψης. Συνήθως κατά την περίοδο αυτή, ακούγεται συχνά ότι θα αλλάξει, τα πράγματα θα βελτιωθούν και ζητάει μανιωδώς από τη γυναίκα του να τον συγχωρέσει και να μην τον εγκαταλείψει. Σύντομα, όμως τα πράγματα θα επανέλθουν στην παλιά τους μορφή και ίσως και με μεγαλύτερη σκληρότητα, διαιωρίζοντας έτσι το φαύλο κύκλο της βίας. [42]

Κοινωνιολογικές θεωρίες

Θεωρία Κοινωνικών Στρεσογόνων Παραγόντων

Η θεωρία αυτή εισάγει την πλειονότητα των κοινωνικά στρεσογόνων παραγόντων που μπορούν να επηρεάσουν και να προκαλέσουν την ενδοοικογενειακή βία. Τέτοιοι παράγοντες μπορεί να είναι η ανεργία, η οικονομική δυσχέρεια, το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο καθώς και η κοινωνική απομόνωση. Η βία, στις περιπτώσεις αυτής, είναι αποτέλεσμα της συναισθηματικής έξαρσης που μπορεί να βιώνουν τα άτομα αυτά λόγω των κοινωνικό- οικονομικών δυσχερειών ή μπορεί να υποβοηθηθεί από τις καταστάσεις αυτές όσον αφορά την πρόκλησή της, ενώ υπό διαφορετικές συνθήκες να μην προκαλούταν, τουλάχιστον σε έντονο και προβληματικό βαθμό. Οι καταστάσεις αυτές, ώθησαν τον Straus στο να δώσει τον ορισμό της «παρεκκλίνουσας οικογένειας» και να την αναλύσει με γνώμονα τις συγκρούσεις που αναπτύσσονται ανάμεσα στη δυάδα της οικογένειας και προς τα υπόλοιπα μέλη αυτής. [43]. Επίσης, σε μία αργότερη μελέτη που διεξήχθη σε άνδρες- θύτες ενδοοικογενειακής βίας, ο μεγαλύτερος αριθμός περιστατικών βίας ήταν σε ζευγάρια που άνηκαν σε κατώτερα κοινωνικά και μορφωτικά στρώματα,

όπου ακολουθεί και μία σειρά ποικίλων προβλημάτων κυρίως οικονομικής και κοινωνικής φύσης. [44].

Θεωρία Πολιτισμικού Μοντέλου

Η θεωρία αυτή, η οποία βρίσκεται στον πυρήνα της βαθιάς κοινωνιολογικής προσέγγισης, υποστηρίζει ότι η βία είναι μία συμπεριφορά αλλά και μαθημένη κατάσταση, η οποία ακολουθεί μία πορεία από το μάκρο στο μικρό επίπεδο. Ισχύων ρόλο σε αυτή την περίπτωση, παίζει το κοινωνικό πρότυπο που λαμβάνουν τα άτομα αυτά όπως το να παρατηρούν διάφορες βίαιες συμπεριφορές με ποικιλία συνεπειών, όπως τη σοβαρή σωματική βλάβη αλλά και ορισμένες φορές την πρόκληση ανθρωποκτονίας και να μη τιμωρούνται. Μάλιστα, πέρα από το μοτίβο αυτό, είναι συχνό να παρατηρείται η νομιμοποίηση της βίας κυρίως εν είδη «χιούμορ» και «ψυχαγωγίας» και κυρίως σε ενδοσχολικά πλαίσια όπου παρατηρούν διάφορες φορές τους συμμαθητές να ασκούν bullying σε άλλους συμμαθητές και να μην τιμωρούνται παραδειγματικά για τις πράξεις τους αυτές, ή ακόμη και σε ενδοοικογενειακό πλαίσιο όπου μπορεί να παρατηρούν κάποιον να κακοποιεί τους πιο αδύναμους και να τους κοροϊδεύει επειδή δε διαθέτουν την αντίστοιχη δύναμη να επιβληθούν πάνω στο τραύμα τους. Για το λόγο αυτό, η βία αυτή ορίστηκε αργότερα ως «δομική βία», καθώς δε μπορεί στην ερμηνεία της να αποκλειστεί το ευρύτερα κοινωνικό πλαίσιο της από το ατομικό, εφόσον το δεύτερο επηρεάζεται άρρηκτα από το πρώτο. Μάλιστα, ακριβώς για το λόγο αυτό, οι συνδέσεις και η κατασκευή των δυναμικών μέσα στην οικογένεια, δημιουργούνται με απώτερο σκοπό την απόκτηση ελέγχου και την επιβολή δύναμης στα υπόλοιπα μέλη με αποτέλεσμα, οι βίαιες πράξεις να θεωρούνται ως κοινωνικά αποδεκτές. [45]

Οικολογικές – Πολιτιστικές Θεωρίες

Οι οικολογικές προσεγγίσεις με τη σειρά τους, φέρνουν στο προσκήνιο τις περιβαλλοντικές επιρροές στην επιθετική συμπεριφορά των ατόμων, τόσο όταν προέρχονται από το άμεσο οικογενειακό τους περιβάλλον, αλλά κυρίως από το ευρύτερο κοινωνικό τους περιβάλλον. Τα φαινόμενα βίας στην προκειμένη, συνδέονται με δύσκολες καταστάσεις καθημερινότητας και με την έκθεση σε αρκετά στρεσογόνες κοινωνικές συνθήκες. Σε αυτό το σημείο, αξίζει να σημειωθεί πως βαρύνουσας σημασίας εκλυτικός παράγοντας για την έκφραση της βίας αυτής, είναι η απομόνωση από την

οικογένεια, ειδικά κατά την εφηβική ηλικία και η επιρροή από συνομήλικους, υιοθετώντας όλοι μαζί μία κουλτούρα νομιμοποίησης της βίας η οποία σπανίως τιμωρείται. Σε αυτά τα άτυπα περιβάλλοντα τα οποία δομούν αξίες αλλά και συμπεριφορές και δε διέπονται από κανόνες και κοινωνικά όρια, πολλές φορές παρατηρείται να μειώνεται η θέση της γυναίκας αλλά και να κορυφώνονται οι σεξουαλικές ανισότητες, δίνοντας μεγάλη έμφαση στην ισχύ του άντρα μέσα στη δυάδα.[46]

Θεωρία της υποκουλτούρας της βίας

Η θεωρία αυτή υποστηρίζει ότι σε συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές, τα αντίστοιχα δηλαδή “ghetto” ανθίζουν διάφοροι «άνομοι κανόνες» υπό το κράτος των οποίων, η βία θεωρείται «νόμιμη» και ασκείται σε πολλαπλά επίπεδα, με αποτέλεσμα σκηνές όπως μία ανθρωποκτονία ή η πρόκληση σωματικής βλάβης να μην προκαλούν ιδιαίτερη εντύπωση καθώς έχουν εγγραφεί στη σφαίρα του «φυσιολογικού». Σε τέτοιες περιθωριακές κοινωνικές ομάδες που η υποκουλτούρα γίνεται η νέα νόρμα επιβίωσης, η ενδοοικογενειακή βία, φαίνεται να είναι απλά ένα φυσιολογικό κομμάτι των διαπροσωπικών σχέσεων και μάλιστα αρκετά δύσκολο να διαφύγουν από αυτές τα θύματα που δέχονται τη βία των συντρόφων τους. [47]. Μάλιστα, σε τέτοιες κοινωνικές ομάδες θεωρείται δεδομένη η μετάδοση της βίας από γενιά σε γενιά, όπως σε άλλες κοινωνικές ομάδες θεωρείται δεδομένο να πηγαίνουν τα παιδιά στο σχολείο για παράδειγμα.

Με γνώμονα μία πρόσφατη έρευνα που διεξήχθη, φαίνεται πως το μοντέλο αυτό επαληθεύτηκε, εφόσον σε ένα μεγάλο διαχρονικό δείγμα, φάνηκε η βία που είχαν λάβει οι έφηβοι στις οικογένειές τους, από γονείς οι οποίοι με τη σειρά τους ανέπτυξαν ένα ιστορικό βίας από τις δικές τους οικογένειες καταγωγής, αναπαρήγαγαν τη βία αυτή και στις δικές τους διαπροσωπικές σχέσεις. [48]. Κάτι που προκαλεί ιδιαίτερη εντύπωση, είναι πως σε τέτοια κοινωνικά καθεστώτα «ανομίας» που η βία έχει φυσιολογικοποιηθεί σε μεγάλο βαθμό, ιδιαίτερα τραυματική για τα θύματα βίας και αργότερα και με τη σειρά τους θύτες, είναι και η ψυχολογική κακοποίηση την οποία υφίστανται συνήθως σε συνδυασμό με τη σωματική κακοποίηση, η οποία τους παραλύει καθώς νιώθουν ότι «δεν είναι ικανοί να αποδράσουν» από το βίαιο κύκλο στον οποίο έχουν μεγαλώσει και

δραστηριοποιούνται ή ο συνεχής ψυχολογικός εκφοβισμός του αν αποδράσουν από αυτόν ή αν καταγγείλουν κάποιο περιστατικό βίας θα τιμωρηθούν αναλόγως. [49].

Φεμινιστικές προσεγγίσεις

Οι δομημένες στην πατριαρχική εξουσία κοινωνίες, ενθαρρύνουν την εκάστοτε μορφή βίας που ασκούν οι άνδρες στις γυναίκες, είτε αυτή είναι ψυχολογικής, σωματικής ή σεξουαλικής φύσεως καθώς οι γυναίκες θεωρούνται κατώτερες τόσο ως προς την κοινωνική και οικονομική τους θέση αλλά και ως προς τα στοιχειώδη ανθρώπινα δικαιώματά τους. Η φεμινιστική θεωρία ανάλυσης της ενδό- οικογενειακής βίας, κάνει μία ιστορική αναδρομή για να προσεγγίσει το μετασχηματισμό της βίας που υφίστανται οι γυναίκες συγχρόνως με τις κοινωνικές εξελίξεις. Με βάση την πεποίθηση αυτή, οι γυναίκες πολύ πριν τη βιομηχανική επανάσταση, φαίνεται να είχαν έναν εντελώς υποτελή ρόλο που τις ανάγκαζε να απέχουν από τη μόρφωση, την εργασία καθώς και το δικαίωμά τους στην επιλογή. Δηλαδή, στην επιλογή συντρόφου, επιλογή κατοικίας, επαγγέλματος κ.ο.κ. Οι αποφάσεις για αυτές παίρνονταν στα πλαίσια των πατριαρχικών οικογενειακών συστημάτων, δηλαδή είτε από τον πατέρα είτε από κάποιο αδερφό, με αποτέλεσμα να μην έχουν οι ίδιες καμία απολύτως βούληση και ελευθερία επάνω σε κομβικές για τη ζωή τους αποφάσεις. Όλη αυτή η κατάσταση, βιβλιογραφικά αναφέρεται και ως «πατριαρχικός εκφοβισμός», ο οποίος οπλίζει τους άνδρες στο να ελέγχουν διαρκώς τις συζύγους τους, ασκώντας τους σωματική, ψυχολογική αλλά και οικονομική βία, καθιστώντας αδύνατη την οποιαδήποτε απόδρασή τους. Σύμφωνα με τις φεμινιστικές προσεγγίσεις, είναι σημαντικό να διατηρείται ο ορισμός «πατριαρχικός εκφοβισμός» καθώς δίνει ξεκάθαρα την ευθύνη στο θύτη που ασκεί τη βία, ενώ ορισμοί όπως «κακοποιημένες γυναίκες» τείνουν να προσδίδουν περισσότερη ενοχή στα θύματα ακόμη και με καθαρά εννοιολογικό τρόπο του τίτλου ή της ετικέτας και να αποφεύγουν να προσδώσουν την ευθύνη στο θύτη.

Μάλιστα, το φαινόμενο της συμμετρίας/ ασυμμετρίας φύλου όσον αφορά την ενδοοικογενειακή βία, φαίνεται να εξηγεί το γεγονός ότι πολλές φορές και οι γυναίκες μπορεί να χρησιμοποιήσουν βία ως απάντηση όμως πάντα στη βία την οποία ήδη βιώνουν από τους άνδρες. Ωστόσο, με γνώμονα τις φεμινιστικές προσεγγίσεις, το φαινόμενο αυτό έχει πάλι πατριαρχικό υπόβαθρο και συνταιριάζεται περισσότερο με την

ικανοποίηση που αντλεί ο άνδρας από το να ασκεί έλεγχο και να κακοποιεί τη γυναίκα. [50]. Ωστόσο, αυτό που έχει σημασία είναι ότι και με το πέρας της βιομηχανικής επανάστασης και παρόλο που η ανεξαρτητοποίηση των γυναικών έχει διασφαλιστεί σε μεγάλο βαθμό, η βία εναντίον των γυναικών παραμένει, μετασχηματισμένη και αυτή μαζί με τις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές μεταβολές. Η διατήρηση της κατάστασης αυτής φαίνεται να υφίσταται καθώς πίσω από τέτοιες συμπεριφορές φαίνεται να έχουν οριστεί και οι ρόλοι που συνδυάζουν τη βία με την πιο «αρσενική» πτυχή ενώ την αποδοχή και την ηρεμία με την πιο «θηλυκή» πτυχή. Στερεότυπα τα οποία οδηγούν στο να μην καταγγέλλεται ουσιαστικά η πατριαρχική βία αλλά να δικαιολογείται πολλές φορές και να αναπαράγεται κοινωνικά, ως μια φυσιολογική πτυχή της αρρενωπότητας. [51]

Θεωρία της κοινωνικοποίησης των ρόλων των φύλων

Με βάση τους επίκτητους κοινωνικούς ρόλους που είναι αποτέλεσμα κοινωνικών κατασκευών, στους άνδρες έχουν δοθεί ή μάλλον είναι περισσότερο αποδεκτά, χαρακτηριστικά όπως η επιθετικότητα ή η σεξουαλική ορμή καθώς πολλές φορές συνταιριάζονται στερεοτυπικά με την αρχέγονη αρρενωπότητα και την προστασία της γυναίκας. Οι άνδρες επειδή δεν εκπαιδεύονται κοινωνικά να εκφράζονται συναισθηματικά, είναι πιο πιθανό όταν έρθει μία δύσκολη στιγμή που μπορεί να τους θίξει ή να τους προσβάλλει, γίνονται ιδιαίτερα επιθετικοί. Αυτό συνδέεται άρρηκτα με την κοινωνική κατασκευή του σεξισμού ανά τα χρόνια, η οποία έχει πολλές επιπτώσεις σε διάφορους τομείς της κοινωνικής ζωής των γυναικών, όπως την πρόσβασή τους στο πανεπιστήμιο για παράδειγμα ή σε εργασιακούς χώρους. Παρόλο που η στερεοτυπική αυτή έχει τις ρίζες της στο απώτερο κοινωνικό παρελθόν, φαίνεται να επηρεάζει ακόμη την πραγματικότητα των γυναικών καθώς πίσω από φαινόμενα αντίστροφου σεξισμού ή περιορισμού των ευκαιριών που μπορεί να έχει μία γυναίκα όσον αφορά την επαγγελματική της ανέλιξη, για παράδειγμα σε μία εταιρία δεν είναι καθόλου παράδοξο αρκετές φορές να βιώνουν κακοποίηση στο ενδοοικογενειακό τους πλαίσιο. [52]

Θεωρία κοινωνικής μάθησης

Σύμφωνα με τη θεωρία της κοινωνικής μάθησης, ο θύτης χρησιμοποιεί τη βία ως αναπαραγωγή ενός μοτίβου στο οποίο έχει «εκπαιδευθεί», συνήθως ως παρατηρητής

βίαιων επεισοδίων στην οικογένειά του. Επίσης, η βία αυτή συμπεριφορά και του ίδιου φαίνεται να έχει ενισχυθεί από το περιβάλλον του, όπου «δικαιολογεί» ηθικά κάθε αποκλίνουσα πράξη του. Με βάση αυτή τη θεωρία, φαίνεται αρκετά σαφές πως ο φαύλος κύκλος της βίας αναπαράγεται και επαληθεύεται πολλές φορές. Η θεωρία της κοινωνικής μάθησης για τη βία και την επιθετικότητα, θέτει στο προσκήνιο τη μαθημένη από το οικογενειακό περιβάλλον βία που προσανατολίζεται από τους γονείς, με κατεύθυνση στα παιδιά. Η κοινωνική μάθηση της βίας, ξεφεύγει από το να τοποθετούνται τα παιδιά σαν απλοί παρατηρητές στο θέαμα αυτό. Πλέον μαθαίνουν μέσω του μοτίβου που βλέπουν, να αντιμετωπίζουν τα προβλήματα και τις εντάσεις τους με τον ίδιο τρόπο που τα αντιμετωπίζουν οι γονείς τους, δηλαδή ασκώντας βία. Ακόμη και η παρατήρηση σε καθημερινή βάση, είναι τρόπος μάθησης. [53] Όταν βλέπουν αυτό το μοτίβο στην οικογένειά τους, μετά πιστεύουν πως είναι το ιδανικό προκειμένου να το αναπαράξουν και στις ερωτικές τους σχέσεις εφόσον δεν κατανοούν την κακοποιητική του χροιά, αλλά θεωρούν την ενδοοικογενειακή βία ως ένα τρόπο διαχείρισης του στρες και έναν έλεγχο για διατήρηση της ισορροπίας μέσα στο σύστημα. [54] Όταν τα παιδιά μαθαίνουν αυτές τις μεθόδους, ως τρόπους διαχείρισης του ενδοοικογενειακού στρες, δεν εκπαιδεύονται σε εναλλακτικές για τη διαχείριση των προβλημάτων αυτών καθώς δε διαθέτουν και σθεναρά μέσα προκειμένου να τα χρησιμοποιήσουν για να λύσουν διάφορα προβλήματα που μπορεί να προκύψουν στη ζωή τους, την ερωτική και γενικότερα. Το μοντέλο της βίας στην οικογένεια που έχει τις ρίζες του στη θεωρία της κοινωνικής μάθησης μπορεί να πάρει δύο μορφές : Είτε ο γονιός να κακοποιεί σωματικά το παιδί είτε οι γονείς να κακοποιούνται σωματικά μεταξύ τους. Όταν ένας γονιός κακοποιεί σωματικά το παιδί του, το εκθέτει άμεσα στη βία και του γεννά το συναίσθημα της επιθετικότητας, καθώς ως φυσιολογικό ένστικτο, θα κρίνει απαραίτητο το να αμυνθεί, αλλά λόγω της παιδικής του αδυναμίας δε θα μπορεί, οπότε θα προσπαθεί στην ενήλικη ζωή του να κυριαρχήσει πάνω σε αυτό το τραύμα και να είναι πλέον δυνατός. Ο γονιός με αυτό τον τρόπο έχει διδάξει ένα κοινωνικό μάθημα για τη διαχείριση του θυμού αλλά και ένα συναισθηματικό μάθημα για την καταπίεση του συναισθήματος του παιδιού και την τροφοδότηση του φόβου. [55]

Θεωρία των πόρων – κοινωνικής συναλλαγής – ανακολουθία κοινωνικής τάξης

Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη θεωρία, όλα τα κοινωνικά συστήματα λειτουργούν με γνώμονα τη χρήση απειλών, διώξεων και βίας. Οι θύτες που λειτουργούν κακοποιητικά είναι συνήθως επειδή έχουν λάβει μεγάλο βάρος εξουσίας στα χέρια τους και διαθέτουν πολλούς πόρους οικονομικούς, κοινωνικούς και πολλές φορές πολιτικούς με αποτέλεσμα να υποβαθμίζουν τη δύναμη και τους πόρους των θυμάτων τους και να μειώνουν ακόμη και το κόστος της ζωής τους. Πολλές φορές και η έλλειψη των πόρων αυτών οδηγεί σε βίαιη συμπεριφορά με απώτερο στόχο την κοινωνική ανέλιξη, την επιβολή ή τη λήψη εξουσίας. Η θεωρία των πόρων υποστηρίζεται από τη θεωρία της οικογένειας των στρεσογόνων παραγόντων, με γνώμονα την οποία διάφορες κοινωνικές καταστάσεις κρίσης μπορεί να λειτουργήσουν ως στρέσορες ανάμεσα σε ένα ζευγάρι και να επηρεάσουν τη μεταξύ τους σχέση. Υπό αυτό το πρίσμα μπορεί να προκύψει και το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας ως μια αδυναμία να λυθούν ζητήματα οικονομικής φύσεως και συγκεκριμένα η ασυμφωνία ανάμεσα στα έσοδα και τα έξοδα του συστήματος. Αυτό εξηγεί πως η μεγαλύτερη ποσότητα των ενδοοικογενειακά βίαιων σχέσεων φανερώνεται σε κατώτερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα και σε ζευγάρια όπου η ανεργία μαστίζει. Η θεωρία των πόρων εστιάζει σε αυτή την ισορροπία αλλά και ανισορροπία μεταξύ αυτών των οικονομικών πόρων, η οποία είναι και το βασικό εκλυτικό αίτιο της βίας. Μάλιστα, όταν αυτή η ανισορροπία αφορά έναν σύντροφο ο οποίος έχει πολλά κέρδη σε σύγκριση με μία γυναίκα η οποία δε διαθέτει οικονομική ανεξαρτητοποίηση, τείνει να την κακοποιεί με ένα εύρος τρόπων. [56]. Προς επίρρωση της θεωρίας αυτής έρχεται και η θεωρία κοινωνικής συναλλαγής, η οποία μοιράζεται αρκετά κοινά σημεία με τη θεωρία των πόρων, αλλά επικεντρώνεται περισσότερο στις διαπροσωπικές σχέσεις όπου τα άτομα-θύτες ενδέχεται να εμπλακούν σε συμπεριφορές που μπορεί να τους προκαλέσουν επιβράβευση ενώ να αποφύγουν συμπεριφορές που θα τους προξενήσουν κυρώσεις. Οι θύτες συνήθως έχουν την εξουσία που αναλύεται και στη θεωρία των πόρων για να κακοποιούν τα θύματά τους «ελεύθερα», ενώ τα θύματα δε διαθέτουν την ίδια ισχύ προκειμένου να αντιδράσουν και να προστατεύσουν τον εαυτό τους, αφού διαθέτουν ελλιπή μέσα. Τέλος, στο πλαίσιο των θεωριών αυτών από κοινωνικό πρίσμα, έρχεται να προστεθεί και η θεωρία της ανακολουθίας των κοινωνικών τάξεων. Η ανακολουθία της κοινωνικής τάξης αφορά όλα τα παραπάνω

αλλά εστιάζει στα πατριαρχικά μοντέλα πίσω από αυτά τα συστήματα αξιών. Αυτό που θα πρέπει να προσέξουμε ιδιαίτερα σε όλες αυτές τις θεωρίες, είναι πως επειδή πρόκειται για σύνθετα πολυπαραγοντικά μοντέλα με πολιτικές, κοινωνικές, οικονομικές και πολιτισμικές προεκτάσεις, θα πρέπει να λαμβάνονται προσεκτικά υπόψη όλες προκειμένου να καταλήξουμε σε μία συγκεκριμένη προσέγγιση του πολυσύνθετου φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας και μάλιστα με όρους κοινωνιοψυχολογικής ανάλυσης, θα μπορούσε να αναλυθεί σε επίπεδο ατομικό, διατομικό και διομαδικό. [57]

Θεωρία οικογενειακών συστημάτων

Με βάση τη θεωρία αυτή, ο πυρήνας της κακοποίησης βρίσκεται στην ανισορροπία των δυναμικών και των σχέσεων ανάμεσα στα μέλη της εκάστοτε οικογένειας. Ως αίτια της ενδοοικογενειακής βίας ορίζονται οι δυσλειτουργίες στις ρυθμιστικές δομές, στα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας των μελών της οικογένειας, στις ματαιώσεις που μπορεί αυτά να δέχονται αντί για επιβραβεύσεις αλλά και στις συγκρούσεις που γεννώνται και εδραιώνονται με το χρόνο. Ως επί το πλείστον, η βία αυτού του είδους καμουφλάρεται είτε θεωρείται κάτι «φυσιολογικό», ειδικά για τα παιδιά που μεγαλώνουν μέσα σε αυτή με αποτέλεσμα να μην καταγγέλλεται και να αναπαράγεται ως το μέχρι στιγμής γνωστό μοτίβο δράσης για την επίλυση συγκρούσεων και λειτουργίας του συστήματος. Γενικότερα, η θεωρία των οικογενειακών συστημάτων δίνει ιδιαίτερη προσοχή στις αμοιβαίες επιρροές που μπορεί να έχουν κάποιες καταστάσεις στη συμπεριφορά του ατόμου. Πως η εκάστοτε δράση- αντίδραση ανάμεσα σε άτομα ενός συστήματος μπορεί να κατασκευάσει κάποιες αρχές και αξίες που θα διέπουν ολόκληρη τη συμπεριφορά του ενός μέλους. Προσαρμοσμένη η θεωρία αυτή, ειδικά στο κομμάτι της ενδοοικογενειακής βίας και μάλιστα σε συγκεκριμένα παραδείγματα, θα μπορούσε να αναλυθεί ως εξής : ένας βίαιος άνδρας ως κακοποιητικός σύντροφος ενδέχεται να είναι ένα άτομο με ανεπτυγμένες επικοινωνιακές ικανότητες που προσπαθούσε πάντα στο πλαίσιο του να πάρει όλες τις αποφάσεις χωρίς να επεμβαίνει κάποιος άλλος, ίσως και να μην το επιτρέπει. Τέτοια άτομα ενδέχεται από πολύ μικρή ηλικία να είχαν αναλάβει ευθύνες που δεν τους αναλογούσαν. Παρόλο που μπορεί να έχει αναπτύξει επικοινωνιακές τεχνικές για άτομα του εξωτερικού περιβάλλοντος, ο κακοποιητικός σύντροφος, ενδέχεται να συνεχίζει να μιλάει και να συμπεριφέρεται άσχημα στη σύμφωτό του. [58]

Θεωρία συναισθηματικών δεσμών

Η θεωρία αυτή, θα μπορούσε να ενταχθεί και στο πλαίσιο των ψυχιατρικών θεωριών εφόσον αναλύει σε μεγάλο βάθος τα συναισθήματα που βιώθηκαν κατά την παιδική ηλικία ως αποτέλεσμα της συμπεριφοράς των γονέων απέναντι στο παιδί, αποστερώντας την αγάπη και τη στοργή και διαρρηγνύοντας τα όρια της επιθετικότητας και της σύνεσης. Η έλλειψη των ορίων αυτών καθώς και η συνεχής ματαίωση ενδέχεται να επηρεάζουν και τις ενήλικες διαπροσωπικές σχέσεις καθιστώντας τες κακοποιητικές. Με γνώμονα μία έρευνα που διενεργήθηκε με συνεντεύξεις σε 75 κακοποιημένες γυναίκες αφότου άφησαν την κακοποιητική τους σχέση, βρέθηκε ότι συναισθήματα αναξιότητας, χαμηλής αυτοεκτίμησης καθώς και τραύμα, αναβιώθηκαν μέσα στην κακοποιητική τους σχέση ενώ είχαν βιωθεί και παλαιότερα στην παιδική και εφηβική τους ηλικία σε άλλα πλαίσια. [59]

Θεωρία ανακολουθίας κοινωνικής τάξης

Τελευταία, ακολουθεί η θεωρία αυτή η οποία αναλύει την κακοποιητική συμπεριφορά ως απόρροια έλλειψης ή πλήρους στέρησης πόρων, η οποία με τη σειρά της προκαλεί στρες και άγχος στο άτομο λόγω της ασύμμετρης κατανομής των πόρων αυτών. Συνεπώς, η ανακολουθία της κοινωνικής τάξης φαίνεται ως απειλητική στα υπάρχοντα πατριαρχικά μοντέλα εξουσίας καθώς και στα συστήματα αξιών. [60]

Αίτια ενδοοικογενειακής βίας

Μία σημαντική θεωρία η οποία θα μπορούσε να ξεκινήσει να ερμηνεύει ικανοποιητικά την ενδοοικογενειακή βία, είναι αυτή των δυαδικών αλληλεπιδράσεων στο επίκεντρο των όποιων βρίσκεται το ζεύγος, σαν ομάδα και τα πιθανά ερεθίσματα που θα μπορούσαν να προκαλέσουν κάποιες επιθετικές τάσεις που με τη σειρά τους να οδηγήσουν στη βία. Σε μία μετα-ανάλυση, ένας συχνός παράγοντας κινδύνου που μπορεί να οδηγήσει στην ενδοοικογενειακή βία είναι η χαμηλή ικανοποίηση από το γάμο. [61] Πολλές έρευνες επίσης έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα, πως η χρήση αλκοόλ από τον ένα ή και τους δύο συντρόφους, ενδέχεται να ενισχύσει τις επιθετικές τάσεις τους και να έχει βίαια αποτελέσματα. [62] Μάλιστα, η χρήση ή κατάχρηση αλκοόλ μπορεί να αυξήσει και την επικινδυνότητα πρόκλησης αρκετά σοβαρότερων

κακώσεων κατά τη διάρκεια ενός βίαιου επεισοδίου, εν συγκρίσει με τη μη χρήση αλκοόλ, όπως φάνηκε σε πρόσφατα δεδομένα που συλλέχθηκαν από 13 χώρες παγκοσμίως. [63]. Σε αυτό το σημείο μάλιστα, αξίζει να αναφερθεί και η χρήση ναρκωτικών ή αλκοολούχων ουσιών από τους θύτες προκειμένου να ναρκώσουν τα θύματά τους και να τα οδηγήσουν στο να έχουν μία ανεπιθύμητη σεξουαλική επαφή μαζί τους. Συνεπώς, η χρήση αλκοόλ αλλά και ναρκωτικών ουσιών αξίζει να εξετάζεται πάντα καθώς ενδέχεται να παίζει τον κομβικό ρόλο μίας μεταβλητής που μπορεί να οδηγήσει σε βιασμό ή οποιαδήποτε μορφή σεξουαλικής κακοποίησης. [64]. Προσεγγίζοντας τώρα, τους παράγοντες που μπορεί να οδηγήσουν στην πρόκληση της ενδοοικογενειακής βίας, ένας από αυτούς είναι η προσέγγιση του προφίλ του θύτη ο οποίος τείνει να είναι άνδρας, νεαρής ηλικίας, χαμηλού μορφωτικού και κοινωνικο-οικονομικού επιπέδου, καθώς φάνηκε ότι είναι πιο πιθανό να προβούν σε κάποια επιθετική συμπεριφορά, ειδικά σε σύγκριση με μεγαλύτερους, μορφωμένους και ανώτερου κοινωνικό-οικονομικού υποβάθρου άντρες. [65]. Επιπροσθέτως, άτομα τα οποία ενδέχεται να πάσχουν από κάποια διαταραχή προσωπικότητας ή κάποια ψυχιατρική νόσο διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο να οδηγηθούν στην κακοποίηση των συντρόφων τους. [66] Η υιοθέτηση των «πατροπαράδοτων» χαρακτηριστικών του αρσενικού φύλου καθώς και συμπεριφορές βίας που γίνονται αντιληπτές ως «ένδειξη ρώμης», δικαιολογούν τις εκρήξεις θυμού και πολλές φορές συνδυάζονται με δυσκολίες συσχέτισης και επικοινωνίας, ειδικά με εκφράσεις ζήλιας, φάνηκαν να αυξάνουν τις επιθετικές τάσεις των ανδρών ενάντια στις γυναίκες συντρόφους τους. [67]. Φυσικά, αυτό δε συνεπάγεται πως όσοι άνδρες μεγαλώνουν και εκπαιδεύονται σε ένα πατριαρχικό καθεστώς, θα εξελιχθούν αυτομάτως και σε θύτες, ούτε ότι θα οδηγηθεί στην κατάχρηση ουσιών και σε βίαιες συμπεριφορές. Είναι ο συνδυασμός όλων των άνωθεν, μαζί με στοιχεία προσωπικότητας του εκάστοτε θύτη καθώς και προσωπικά, τραυματικά του βιώματα που συντελούν σε μία βίαιη συμπεριφορά ενάντια στις γυναίκες συντρόφους τους. [68]

Με βάση μια πρόσφατη συστηματική ανασκόπηση που έγινε, περιλαμβάνοντας πάνω από 200 μελέτες ενδοοικογενειακής βίας σε ενήλικες και εφήβους, βρέθηκαν διάφοροι δημογραφικοί παράγοντες κινδύνου, περιλαμβάνοντας τη χαμηλή κοινωνικό-οικονομική θέση, τη νεότερη ηλικία, την ένταξη σε κάποια μειονοτική ομάδα, το στρες, το φιλικό περιβάλλον αλλά και το περιβάλλον κοινωνικής υποστήριξης, την κατάχρηση αλκοόλ

και ναρκωτικών ουσιών καθώς και τη συσχέτιση ανάμεσα στην ένταση και την ικανοποίηση. Επιπροσθέτως, διάφοροι παράγοντες που μπορεί να οδηγήσουν στο φαινόμενο αυτό, είναι η πρότερη εμπειρία παιδικής κακοποίησης, η ανάπτυξη σε ένα περιβάλλον άσκησης βίας ανάμεσα στους γονείς, η παρέα κατά την εφηβεία με επιθετικούς συνομήλικους αλλά και η πρόωρη αντικοινωνική συμπεριφορά. [69]

Αναλύοντας λοιπόν περαιτέρω τα αίτια που μπορούν να οδηγήσουν στην ενδο-οικογενειακή βία, βιβλιογραφικά εμφανίζονται, ως κύρια, τα ακόλουθα :

Παιδικές και εφηβικές εμπειρίες κακοποίησης : Φάνηκε ότι τα άτομα που είχαν βιώσει κακοποίηση από τους γονείς τους κατά την εφηβεία, έτειναν να τη μεταβιβάζουν στις ενήλικες διαπροσωπικές τους σχέσεις κυρίως με τη μορφή σωματικής ή ψυχολογικής βίας όταν συγκρίθηκαν με άτομα που κατά την εφηβεία τους δεν είχαν κακοποιητικά βιώματα.[70]. Επιπροσθέτως, τα άτομα που είχαν κακοποιηθεί από ηλικία μικρότερη των έξι ετών είχαν κακοποιητική συμπεριφορά σε ηλικία 23 ετών σαν θύτες, αλλά επέλεγαν και κακοποιητικούς συντρόφους, σα θύματα. Προς επίρρωση αυτής της θεώρησης, έρχεται μία ακόμη έρευνα, να υποστηρίξει ότι τα παιδιά που είχαν δεχθεί τόσο κακοποίηση, όσο και απόρριψη μέχρι την ηλικία των 12, ήταν πιο πιθανό να είναι κακοποιητικοί σύντροφοι ή να επιδιώκουν να δεθούν με κακοποιητικούς συντρόφους, ως αναπαραγωγή της κακοποίησης και της απόρριψης που είχαν βιώσει στην παιδική τους ηλικία. [71] **Οικογένεια και ρίζες καταγωγής :** Οι αντίξοες συνθήκες στην οικογένεια που πολύ συχνά περιλαμβάνουν πτωχή σχέση μεταξύ των παιδιών και των γονιών κατά την παιδική ηλικία αλλά και την εφηβεία, το μέγλωμα σε μία μονογονεϊκή οικογένεια καθώς και η παρατήρηση των γονέων να τσακώνονται μπορούν να λειτουργήσουν ως εκλυτικοί παράγοντες για μεταγενέστερη ενδοοικογενειακή βία. Για παράδειγμα, ένας παράγοντας επικινδυνότητας είναι ο συνδυασμός της χαμηλής κοινωνικό- οικονομικής κατάστασης σε συνδυασμό με τη χρήση ναρκωτικών ουσιών από τους γονείς και την εγκληματικότητα που οδηγούσε σε αντίστοιχες συμπεριφορές όταν τα παιδιά αυτά έφταναν σε ηλικία 24 ετών. Φαινόμενο πιο συχνό στους άνδρες στο να οδηγηθούν στην αναπαραγωγή τέτοιων συμπεριφορών, αλλά και στις γυναίκες στο να επιλέγουν συντρόφους που θα αναπαραγάγουν πιο οικεία το πρότυπο αυτό. Μια αρκετά σοβαρή έρευνα παρατήρησης, έδειξε ότι η παραβίαση των ορίων ανάμεσα σε γονείς και σε

παιδιά ηλικίας 13 ετών των παιδιών όπως η ανεπιθύμητη σωματική επαφή, τα προσωπικά αστεία, οι συζητήσεις για πολύ προσωπικά θέματα καθώς και η αντιστροφή των ρόλων μπορούν να οδηγήσουν τόσο στο να γίνουν θύτες τα παιδιά αυτά μεγαλώνοντας, όσο και στο θυματοποιηθούν. [72] Οι πτωχές σχέσεις ανάμεσα στους γονείς και τα παιδιά που μπορεί να επιφέρουν τα ίδια αποτελέσματα, ενδέχεται να περιλαμβάνουν και πολύ σκληρή πειθαρχία των παιδιών σε ηλικίες 7- 9 ετών, πτωχή σύνδεση με τους γονείς σε ηλικία 15 ετών καθώς και το να μεγαλώνει ένα παιδί με μία μητέρα με ψυχιατρική νόσο στην παιδική καθώς και στην εφηβική του ηλικία. Αντιστρόφως, το να μεγαλώνουν κυρίως τα αγόρια σε μονογονεϊκές πατρικές οικογένειες, φάνηκε να αυξάνει κατά 2.8 % τις πιθανότητες να υιοθετήσουν κακοποιητική συμπεριφορά στην ενήλικη ζωή. [73] (Συμπεριφορικοί παράγοντες κινδύνου : Περιλαμβάνουν εσωτερικευμένες και εξωτερικευμένες συμπεριφορές κατά την παιδική και εφηβική ηλικία καθώς και την κατάχρηση ουσιών, κυρίως στην εφηβεία. Σε μία πρόσφατη έρευνα τονίστηκε ότι οι συμπεριφορικοί αυτοί παράγοντες κινδύνου ήταν σίγουρα δείκτες για άσκηση ενδοοικογενειακής βίας αργότερα. [74]

Παράγοντες κινδύνου από παρέα με συνομηλίκους : Οι πτωχές σχέσεις με συνομηλίκους ιδίως κατά τη διάρκεια της εφηβείας που χαρακτηρίζονται από τσακωμούς, εντάσεις, ανταγωνισμό και πτωχή ικανότητα επικοινωνίας και επίλυσης των εντάσεων αυτών, στην ηλικία των 16 ετών, φάνηκε να αυξάνει τη θυματοποίηση σε μία κακοποιητική σχέση σε ηλικίες 21 ετών τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες. [75] Επίσης, η συχνή ένταση με φίλους αλλά όχι με την οικογένεια ή το/ τη σύντροφο, θα μπορούσε και αυτή σε στατιστικά σημαντικό ποσοστό να αυξήσει την πιθανότητα για πρόκληση ενδοοικογενειακής βίας στο μέλλον. [76]

Κοινωνιο- δημογραφικοί παράγοντες κινδύνου : Φάνηκε ότι το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα στην Αμερική που ξεκινούσε από 50.000\$ ήταν προστατευτικός παράγοντας ενάντια στην πρόκληση βίας καθώς και στη θυματοποίηση τόσο των γυναικών όσο και των ανδρών. [77]

Ορισμένοι μύθοι που διέπουν το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας και θα πρέπει να καταρρίπτονται προκειμένου να υπάρχει πιο άμεση και αποτελεσματική παρέμβαση αφορούν : την ενοχή των θυμάτων με το γεγονός ότι τίθενται υπεύθυνα για την

πρόκληση της βίας, κάτι το οποίο ιδίως η κλινική πράξη αποδεικνύει σχεδόν καθημερινά ότι δεν ισχύει καθώς και ότι εάν τα θύματα βελτιώσουν ή προσαρμόσουν τη συμπεριφορά τους με τρόπο τέτοιο που να ταιριάζει στο δράστη, θα αλλάξει η βίαιη συμπεριφορά του δράστη. Ένας άλλος μύθος ο οποίος μάλιστα καθίσταται κα ιδιαίτέρως επικίνδυνος, είναι ότι η εγκληματικά κακοποιητική συμπεριφορά θα σταματήσει να υπάρχει από μόνη της και το ζευγάρι θα συνεχίσει ομαλά την κανονική του ζωή χωρίς κάποια παρέμβαση. Αυτό το ζήτημα πολλές φορές λειτουργεί και ως τροχοπέδη για το να μη ζητηθεί εγκαίρως βοήθεια από κάποιον ειδικό και ως αποτέλεσμα να προληφθούν κάποιες ακραίες καταστάσεις κακοποίησης, οι οποίες μπορεί να προκύψουν μέσα στο ζευγάρι. [78]

Συνέπειες ενδοοικογενειακής βίας

Ψυχολογικές συνέπειες

Η βία εναντίον των γυναικών οδηγεί σε ένα εύρος διαφορετικών συνεπειών για την υγεία τους, τόσο τη σωματική, όσο και την ψυχική που προεκτείνεται και σε ζητήματα καθαρά βιοποριστικού χαρακτήρα που ενδέχεται να θέσουν σε κίνδυνο ακόμη και την επιβίωσή της. [79] Σύμφωνα με κάποιες πρόσφατες μετά- αναλύσεις οι συνέπειες του τραύματος που μπορεί να βιώνουν οι γυναίκες που έχουν υποστεί βία από τους συντρόφους τους , έχει ρίζες βαθιά μέσα στο χρόνο, καθώς υπάρχει παράγοντας κινδύνου στα 2/3 των θυμάτων, να καταλήξουν σε χρόνια κατάθλιψη, σε συνάρτηση με τη διαταραχή μετατραυματικού στρες , ακόμη και στην ανάμνηση των κακοποιητικών εμπειριών που μία γυναίκα έχει βιώσει εν συγκρίσει με έναν πληθυσμό γυναικών που δεν έχει βιώσει κακοποίηση. [80] Επίσης, ένα ποσοστό που ανέρχεται στο 10% της επιλόχειας κατάθλιψης οφείλεται στην ενδοοικογενειακή βία και κακοποίηση. Μάλιστα, άλλες έρευνες έχουν καταδείξει στενή συσχέτιση ανάμεσα στην ενδοοικογενειακή βία και την πιθανότητα εμφάνισης ψυχωσικών συμπτωμάτων, κατάχρησης ουσιών και διατροφικών διαταραχών. [81] Πιο συγκεκριμένα, ο ψυχικός πυρήνας γύρω από τον οποίο κινούνται όλες οι ψυχολογικές συνέπειες που βιώνουν οι γυναίκες ύστερα από κάποια ενδοοικογενειακή κακοποίηση, είναι εκείνος του ψυχικού τραύματος. Μία γυναίκα η οποία κακοποιείται σε συνεχή βάση νιώθει μεγάλη έλλειψη ελέγχου και αυτοπροστασίας, καθώς νιώθει οι συνθήκες να υπερσχύουν των δυνάμεών της και να μη μπορεί να

επιβληθεί σε αυτές και να αλλάξει το παρόν και το μέλλον της. Η συνύπαρξη με έναν κακοποιητικό σύντροφο, του οποίου την έκτακτη και ξαφνική συμπεριφορά δε μπορεί να προβλέψει και η οποία δύναται να τη διαβάλλει ανά πάσα ώρα και στιγμή και μάλιστα, εντελώς ξαφνικά, την κάνει να ξεφεύγει από οποιαδήποτε κατάσταση ψυχικής ηρεμίας και ισορροπίας. Οι ψυχικές της άμυνες προσαρμόζονται στο να μπορεί να επιβιώσει σε ένα μη υγιές περιβάλλον με κακοποιητικά ξεσπάσματα. Βιώνει συνεχώς συναισθήματα παραμέλησης, απογοήτευσης, προδοσίας και αυτομομφής ορισμένες φορές καθώς νιώθει ότι η εμπιστοσύνη που είχε στο σύντροφό της ακυρώθηκε και η μεταξύ τους αγάπη κάθε φορά καταστρέφεται. Οι κακοποιημένες γυναίκες αναπτύσσουν κάποιες άμυνες προκειμένου να αντέξουν μία κακοποιητική συνθήκη και να επιβιώσουν και συγκεκριμένα, τεχνικές άμβλυνσης ή/ και εξουδετέρωσης του ψυχικού πόνου που μπορεί να τους προκαλέσει η καταχρηστική συμπεριφορά του συντρόφου τους. Ορισμένες από τις τεχνικές που αναπτύσσει είναι οι εξής : α) Η επιδέξια διαχείριση κρίσεων, η οποία παρέχει μία καθημερινή δυνατότητα επιβίωσης στα θύματα, καθώς εντοπίζουν μία κατάσταση κρίσης πολύ πριν ξεσπάσει και προσπαθούν με τον τρόπο αυτό να μειώσουν τις πιθανές της συνέπειες. Αυτό γίνεται συνήθως όταν έχουν εντοπίσει τους στρεσογόνους για τον θύτη παράγοντες, και όταν αυτοί προκύπτουν, προσπαθούν είτε να τους εξαφανίσουν εντελώς, είτε να τους μειώσουν, προστατεύοντας έτσι τον εαυτό τους, καθώς οι θύτες με αυτή τη συγκράτηση, που οδηγεί στη δική τους αυτοσυγκράτηση,

Τείνουν να μην ξεσπούν βίαια στις συντρόφους τους. Ένας άλλος τρόπος διαχείρισης μίας βίαιης κατάστασης για μείωση των συνεπειών της ενδοοικογενειακής βίας είναι : β) η έμμεση έκφραση του θυμού. Σύμφωνα με την τεχνική αυτή, η γυναίκα υιοθετεί κάποιους έμμεσους τρόπους εκδήλωσης του θυμού της λόγω του φόβου της να μην υποστεί πιο αυξημένη βία, τόσο σε σωματικό επίπεδο αλλά και σε επίπεδο έντασης. Έτσι, φροντίζει να μην εκδηλώνει ανοιχτά το θυμό της, ακόμη και αν κάποιες καταστάσεις φαίνεται να την ενοχλούν ή να ξεπερνούν τις ψυχικές και σωματικές αντοχές της. Βέβαια, είναι σημαντικό να τονιστεί ότι ο εν λόγω μηχανισμός άμυνας, παρόλο που έχει ως αποτέλεσμα τη βραχυπρόθεσμη προστασία της από ένα πρόσθετο ξέσπασμα του θύτη, μπορεί να οδηγήσει στη σωματοποίηση πολλών ψυχικών εκφράσεων. Αυτό γίνεται διότι, η συμπεριφορά αυτή, δημιουργεί στο θύμα, μία σειρά ενοχών και εσωτερίκευσης της ενόχλησης που βιώνει κάθε φορά, η οποία έχει συχνά ως

αποτέλεσμα να ξεσπάει η εσωτερική του αυτή στο σώμα. Η στάση αυτή, αποκαλείται και παθητική επιθετικότητα, λόγω της μη ενεργούς στάσης των γυναικών αυτών. Μία ακόμη αρκετά ενδιαφέρουσα στάση που φαίνεται να προστατεύει ψυχικά τις κακοποιημένες γυναίκες είναι γ) ο διχασμός – διαχωρισμός του πνεύματος από το σώμα, με τη χρήση του οποίου μία γυναίκα προστατεύεται από το σωματικό αλλά και τον ψυχικό πόνο που προκαλείται από την καθημερινή της κακοποίηση. Η κατάσταση αυτή επιτυγχάνεται συνήθως μέσα από τη συστηματική χρήση υπνωτικών χαπιών ή και άλλων ουσιών που αυξάνουν τη συναισθηματική αλλά και σωματική «αναισθητοποίηση» των γυναικών αυτών απέναντι στον πόνο. Η χρήση της τεχνικής αυτής, οδηγεί τη γυναίκα στο να βρίσκεται σε μία κατάσταση χαλάρωσης, στην οποία δεν καταλαβαίνει ακριβώς τι συμβαίνει γύρω της, ούτε το μέγεθος του πόνου τον οποίο βιώνει, είτε αυτός είναι ψυχικής είτε σωματικής φύσης. Βέβαια, μακροπρόθεσμα, η τεχνική αυτή δε φαίνεται να παρέχει ιδιαίτερα προστατευτικό αποτέλεσμα καθώς συνάδει με την κλιμάκωση και αύξηση της βίας, τόσο σε ένταση όσο και σοβαρότητα καθώς αυξάνεται η σκληρότητά της όταν ο θύτης νιώθει ότι πρέπει να «τιμωρήσει» σκληρότερα το θύμα του, όταν φαίνεται πως αυτό δε βιώνει αρκετά έντονα και επώδυνα το τραύμα το οποίο της προκαλεί. Ένας πιο απλός και ήρεμος τρόπος για τη διαχείριση της κακοποίησης είναι :

δ) η άρνηση και η ελαχιστοποίησή της. Αυτό συμβαίνει συνήθως όταν υπάρχει και οικογενειακό περιβάλλον πέρα από την ίδια, όποτε στην περίπτωση αυτή και για να μη διαλυθεί όλο το οικογενειακό σύστημα καθώς θα προκύψει η σχέση του, η γυναίκα προσπαθεί να θεωρήσει τη βία υποδεέστερη της πραγματικής της διάστασης, προκειμένου να προστατεύει τα παιδιά της από το φόβο αλλά και τον συνολικό συγγενικό της περίγυρο από το να τη βοηθήσει και άρα να προκαλέσει μεγαλύτερη επιθετικότητα στον κακοποιητικό της σύντροφο. Η αλήθεια είναι, πως πέρα από την κοινωνική χρησιμότητα που φαίνεται να παρέχει ο μηχανισμός αυτός, στην πραγματικότητα πρόκειται για αμυντικό μηχανισμό μείωσης του άγχους που προκαλείται από τις προσλαμβανόμενες ψυχικές απειλές και συγκεκριμένα αναφέρεται ως η τεχνική μείωσης άγχους – αγωνίας. Επιπροσθέτως, μία ακόμη τεχνική είναι :

ε) ο συμβιβασμός-ενδοτικότητα. Η συγκεκριμένη τεχνική αφορά την επιβίωση αλλά και τη συμβίωση των γυναικών με τη βία που βιώνουν σε καθημερινή βάση και σχετίζεται με την πρόιμη κοινωνικοποίηση και καλλιεργείται μέσα από την εκμάθηση των κοινωνικών ρόλων την

οποία έχουν οικειοποιηθεί τόσο οι γυναίκες, όσο και οι άντρες από την παιδική τους ηλικία, από το οικογενειακό τους πλαίσιο μέχρι και το σχολείο ή τις κοινωνικές συναναστροφές τους. Συγκεκριμένα όμως, η εκμάθηση των ρόλων αυτών, στο γυναικείο φύλο, αφορά την υιοθέτηση μίας συμπεριφοράς η οποία αποσκοπεί στο να μην απογοητεύονται οι άλλοι γύρω τους και να ικανοποιούνται οι επιθυμίες και οι ανάγκες των τρίτων, περισσότερο από τις ανάγκες και τις επιθυμίες των ίδιων. Μέσα από αυτή τη διαδικασία, οι γυναίκες προσπαθούν να ηρεμούν τους δράστες όταν βρίσκονται σε κάποιο βίαιο ξέσπασμα ή όταν πρόκειται να βρεθούν σε αυτό επειδή κάποια κατάσταση τους έχει προκαλέσει έντονο στρες. Τις γυναίκες αυτές τις κατακλύζει ο φόβος του να μην ικανοποιήσουν τις ανάγκες των άλλων και σε περίπτωση που κάποιος χρησιμοποιηθεί βία εναντίον τους, οι ίδιες οδηγούνται στην εκδήλωση υπέρμετρης προσπάθειας για την ικανοποίηση των αναγκών τους. Οι κακοποιημένες γυναίκες μαθαίνουν να καταπιέζουν, να κρύβουν και να καμουφλάρουν τις συναισθηματικές αλλά πολλές φορές και τις σωματικές τους ανάγκες προκειμένου να μην έρθουν σε σύγκρουση με το βίαιο σύντροφό τους. Μάλιστα, είναι πολύ πιθανό οι γυναίκες αυτές να έχουν εκτεθεί σε τέτοια πλαίσια και σε νεαρότερη ηλικία και συγκεκριμένα κατά την παιδική και εφηβική τους ηλικία στην περίπτωση που είχαν εκπαιδευθεί στο να λαμβάνουν κάποιο τέτοιο κοινωνικό ρόλο απέναντι σε άλλα ανδρικά πρόσωπα στην οικογένειά τους, προκειμένου να τα εξυπηρετήσουν. Τέτοια ανδρικά πρότυπα θα μπορούσαν να είναι ο πατέρας, ο αδερφός τους ή άλλα συγγενικά τους πρόσωπα. Επίσης είναι αρκετά πιθανό να μιμήθηκαν τους ρόλους αυτούς από τη μητέρα τους, τις αδερφές τους ή άλλα συγγενικά πρόσωπα τα οποία ήταν υποτακτικά απέναντι στους άντρες ή κρατούσαν μία στάση αρκετά επιεική στην κακοποίηση.

Ωστόσο, πολλές φορές, οι γυναίκες φαίνεται να βρίσκονται σε αδύναμη θέση και να μη μπορούν να προβλέψουν την κακοποιητική συμπεριφορά των συντρόφων τους. Η αδυναμία τους αυτή να προβλέψουν την κακοποιητική συμπεριφορά ονομάζεται «επίκτητη αδυναμία», διότι η γυναίκα στην περίπτωση που δε δύναται να υιοθετήσει καμία από τις παραπάνω τεχνικές άμυνας, ιδίως στις αρχές μίας κακοποιητικής σχέσης όπου σοκάρεται και φοβάται σε μεγάλο βαθμό και δεν έχει κάποια βοήθεια και υποστήριξη από το περιβάλλον της, νιώθει πως έχει χάσει τον έλεγχο της ζωής της καθώς

δε μπορεί να προσπαθήσει για τίποτα ευχάριστο καθώς και να το προσπαθήσει, μπορεί να καταστραφεί σε σύντομο και ανύποπτο χρονικό διάστημα.

Η διαταραχή μετατραυματικού στρες που βιώνουν οι γυναίκες, οι οποίες βιώνουν συνεχή κακοποίηση, έχει εξειδικευτεί στο « Σύνδρομο της Κακοποιημένης Γυναίκας» με συμπτωματολογία, η οποία είναι αρκετά κοινή με εκείνη του μετατραυματικού στρες. Τέτοια συμπτώματα είναι το άγχος, το στρες και η αύξηση της κορτιζόλης στον οργανισμό, η οποία με τη σειρά της μπορεί να προκαλέσει ένα εύρος φλεγμονών αλλά και σωματικών προβλημάτων και παθήσεων όπως για παράδειγμα ακόμη και εμφάνιση αυτοάνοσων νοσημάτων. Άλλα συναισθήματα που βιώνουν είναι ο θυμός, η ενοχή, ο εξευτελισμός, η σύγχυση της σκέψης και του συναισθήματος καθώς κατακλύζονται τόσο από μίσος, όσο και από θυμό, ενώ παράλληλα βιώνουν ασφάλεια αλλά και ανασφάλεια. Επίσης, έχουν φορτικές αναμνήσεις και τραυματικές μνήμες οι οποίες πολλές φορές εκφράζονται μέσα από τα όνειρα, αυξάνοντας έτσι το στρες που ακολουθεί ύστερα από το τραύμα. Άλλα συχνά συμπτώματα είναι η καχυποψία και η έλλειψη εμπιστοσύνης προς τρίτα κυρίως πρόσωπα τα οποία ενδέχεται να τις βοηθήσουν, θέτοντας ένα τέλος στην κακοποιητική της σχέση. Αλλά το βασικό συναίσθημα που κατακλύζει τις γυναίκες αυτές και προκαλεί με τη σειρά του μία μεγάλη νευροψυχολογική αλλαγή σε όλο τους τον οργανισμό, είναι ο διαρκής εκφοβισμός και τρόμος για την επόμενη ξαφνική και μη προβλέψιμη επίθεση την οποία ενδέχεται να δεχθούν. Ο φόβος αυτός, μπορεί να έχει συνέπειες ακόμη και σε καθημερινές βιολογικές τους ανάγκες όπως είναι ο ύπνος, η διατροφή και η σωματική και ψυχική τους κατάσταση. Πέραν όμως από το ίδιο το άτομο, μπορεί να επεκταθεί και στις κοινωνικές συναναστροφές της ίδιας, καθώς απομακρύνεται από το φιλικό και οικογενειακό της περιβάλλον αλλά και από τα μητρικά και εργασιακά της καθήκοντα. [81]

Σωματικές συνέπειες

Η βία εναντίον των γυναικών δυσχεραίνει την υγεία τους πολυεπίπεδα. Αρχικά, πολλές από τις γυναίκες που βιώνουν βία, προκειμένου να την αντιμετωπίσουν ή έστω να την αντέξουν ενδοψυχικά, καταλήγουν στη χρήση διαφόρων ουσιών, όπως για παράδειγμα στο κάπνισμα το οποίο μεταγενέστερα παρουσιάζει μία σειρά προβλημάτων σωματικής υγείας. Αναφορικά με τη χρήση ουσιών, δε φάνηκε να καταλήγουν σε ναρκωτικές ουσίες

ή χρήση αλκοόλ καθώς οι ουσίες αυτές έχουν συνδυαστεί με την εκτενέστερη χρήση τους από τους κακοποιητικούς συντρόφους τους. [82] Όμως, οι γυναίκες αυτές φαίνεται να παρουσίασαν και πιο «απλά» ιατρικά συμπτώματα όπως οι αλλεργίες σε διάφορους τύπους φαρμάκων ή πολύ συχνά σωματικά προβλήματα που απαιτούσαν τη λήψη φαρμακευτικής αγωγής καθώς και τη συχνή επαφή με κάποιο γιατρό. Επιπροσθέτως, το χρόνιο στρες που βιώνει η γυναίκα ως θύμα κακοποίησης, μπορεί να οδηγεί σε νοσηρές συνέπειες που σχετίζονται με το στρες, ακόμη και στη χρόνια γήρανση των κυττάρων, άρα σε πρόωρη γήρανση. Παραδόξως βέβαια, οι γυναίκες που έχουν εκτεθεί σε ενδοοικογενειακή βία, κάνουν συχνότερη και καλύτερη χρήση των υπηρεσιών υγείας που έχουν στη διάθεσή τους σε σχέση με τις γυναίκες που δεν έχουν εκτεθεί σε ενδοοικογενειακή βία. Μία βασική συνέπεια, είναι ο ελλιπής έλεγχος της γυναίκας επάνω στο σώμα της όσον αφορά σεξουαλικές και αναπαραγωγικές συμπεριφορές οι οποίες μπορεί να οδηγήσουν σε κάποια ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη, επικίνδυνες αμβλώσεις, κίνδυνο για HIV και σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα, ακόμη και στη γέννηση λιποβαρών μωρών ή νεογνών με διαταραχές. Από ό, τι φαίνεται με γνώμονα τα ερευνητικά δεδομένα, οι γυναίκες αυτές έχουν μεγαλύτερη πιθανότητα να έχουν κάνει μία ή περισσότερες αμβλώσεις σε σύγκριση με τις γυναίκες που δεν έχουν βιώσει κακοποίηση. Επίσης, οι γυναίκες αυτές βιώνουν δυσμηνόρροια και έντονους πόνους κατά τη διάρκεια της εμμήνου ρύσεως, πόνο κατά τη διάρκεια του σεξ και συνήθως έχουν ένα ή περισσότερα Σεξουαλικά Μεταδιδόμενα Νοσήματα. Ωστόσο, όταν συγκρίθηκαν με γυναίκες που δε βίωναν κακοποίηση, δε φάνηκε να διαφέρουν ως προς την αύξηση της ροής του αίματος κατά την έμμηνο ρύση ούτε στο να εμφανίζουν μη φυσιολογικά αποτελέσματα στο τεστ Παπανικολάου.

Έντονο ερευνητικό ενδιαφέρον έχει προσελκύσει μία έρευνα που αφορά τις συνέπειες της βίας που βιώνουν οι γυναίκες και κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης, οι οποίες σαφώς και επηρεάζουν τη ζωή και ανάπτυξη του εμβρύου και μετέπειτα βρέφους. Κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης, 44% των συμμετεχόντων σε μία έρευνα που διεξήχθη για να μελετήσει τις συνέπειες της ενδοοικογενειακής βίας στην εγκυμοσύνη, βίωναν ψυχολογική βία, το 17% σωματική βία, ενώ και ένα 8% βίωνε σεξουαλική κακοποίηση. Το αντιλαμβανόμενο στρες των γυναικών αυτών ανερχόταν σε ποσοστό 43%, το 38% είχαν χαμηλή κοινωνική υποστήριξη ενώ το 7% έχει προχωρήσει σε απόπειρα

αυτοκτονίας κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης. 13% των γυναικών αυτών, γέννησαν λιποβαρή βρέφη, 6% πιο μικρά σε μέγεθος από τα φυσιολογικά βρέφη, 4% των βρεφών γεννήθηκαν πρόωρα και 3% των βρεφών γεννήθηκαν και πρόωρα και πιο μικρά από τα φυσιολογικά βρέφη. Η βία κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης, έχει ως αποτέλεσμα την έκλυση υψηλών ποσοστών κορτιζόλης από τη γυναίκα λόγω του φόβου και της πίεσης που βιώνει καθημερινά αλλά και μειωμένο μήκος κύησης, το οποίο οδηγεί σε πρόωρα και λιποβαρή βρέφη που μπορεί να φτάσουν να ζυγίζουν μέχρι και 186 γραμμάρια. [83]

Κοινωνικό- Οικονομικές συνέπειες

Η ενδοοικογενειακή βία που μπορεί να έχει βιώσει μία γυναίκα καθώς αποτελεί μία κοινωνικά μακροχρόνια και δυσμετάβλητη κατάσταση, επηρεάζει τόσο την κοινωνική όσο και την οικονομική εξέλιξη των γυναικών ακόμη και ανά τους αιώνες. Μάλιστα, καταφανείς είναι και οι συνέπειες της ενδοοικογενειακής βίας που εκτείνονται στα κόστη σε επίπεδο χωρών που αφορούν τη χρήση των υπηρεσιών υγείας, τα δικαστικά έξοδα, τις αστυνομικές παρεμβάσεις καθώς και άλλες υπηρεσίες κοινωνικής προστασίας. Για παράδειγμα στη Νότιο Αφρική, το ετήσιο κόστος της ενδοοικογενειακής βίας ανέρχεται σε 28.4 έως 42.4 δισεκατομμύρια για το έτος 2012-13, πόσο το οποίο αντανακλά το 0.9 έως 1.3 % του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος ετησίως.

Διάφορες από τις αναφορές των γυναικών που επιβίωσαν από μία κακοποιητική ενδοοικογενειακή σχέση, καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι μετά το πέρας αυτής, ήρθαν ένα βήμα πιο κοντά στη φτώχεια, αν όχι στην απόλυτη φτώχεια, καθώς για το διάστημα που βρισκόντουσαν στην κακοποιητική σχέση, τους οικονομικούς πόρους έλεγχε κατά κύριο λόγο ο θύτης, με αποτέλεσμα, εγκαταλείποντας η γυναίκα την κοινή τους ζωή και ως ένδειξη τιμωρίας για την κίνησή της αυτή, να της στερεί οποιαδήποτε οικονομική στήριξη που αφορά έστω και τη στοιχειώδη επιβίωσή της. Ο φόβος αυτός, είναι ένας από τους λόγους που πολλές γυναίκες φοβούνται να πάρουν την τελική απόφαση και να εγκαταλείψουν ολοκληρωτικά την κακοποιητική τους σχέση, καθώς κυριολεκτικά, ενδέχεται να βρεθούν άστεγες. [84]

Η οικονομική κακοποίηση που οι γυναίκες υφίστανται υπό το καθεστώς της ενδοοικογενειακής βίας, πέρα από τις καθαρά πρακτικές συνέπειες που ενδέχεται να βιώσουν, σημαντική είναι και η επιρροή της στην αυτό- αποτελεσματικότητά τους,

παράγοντας που συνδέεται άρρηκτα με την οικονομική ανεξαρτητοποίησή τους. Ο οικονομικός έλεγχος που ασκείται από το σύντροφο- θύτη, μειώνει τα επίπεδα της αυτο-αποτελεσματικότητας των γυναικών, καθώς ο σύντροφός τους είναι ο μόνος που λαμβάνει όλες τις οικονομικές αποφάσεις και φτάνει στο σημείο, ακόμη και να τις αποκλείει από την εύρεση εργασίας. [85]

Χαρακτηριστικά και προφίλ θύτη

Η πλειοψηφία των ανδρών που κατέληξαν στο να είναι κακοποιητικοί σύντροφοι πληρούσαν ένα μοτίβο συμπαγών συμπεριφορών καθώς και χαρακτηριστικών προσωπικότητας. Παρόλο που μία τέτοια προσέγγιση ενδέχεται να φαίνεται κάπως στερεοτυπική και γενικευτική, η εξαγωγή ενός προφίλ του θύτη που θα συμπυκνώνει ορισμένα από τα πιο κοινά εμφανισμένα χαρακτηριστικά του κατά μία αξιόπιστη γενική ομολογία, θα μπορούσε να βοηθήσει και μελλοντικά ένα μεγάλο αριθμό γυναικών στο να μην πέσουν θύματα οποιασδήποτε μορφής κακοποίησης από το σύντροφο ή τον εν δυνάμει σύντρόφό τους. Επιπροσθέτως, το να υπάρχει μια ερευνητική κατάληξη σε μία τυπολογία μπορεί να βοηθήσει και στη θεραπεία των θυτών, συμπεριλαμβάνοντας όλες τις υποκατηγορίες που μπορεί αυτή να περιέχει και εστιάζοντας κάθε φορά σε μία διαφορετική καθώς κάθε θύτης έχει και διαφορετικές θεραπευτικές ανάγκες. Μάλιστα, όσον αφορά τη θεραπεία, έχει τονιστεί κατά καιρούς πόσο μη αποτελεσματικά είναι τα υπεραπλουστευτικά μοντέλα παρέμβασης για τη διαχείριση και μείωση της επιθετικότητας. Μέσω της ερευνητικής αλλά και κλινικά πρακτικής υποκατηγοριοποίησης της τυπολογίας των βίαιων συντρόφων, έχει γίνει εφικτή μία πιο επουσιώδης οικοδόμηση της θεραπευτικής σχέσης αλλά και μία πιο εστιασμένη θεραπευτική προσέγγιση με πιο απτά αποτελέσματα. [86]

Οι βασικότερες θεωρητικές προσεγγίσεις που αποπειράθηκαν να προσδιορίσουν ένα συγκεκριμένο προφίλ του θύτη είναι οι εξής :

Πρώτη εμφανίστηκε η θεωρία του Gondolf, ο οποίος έπειτα από τη συλλογή ποιοτικών δεδομένων που συγκέντρωσε από συνεντεύξεις κακοποιημένων γυναικών, κατέληξε σε κάποια συμπεράσματα σχετικά με την οικοδόμηση ενός προφίλ του θύτη. Η θεωρία αυτή καταλήγει σε τρία βασικά θεωρητικά συμπλέγματα. Προκειμένου να καταλήξει σε αυτή ο Gondolf, έλαβε πολύ σοβαρά υπόψη του ένα πλήθος δημογραφικών παραγόντων, τα

επίπεδα και τις διακυμάνσεις της σωματικής και λεκτικής βίας, τη γενικότερη χρήση βίας προερχόμενη από το σύντροφο, εάν υπάρχει κάποιο ιστορικό καταγεγραμμένο στο ποινικό μητρώο του θύτη καθώς και ιστορικό χρήσης ουσιών. Κατέληξε λοιπόν στον τυπικό θύτη, ο οποίος προκαλεί μικρότερα επίπεδα βίας από τις άλλες κατηγορίες, περιορίζει την πρόκληση βίας στον ενδοοικογενειακό χώρο, συνήθως δεν πάσχει από κάποια ψυχική νόσο, δεν έχει συλληφθεί στο παρελθόν για κάποια παράνομη πράξη και φαίνεται να μετανιώνει για τις πράξεις του εκ των υστέρων. Έπειτα ακολουθεί ο αντικοινωνικός θύτης, ο οποίος είναι γενικευμένα επιθετικός και κακοποιητικός τόσο στη διαπροσωπική σχέση με τη σύντροφό του όσο και εκτός του κύκλου αυτού. Ο θύτης αυτός συνήθως πάσχει από κάποια ψυχική νόσο, συγκεκριμένα από αντικοινωνική διαταραχή προσωπικότητας, ίσως από κατάθλιψη ή αγχώδη διαταραχή και είθισται να κάνει χρήση ουσιών, ενώ δεν έχει πάντα κάποιο βεβαρυμμένο ποινικό μητρώο. Ο κοινωνιοπαθής θύτης είναι αυτός που προκαλεί τις πιο βίαιες συμπεριφορές και μάλιστα γενικευμένα ενώ συχνά συλλαμβάνεται για παρανομίες μικρού ή μεγάλου βεληνεκούς, για βαριά και συχνή χρήση ουσιών και σπανίως επιδεικνύει ενοχή ή μετάνοια για τις βίαιες πράξεις του, αφού τα επίπεδα της ενσυναίσθησης στο εν λόγω άτομο, φαίνονται να είναι αρκετά χαμηλά. [87] Βέβαια είναι σημαντικό να σημειωθεί πως το δείγμα που χρησιμοποίησαν στην έρευνά τους ο Gondolf και οι συνεργάτες απαρτιζόταν κατά βάση από γυναίκες οι οποίες διέμεναν σε ξενώνες , πράγμα το οποίο μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα ότι προέρχονταν από κατώτερα κοινωνικό- οικονομικά στρώματα και να είχαν βιώσει έντονα περιστατικά βίας και ιδίως σωματικής από τους συντρόφους τους, καθώς έχει ήδη τεκμηριωθεί επιστημονικά ότι οι θύτες χαμηλότερου κοινωνικού και εκπαιδευτικού επιπέδου καταφεύγουν περισσότερο σε μορφές σωματικής βίας παρά ψυχολογικής κακοποίησης.

Των Holtzworth-Munroe and Stuart (1994), οι οποίοι υποστήριξαν πως υπάρχουν τρεις τύποι ενδοοικογενειακής βίας που χωρίζονται με γνώμονα : α) τη βαρύτητα και τη συχνότητα της βίας που ασκεί ο σύντροφος, β) τη γενίκευση της βίας (δηλαδή εάν παραμένει μόνο στο ενδοοικογενειακό πλαίσιο ή επεκτείνεται και έξω από αυτό) και γ) την ψυχοπαθολογία που ενδέχεται να χαρακτηρίζει τον θύτη ή πιο συγκεκριμένα κάποια διαταραχή προσωπικότητας από την οποία μπορεί να πάσχει. [88] .Οι θύτες οι οποίοι ασκούν βία μόνο στο πλαίσιο της οικογένειάς τους και όχι έξω από τα περίχωρα της

οικείας τους, συνήθως δεν επιδεικνύουν κάποια προφανή στοιχεία ψυχοπαθολογίας, δεν επιδίδονται σε άσκηση σεξουαλικής κακοποίησης ή ψυχολογικής βίας και συχνά μετανοούν για τις πράξεις τους. Επίσης δεν παρατηρείται κλιμάκωση στην άσκηση της βίας. Δηλαδή, δεν ξεκινάει από χαμηλά επίπεδα και «ανεπαίσθητα» σημάδια και να κλιμακώνεται σε περισσότερο σκληρά και με μακράν χειρότερες συνέπειες για τη σύντροφο. Στον αντίποδα, ο δυσφορικός ή οριακός θύτης μπορεί να προχωρήσει σε βία μέτριας έως ακραίας μορφής του θύματος παρόλο που δε γενικεύει τη βία στο εξωτερικό του περιβάλλον και συνήθως ανατρέχει σε αυτή έπειτα από κάποιο ψυχοπιεστικό παράγοντα που του προκαλεί στρες. Μπορεί να εμφανίσει και κάποια στοιχεία οριακής διαταραχής προσωπικότητας, παθολογική ζήλεια καθώς και υψηλά επίπεδα εξαρτητικότητας από τη σύντροφό του καθώς φοβάται διαρκώς μη χάσει τη σχέση του μαζί της και βιώνει ένα καθεστώς διαρκούς ανασφάλειας. Τέλος, με βάση αυτή τη θεωρία, ο γενικά βίαιος και αντικοινωνικός θύτης, γενικεύει τη βία συμπεριφορά του και εκτός του οικογενειακού πλαισίου και φαίνεται να παρουσιάζει στοιχεία περισσότερο συγγενή με αυτά της αντικοινωνικής διαταραχής προσωπικότητας.[89] Ο Johnson, βασίστηκε σε συμπεράσματα που εξάχθηκαν από μεγάλα δείγματα κοινοτικών μελετών που διεξήχθησαν σε καταφύγια γυναικών, νοσοκομεία και πρακτορεία. Με βάση το δείγμα αυτό, όρισε τους ακόλουθους τύπους βίαιων συντρόφων (χωρίς να κάνει διάκριση φύλου, δηλαδή συμπεριλαμβάνοντας τόσο γυναίκες όσο και άνδρες) με γνώμονα τις εξής μεταβλητές : τη συχνότητα, την αμοιβαιότητα και την κλιμάκωση της βίας. Χώρισε λοιπόν τις κατηγορίες στην περιστασιακή βία ανάμεσα στο ζευγάρι, η οποία εμφανίζεται όταν ένας απλός τσακωμός κλιμακώνεται σε βίαιο επεισόδιο και παρόλο που ξεκινάει με χαμηλούς τόνους επιθετικότητας μπορεί να προκαλέσει σοβαρές συνέπειες στο θύμα. Κάτι αρκετά ανησυχητικό με το εν λόγω είδος βίας είναι ότι το είδος αυτό δεν περιλαμβάνει συγκεκριμένα μοτίβα συμπεριφοράς και άσκησης ελέγχου, με αποτέλεσμα να μη μπορεί να αναγνωριστεί εύκολα εκ των προτέρων. Διαπροσωπική τρομοκρατία : Πρόκειται για τη βία που χρησιμοποιείται προκειμένου να εδραιώσει τις σχέσεις εξουσίας και την άσκηση ελέγχου μέσα σε μία σχέση. Η βία χρησιμοποιείται σε συνδυασμό με συμπεριφορές υπόγειου ελέγχου, απειλές και υποτίμηση, οικονομική και ψυχολογική κακοποίηση καθώς και απομόνωση του θύματος από οποιονδήποτε περίγυρο θα μπορούσε να σταθεί βοηθητικός στο πλευρό της. Η βία αυτή έχει ως κύριο θύτη τον

άνδρα και ως κύριο θύμα τη γυναίκα, μπορεί να εξελιχθεί με τον καιρό και μπορεί με μεγάλη σιγουριά να οδηγήσει ακόμη και στο θάνατο. Τέλος, σύμφωνα με αυτή τη θεωρητική προσέγγιση εμφανίζεται η βίαιη αντίσταση, η οποία λαμβάνει χώρα όταν το θύμα αμύνεται έπειτα από μία επίθεση του συντρόφου του. Το θύμα δεν προσπαθεί να χρησιμοποιήσει τη δύναμή του για εκδίκηση ή προκειμένου να μεταβάλλει τους συσχετισμούς της βίας μέσα στη σχέση, παραμόνο για να προστατευθεί. [90] Αργότερα, μία μετεξέλιξη της θεωρίας του Johnson ορίζει την περιστασιακή βία ανάμεσα στο ζευγάρι ως μία κατάληξη έντασης που εμφανίζεται μέσα στο ζευγάρι και καταλήγει σε βίαια ξεσπάσματα. Η διαπροσωπική τρομοκρατία όπως ορίστηκε και προηγουμένως, ταιριάζει περισσότερο με τις παραδοσιακές προσεγγίσεις της ενδοοικογενειακής βίας, όταν ο θύτης χρησιμοποιεί τη βία προκειμένου να κερδίσει δύναμη και έλεγχο απέναντι στο θύμα του. Οι Hamberger et al. (1996) εξέλιξαν την προσέγγιση αυτή, κατασκευάζοντας την τέταρτη ομάδα των τυπολογιών της βίας. Ορμώμενοι από δείγμα 833 ανδρών οι οποίοι είχαν παραπεμφθεί στο δικαστήριο με την κατηγορία της βίας μέσα στη σχέση. Οι συμμετέχοντες αυτοί μάλιστα, συμπλήρωσαν και ερωτηματολόγιο σχετικό με διαταραχές προσωπικότητας. Έπειτα από πολυπαραγοντική ανάλυση κατέληξε σε τρία βασικά είδη θυτών : α) τους μη παθολογικούς, β) τους παθητικούς- επιθετικούς θύτες και γ) τους αντικοινωνικούς θύτες. Οι μη παθολογικοί χαρακτηρίζονται από μικρότερα ποσοστά άσκησης βίας αλλά μεγαλύτερη συχνότητα βίαιων επεισοδίων, χαμηλά επίπεδα κατάθλιψης, επιρρέπεια στο θυμό και στα ξεσπάσματα και φαίνεται συχνά να εμπλέκονται με τη χρήση αλκοόλ. Οι παθητικοί- επιθετικοί θύτες είναι περισσότερο ψυχολογικά ασταθείς και με μεγαλύτερη ροπή σε μοτίβα οριακής διαταραχής προσωπικότητας, σε αγχώδη διαταραχή καθώς και σε κατάθλιψη. Τέλος, οι αντικοινωνικοί θύτες παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη επικινδυνότητα καθώς εμφανίζουν μεγάλη συχνότητα βίαιων επεισοδίων, έντονα ξεσπάσματα θυμού και είναι πιο πιθανό να εμπλέκονται με τη χρήση ναρκωτικών ουσιών. Επίσης είναι άτομα τα οποία δεν διατηρούν τα ξεσπάσματα της βίας μόνο στο ενδοοικογενειακό πλαίσιο αλλά και εκτός αυτού και αυτό τους καθιστά περισσότερο επικίνδυνους, αφού έχουν κανονικοποιήσει τη βία σε μεγάλο βαθμό. [91]

Συνεχίζοντας την παρουσίαση των θεωρητικών προσεγγίσεων, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η προσέγγιση του Gottman και των συνεργατών του (1995), οι οποίοι

κατέληξαν στον ορισμό δύο ειδών θυτών, συσχετίζοντας τις βίαιες συμπεριφορές με διάφορα ψυχολογικά αλλά και σωματικά στοιχεία, όπως τους παλμούς της καρδιάς κατά τη διάρκεια ενός τσακωμού μέσα στο γάμο. Οι ερευνητές όρισαν ένα μέσο όρο των παλμών της καρδιάς του κάθε συμμετέχοντα και έπειτα παρατήρησαν την αλλαγή των παλμών κατά τη διάρκεια ενός τσακωμού. Ακολουθώντας αυτή την τακτική και με τη χρήση ενός αρκετά έγκυρου βιολογικού δείκτη, όρισαν δύο τύπους : τον Τύπο I , ή αλλιώς Κόμπρα και τον Τύπο II ή αλλιώς pitbull. Οι θύτες- pitbulls φαίνεται να είναι αρκετά συνδεδεμένοι συναισθηματικά με τις συντρόφους τους και εμφάνισαν αύξηση των καρδιακών τους παλμών κυρίως όταν γίνονταν λεκτικά επιθετικοί και υπήρχε επικοινωνιακή ένταση με τις συντρόφους τους. Οι θύτες- κόμπρες από την άλλη εμφάνισαν μείωση του καρδιακού τους παλμού όταν ερχόντουσαν σε λεκτική σύγκρουση με τη σύντροφό τους και αύξηση του καρδιακού τους παλμού όταν οδηγούνταν σε ακραία βίαιες συμπεριφορές εκτός του πλαισίου της σχέσης, δηλαδή συμπεριφορές αντικοινωνικού χαρακτήρα που αφορούσαν είτε βίαιους καυγάδες, είτε χρήση ουσιών. Επίσης οι θύτες αυτοί ήταν πιο πιθανό να είναι ψυχολογικά κακοποιητικοί με τις συντρόφους τους και συλλήβδην πιο επικίνδυνοι. Μία ενδιαφέρουσα διάκριση μεταξύ των δύο αυτών τυπολογιών είναι ότι οι θύτες- pitbulls είχαν διαφορετικά ποσοστά διαζυγίων από τους θύτες- κόμπρα. Έπειτα από ένα follow- up που διεξήγαγαν έπειτα από δύο χρόνια από την αρχική τους έρευνα, βρήκαν ότι οι θύτες- κόμπρα δεν είχαν κανένα διαζύγιο με τις συντρόφους τους, συγκρινόμενοι με τους θύτες- pitbulls που είχαν ένα ποσοστό 27% συχνότητας διαζυγίων. Η εξήγηση των ερευνητών ήταν ότι οι γυναίκες των θυτών- κόμπρα φοβόντουσαν να αφήσουν τους συζύγους τους, αλλά παρουσίαζαν και μεγάλα ποσοστά κατάθλιψης εν αντιθέσει με τις συζύγους των pit bulls που εμφάνιζαν μεγαλύτερα ποσοστά θυμού. [92] Τέλος, έρχεται η θεωρία των Simpson et al. (2007), οι οποίοι χρησιμοποίησαν τα δεδομένα από ζευγάρια τα οποία ζήτησαν τη βοήθεια από κάποιο θεραπευτή ζεύγους, προκειμένου να ορίσουν έτσι την τυπολογία των θυτών που έδιναν το παρόν στην κλινική πράξη. Ως εργαλείο για τον ορισμό αυτό, χρησιμοποιούταν η μεταβλητή της επιθετικότητας και με βάση αυτή ακολούθησε ο εξής ορισμός : Καθόλου βίαιοι ήταν οι σύντροφοι οι οποίοι φαίνεται να ασκούσαν υψηλά ποσοστά ψυχολογικής βίας αλλά όχι σωματικής, εξαναγκασμό σε σεξουαλικές πράξεις καθώς και τραυματισμό των συντρόφων τους. Έπειτα ακολουθούν οι μέτριας έντασης

επιθετικοί σύντροφοι, οι οποίοι παρουσιάζουν μέτριας έντασης ψυχολογική κακοποίηση των γυναικών, ήπια σωματική βία και άσκηση πίεσης για σεξουαλική συνεύρεση. Τέλος, εμφανίζεται η κατηγορία της μέτριας έως έντονης βίας όπου εμφανίζεται ήπιας μορφής σεξουαλική και σωματική βία αλλά και ψυχολογική κακοποίηση η οποία βέβαια μπορεί να κλιμακωθεί και σε μεγαλύτερης έντασης. [93]

Τέλος, έρχεται η θεωρία των Simpson et al. (2007), οι οποίοι χρησιμοποίησαν τα δεδομένα από ζευγάρια τα οποία ζήτησαν τη βοήθεια από κάποιο θεραπευτή ζεύγους, προκειμένου να ορίσουν έτσι την τυπολογία των θυτών που έδιναν το παρόν στην κλινική πράξη. Ως εργαλείο για τον ορισμό αυτό, χρησιμοποιούταν η μεταβλητή της επιθετικότητας και με βάση αυτή ακολούθησε ο εξής ορισμός : Καθόλου βίαιοι ήταν οι σύντροφοι οι οποίοι φαίνεται να ασκούσαν υψηλά ποσοστά ψυχολογικής βίας αλλά όχι σωματικής, εξαναγκασμό σε σεξουαλικές πράξεις καθώς και τραυματισμό των συντρόφων τους. Έπειτα ακολουθούν οι μέτριας έντασης επιθετικοί σύντροφοι, οι οποίοι παρουσιάζουν μέτριας έντασης ψυχολογική κακοποίηση των γυναικών, ήπια σωματική βία και άσκηση πίεσης για σεξουαλική συνεύρεση. Τέλος, εμφανίζεται η κατηγορία της μέτριας έως έντονης βίας όπου εμφανίζεται ήπιας μορφής σεξουαλική και σωματική βία αλλά και ψυχολογική κακοποίηση η οποία βέβαια μπορεί να κλιμακωθεί και σε μεγαλύτερης έντασης. [94]

Αξιίζει να δοθεί λίγη περαιτέρω προσοχή στο μοντέλο που ανέλυσε την ψυχοπαθολογία καθώς και τις διαταραχές προσωπικότητας. Το μοντέλο αυτό προέκυψε μέσα από συνεντεύξεις διαφόρων ανδρών και γι' αυτό το λόγο είναι αρκετά περιορισμένη η εγκυρότητά του, καθώς βασίστηκε σε μικρό ποσοστό συμμετεχόντων και όχι σε ευρεία κοινοτικά δείγματα, προκειμένου να επαληθευτούν τα αποτελέσματά του. Ωστόσο, μέσα από αυτή την έρευνα και με τη χρήση διάφορων ψυχομετρικών εργαλείων όπως το Millon Clinical Multiaxial Inventory (MCMI; Millon, 1983), the Novaco Anger Scale (NAS; Novaco, 1975), και το Beck Depression Inventory (BDI; Beck et al., 1961), κατηγοριοποιήθηκαν οι ψυχικές νόσοι ως : α) οι σχιζοειδείς/ οριακοί, β) οι ναρκισσιστικοί/ αντικοινωνικοί και γ) οι εξαρτητικοί/ παρορμητικοί. Βέβαια και το δείγμα των συμμετεχόντων αυτών είναι υπό διερεύνηση και αρκετά λειψό εφόσον βασίζεται μόνο σε συμμετέχοντες που είχαν συλληφθεί και εθελοντικά ζητούσαν

θεραπευτική παρέμβαση. Συνεπώς, γίνεται κατανοητό πως η απόκλιση με τους ανάλογους μέσους όρους στο κοινωνικό σύνολο είναι αρκετά προφανής, εφόσον το δείγμα αυτό ανταποκρινόταν μόλις στο 7% του γενικού πληθυσμού. Από αυτή την έρευνα ωστόσο, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι περίπου το 50% των θυτών, ήταν αυτοί που εστίαζαν τη βία μόνο στο ενδοοικογενειακό τους πλαίσιο ενώ οι οριακοί/ δυσφορικοί και οι γενικά βίαιοι και αντικοινωνικοί εξέφραζαν ένα ποσοστό του 25%.

Ενώ οι πρώτες κατηγοριοποιήσεις που έγιναν προκειμένου να οριστούν οι υποτύποι και υποκατηγορίες των ανδρών θυτών στην ενδοοικογενειακή βία, γίνονταν με χρήση κατά κόρον των μεταβλητών της συχνότητας και της έντασης των βίαιων επεισοδίων, μία άλλου τύπου διαφοροποίηση φάνηκε να κερδίζει αρκετό έδαφος με την πάροδο του χρόνου.

Οι Holtzworth-Munroe and Stuart δημιούργησαν ένα εξελικτικό μοντέλο μίας πληθώρας υποτύπων που βασιζόταν σε διαπροσωπικές θεωρίες περισσότερο, από- εστιάζοντας από τις θεωρίες που έθεταν ως βασικό παράγοντα πρόκλησης της βίας το κοινωνικό-οικονομικό- πολιτιστικό υπόβαθρο. Θεώρησαν πως η έμφαση στο πολυεπίπεδο αυτό υπόβαθρο, έχανε την ανάλυση του κάθε θύτη ξεχωριστά και τους προσωπικούς λόγους για τους οποίους οδηγήθηκε στην πρόκληση βίας. Για να συνεχίσουν την ανάλυση αυτή χρησιμοποίησαν δύο βασικές μεταβλητές : της εγγύτητας και της απόστασης, με γνώμονα του πως αντιλαμβάνονται οι θύτες σε καθαρά προσωπικό επίπεδο όταν βρίσκονται κοντά στη σύντροφό τους αλλά και όταν απομακρύνονται από αυτή ή πιο συγκεκριμένα όταν εκείνη τείνει να απομακρύνεται από αυτούς. Τις δύο αυτές μεταβλητές φαίνεται να επηρεάζουν γενετικοί παράγοντες όπως η τάση απέναντι στην παρόρμηση, οι παιδικές εμπειρίες όπως το να ήταν οι ίδιοι οι θύτες παρατηρητές βίαιων επεισοδίων που εκτυλίσσονταν ανάμεσα στους γονείς τους ή να ήταν θύματα της κουλτούρας των συνομιλικών τους που ενδέχεται να έκαναν χρήση και κατάχρηση αλκοόλ καθώς και ναρκωτικών ουσιών. Οι πέντε βασικοί παράγοντες με τους οποίους όρισαν το μοντέλο τους είναι οι εξής : α) η εγγύτητα προς τους άλλους (περιλαμβάνει την εξαρτητικότητα καθώς και την ενσυναίσθηση), β) η παρορμητικότητα (αδυναμία να ελέγξει κανείς τα ξεσπάσματα οργής του), γ) οι κοινωνικές δεξιότητες (η δυσκολία στο να είναι κανείς κατηγορηματικός και να εκφέρει ξεκάθαρα την απόψή του χωρίς να

αντιγράφει μοτίβα συμπεριφορών τρίτων), δ) η στάση απέναντι στις γυναίκες (εάν υπάρχουν σύγχρονες ή παραδοσιακά τεθωρακισμένες και στερεότυπες αντιλήψεις για τους ρόλους των δύο φύλων και τη θέση της γυναίκας καθώς και για την αντικειμενοποίηση της γυναίκας, δηλαδή τη χρήση της ως αντικειμένου) και ε) η στάση απέναντι στη βία (τι θεωρείται από τον θύτη ηθικό και μη ηθικό, εάν έχει συναισθήματα ενοχής και μεταμέλειας ή αν νιώθει απλά μία αυτό- επιβεβαίωση μέσω των βίαιων συμπεριφορών του χωρίς να αισθάνεται την ανάγκη να απολογηθεί για αυτά.

Οι γενικά βίαιοι άνδρες, ορίζονται ως αυτοί που είναι βίαιοι και εκτός του ενδό-οικογενειακού τους πλαισίου. Είναι τα άτομα όπου η βία είναι ένα κομμάτι της ζωής τους. Τείνουν να έχουν περισσότερο αμαυρωμένα ποινικά μητρώα από παράνομες πράξεις που κάνουν παρά από την κακοποίηση των συντρόφων τους. Ωστόσο, επειδή η βία είναι ο κοινός κώδικας επικοινωνίας που μοιράζονται με την κοινωνία και ένα σύστημα μέσα στο οποίο έχουν μάθει να λειτουργούν απερίσκεπτα, όταν επέρχονται συγκρούσεις με τη σύντροφό τους, τείνουν να αντιδρούν εξίσου βίαια με προσβολές, υβριστικό λόγο, σεξουαλικές παρενοχλήσεις και εν τέλει και σωματική κακοποίηση. Καθώς οι παράνομες πράξεις στις οποίες καταφεύγουν ενδέχεται να αφορούν κυρίως κλοπές ή οδήγηση υπό την επήρεια αλκοόλ ή ναρκωτικών ουσιών, υφίσταται η πιθανότητα να διαγνωστούν με αντικοινωνική ή ναρκισσιστική διαταραχή προσωπικότητας αλλά εμφανίζοντας μειωμένα καταθλιπτικά συμπτώματα. Μάλιστα, αυτά τα άτομα ενδέχεται κατά τη διάρκεια των κοινωνικών τους συναναστροφών να είναι ευγενικά, ευδιάθετα και εντελώς κοινωνικά, χωρίς ψυχολογική πίεση σε βαθμό που ενδέχεται να φανούν ακόμη και «γοητευτικά». Οι οριακοί/ δυσφορικοί άνδρες είναι αυτοί που υπάρχει η μεγαλύτερη πιθανότητα να είναι αρκετά βίαιοι προς τις συντρόφους τους με τη μεγαλύτερη συχνότητα αλλά και ένταση κατά τα βίαια ξεσπάσματά τους. Είναι άτομα τα οποία είθισται να πληρούν ένα φάσμα κριτηρίων ψυχοπαθολογίας. Τα άτομα αυτά είναι λιγότερο πιθανό να καταδικαστούν για κάποιο έγκλημα εναντίον αγνώστων ή μη μελών της οικογένειάς τους και η επιθετική τους συμπεριφορά είναι σχεδόν απίθανο να εκφραστεί με τη χρήση κάποιου όπλου ή μαχαιριού και πιο πιθανό να περιλαμβάνει συμπεριφορές όπως οι κλωτσιές, το δάγκωμα και το ξύλο εν γένει. Επίσης είναι πιο πιθανό να διαγνωστούν με οριακή διαταραχή προσωπικότητας ή με χαρακτηριστικά της οριακής διαταραχής προσωπικότητας. Επιπροσθέτως είναι πιθανό να

παρουσιάσουν στοιχεία κατάθλιψης ή αγχώδους διαταραχής. Η Τρίτη και τελευταία κατηγορία όπως έχει αναφερθεί πιο πάνω είναι εκείνη που αφορά τα άτομα που τείνουν να είναι βίαια μόνο σε ενδοοικογενειακό και όχι σε εξωοικογενειακό πλαίσιο. Οι θύτες αυτοί φαίνεται να εμφανίζουν μικρότερα ποσοστά ψυχοπαθολογίας από τις άλλες ομάδες και συνήθως φαίνεται να μετανοούν και για τις πράξεις τους. Το βασικό τους πρόβλημα έγκειται στην έκφρασή τους αλλά και στην εδραίωση κάποιας επικοινωνίας με τους άλλους, στο να εκφράζουν τα συναισθήματά τους αλλά και στη δυσκολία τους να διαχειριστούν ή να μειώσουν τη δυσφορία που ακολουθεί ένα στρεσογόνο γεγονός.

Κάτι στο οποίο αξίζει να δοθεί ιδιαίτερη ερευνητική έμφαση καθώς παρουσιάζει και έντονο ενδιαφέρον, είναι η σύνδεση των τυπολογιών των ανδρών θυτών στο πλαίσιο της ενδοοικογενειακής βίας με τη θεωρία σύναψης δεσμού του Bowlby. Η βιβλιογραφία που εστιάζει στις συσχετίσεις που συνάπτουν οι ενήλικοι στις διαπροσωπικές τους σχέσεις, προσεγγίζοντας το ζήτημα των ανδρών κακοποιητών έχει εστιάσει στην παθολογική ανάπτυξή τους από την παιδική μέχρι την ενήλικη ζωή. Μάλιστα, μία σειρά ευρημάτων υποστηρίζουν τα ευρήματα του Bowlby σύμφωνα με τα οποία, η βία μπορεί να προκύπτει από μια αγχώδη- αντιμαχόμενη σύνδεση ή επιθετική- μη οργανωμένη σύνδεση κατά την παιδική ηλικία. Σύμφωνα με τα ευρήματα των Bowlby και Ainsworth, τα οποία εστιάζουν στην ανάλυση των βίαιων συμπεριφορών, αναπτύχθηκαν τρεις κατηγορίες σύνδεσης των παιδιών : η ασφαλής, η αγχώδης- αμφίθυμη και η αγχώδης- αποφευκτική. Οι δύο τελευταίες μορφές επειδή είναι λιγότερο ιδανικές και κατάλληλες για τα παιδιά, μπορούν να θεωρηθούν και ανασφαλείς μορφές σύνδεσης. Συγκεκριμένα, όπως ορίζεται στα έργα του Bowlby : η γεμάτη αγάπη και ευαισθησία φροντίδα του παιδιού, μπορεί να οδηγήσει στην εξέλιξη ενός ενήλικου γεμάτου αυτοπεποίθησης και εμπιστοσύνης για τον εαυτό του σε περίπτωση ανάγκης. Το παιδί αυτό θα κατακλύζεται με σιγουριά και δύναμη σε κάθε αναζήτησή του στον κόσμο, θα συνεργάζεται με τους άλλους, θα είναι συμπαθητικό προς τους άλλους και βοηθητικό σε περίπτωση που κάποιοι το έχουν ανάγκη. Στον αντίποδα, όταν η συμπεριφορά σύνδεσης ενός παιδιού έρχεται αντιμέτωπη με καθυστερημένη ή απρόθυμη ανταπόκριση από τους γονείς, ή γίνεται αντιληπτή ως «ανοησία», τότε είναι πιθανό να συνδέεται με άγχος με το άτομο φροντίδας του καθώς αυτό συνήθως απουσιάζει ή αρνείται να του παρέχει τη φροντίδα που κάθε φορά χρειάζεται. Το παιδί αυτό, συνήθως όταν ο φροντιστής του είναι κοντά

εμφανίζει αμφιθυμικές συμπεριφορές όπως το να θέλει να φύγει αμέσως από κοντά του, να είναι απρόθυμο ή μη πειθαρχημένο και επίσης να μην ενδιαφέρεται μελλοντικά για τα προβλήματα των άλλων, παρουσιάζοντας δηλαδή, χαμηλή ενσυναίσθηση. Εάν τώρα, ο φροντιστής του, τείνει να το αγνοεί άμεσα, τότε είναι πιθανό να έχει μια συμπεριφορά που συνδέει παράδοξα την αδιαφορία με την εγγύτητα και το θυμό με το ενδιαφέρον. Τώρα, τα παιδιά με ανασφαλή είδη δεσμού μπορεί να ανησυχούν έντονα με τις απειλές για εγκατάλειψη (κάτι το οποίο συνδέεται άρρηκτα με τους κακοποιητικούς άνδρες συγκεκριμένα). Όταν το παιδί είναι σε μία κατάσταση διαρκούς ανησυχίας ή φόβου για εγκατάλειψη θα ανατρέξει σε δύο συμπεριφορές : ή ανυπόμονο να φύγει ο φροντιστής από το πλευρό του ή υπερεξαρτητικό. Η ανησυχία αυτή μπορεί να δημιουργήσει μία εσωτερική αίσθηση άγχους και εκνευρισμού που οδηγεί με τη σειρά της στην υπονόμηση του εαυτού και στην έλλειψη ενδιαφέροντος για τους άλλους. Όταν η απόρριψη από έναν γονέα προστεθεί σε μία λανθασμένη εστίαση στον εαυτό, το άγχος, η ανησυχία, ο φόβος και η ανασφάλεια γίνονται χρόνια και κυριεύουν τον εσωτερικό κόσμο ενός παιδιού. Μάλιστα, όπως τόνισαν και ο Bowlby μαζί με την Ainsworth, τα παιδιά που έχουν αυτό το ύφος σύναψης δεσμού, τείνουν συχνά να εκτονώνονται πάνω στα άτομα με τα οποία νιώθουν περισσότερο οικεία. Ο Bowlby περιγράφει τα κακοποιημένα παιδιά τα οποία είναι επιθετικά, ως καταθλιπτικά, παθητικά και αδιάφορα, συνήθως εξαρτητικά, αγχώδη και κυρίως νευριασμένα και επιθετικά. Οι επιθετικές συμπεριφορές τους ωστόσο στοχεύουν να «ερεθίσουν» μόνο έναν ενήλικο με τον οποίο είναι συνδεδεμένα συναισθηματικά. Σε αυτό το σημείο, τα παιδιά τείνουν να γίνονται επιθετικά και γεμάτα οργή με τα άτομα με τα οποία διατηρούν τις πιο στενές επαφές. Αυτή ακριβώς η δόμηση δεσμού φαίνεται να εξηγεί καλύτερα και τη σχέση ανάμεσα στους κακοποιητικούς άνδρες και τις συντρόφους τους σε ενδοοικογενειακό πλαίσιο. Μάλιστα, δεν είναι και τυχαίο το γεγονός ότι παρατηρείται συχνά η ανάγκη των κακοποιητικών ανδρών στο να έχουν μία υψηλή ανάγκη για εγγύτητα με τις συντρόφους τους, αλλά την ίδια στιγμή και υψηλά επίπεδα δυσκολίας διαχείρισης της εγγύτητας αυτής. Οι άνδρες αυτοί χαρακτηρίζονται συχνά από υψηλά επίπεδα ζήλειας, χαρακτηριστικά οριακής διαταραχής προσωπικότητας καθώς και από πολυάριθμα συμπτώματα μετατραυματικής διαταραχής στρες (κυρίως επειδή είχαν βιώσει ή είχαν παρατηρήσει σκηνικά βίας στην οικογένειά τους από μικρή ηλικία). Ακριβώς επειδή η

ανασφάλεια και η φοβία τους για εγκατάλειψη είναι έντονες, γίνονται πολύ πιο εξαρτητικοί από τις συντρόφους τους σε σύγκριση με τους άνδρες που έχουν πιο ασφαλές ύφος σύναψης δεσμού. Παρ' όλη την εγγύτητα όμως που φαίνεται να είναι έντονη, είναι προφανές ότι τους είναι πολύ δύσκολο να εμπιστεύονται τις συντρόφους τους. Μάλιστα, έχει υποτεθεί βιβλιογραφικά ότι οι βίαιες συμπεριφορές τους σε ενδοοικογενειακό πλαίσιο, ενδέχεται να είναι αποτέλεσμα αυτής της αυξημένης εξαρτητικότητας, της ζήλειας καθώς και του φόβου εγκατάλειψης και απόρριψης. Ιδιαίτερα, όπως έτεινε να αναφέρει στις αναλύσεις του και ο ίδιος ο Bowlby, οι κακοποιητικοί σύντροφοι συνηθίζουν να ελέγχουν τις γυναίκες τους και να διώκουν κάθε κίνησή τους λόγω του φόβου τους για αποχωρισμό. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο έχουν αναπτύξει και μία πληθώρα τεχνικών ελέγχου οι οποίες σε κάποιον εξωτερικό παρατηρητή μπορεί να μη φαίνονται τρομακτικές, αλλά αντιθέτως πολύ φροντιστικές. Ωστόσο, συμπεριφορές συναισθηματικών απειλών όπως η απειλή για απόπειρα αυτοκτονίας, η απομόνωση, η απαγόρευση από τη γυναίκα να έχει τα δικά της χρήματα καθώς και η ψυχολογική της κακοποίηση, έχουν χρησιμοποιηθεί συχνά από τέτοιου είδους βίαιους άνδρες κυρίως για να μη χάσουν τη στενή επαφή μαζί τους. Η θεωρία του δεσμού, ανεπτυγμένη στους ενήλικους, αφορά τα εσωτερικευμένα αυτά πλέονμοντέλα του εαυτού καθώς και των σημαντικών άλλων αλλά και του υπόλοιπου μεγαλύτερου κοινωνικού κόσμου. Τα μοντέλα αυτά που έχουν εδραιωθεί μέσα στο άτομο είναι αρκετά δύσκολο να αλλάξουν καθώς έχουν επηρεάσει και τραυματίσει το συναισθηματικό κόσμο των παιδιών από αρκετά νεαρή ηλικία με ένα τρόπο τόσο έντονο, ικανό να επηρεάσει τις μελλοντικές διαπροσωπικές τους σχέσεις αλλά και τη συμπεριφορά τους ως γονείς. Οι ασφαλείς βέβαια ενήλικες φαίνεται να είναι πιο θετικοί συναισθηματικά και αισιόδοξοι εν συγκρίσει με τους ανασφαλείς, να εμπιστεύονται τους άλλους και να είναι πιο αξιόπιστοι, ανεξάρτητοι και με καλά κίνητρα προς τους άλλους. Επίσης τείνουν να έχουν αυξημένη αυτοεκτίμηση, να σέβονται τον εαυτό τους και να τον θαυμάζουν και να βλέπουν τις σχέσεις ως μία πηγή ασφάλειας. Επιπροσθέτως, οι ενήλικες με ασφαλές ύφος σύναψης δεσμού φαίνεται να έχουν καλύτερη προσαρμογή στο γάμο τους και λιγότερα περιστατικά βίας ή ζήλειας. Επίσης η ικανοποίηση από το γάμο είναι πιο υψηλή, καθώς και η εποικοδομητική επικοινωνία. Αντιθέτως, οι ενήλικοι με ανασφαλή σύναψη δεσμού τείνουν να φοβούνται να δεθούν και να έρθουν κοντά με τους

συντρόφους τους καθώς και κάθε απόπειρα ουσιαστικής εγγύτητας και σύνδεσης την αντιλαμβάνονται ως μία απειλή στην ατομικότητά τους. Μάλιστα, οι κακοποιητικοί σε ενδοοικογενειακό πλαίσιο άνδρες, αντιλαμβάνονται συχνά τον εαυτό τους ως ανάξιο να αγαπηθεί και τους συντρόφους τους ως επιθυμητούς αλλά και αδύνατο να τους κατανοήσουν. Συνδέουν τις σχέσεις με τη ζήλεια καθώς και τη συναισθηματική έξαρση και έχουν ισχυρή ανάγκη για αμοιβαιότητα στα συναισθήματα που μοιράζονται. Πιο συγκεκριμένα, τα άτομα αυτά ενδέχεται να βιώνουν την αγάπη στην πιο νευρωτική της διάσταση με στοιχεία εξιδανίκευσης, μανίας, προκατάληψης και εξάρτησης. Επίσης, πολλές φορές προκειμένου να μη χάσουν τις συντρόφους τους από κοντά τους κάνουν μεγαλεπίβολες πράξεις ενθουσιασμού, ιδίως όταν τις βλέπουν διατεθειμένες να τους εγκαταλείψουν. Μάλιστα, η κλιμάκωση της βίας από τους κακοποιητικούς άνδρες προς τις συντρόφους τους, φαίνεται με βάση μαρτυρίες κακοποιημένων γυναικών αλλά και κλινικά ευρήματα, να γίνεται πιο έντονη όταν εκείνες αποπειρώνται να εγκαταλείψουν τη σχέση και αυτό γιατί οι ίδιοι νιώθουν την εγκατάλειψη να πλησιάζει ακόμη περισσότερο. Επίσης απαιτούν περισσότερη φροντίδα από τις συντρόφους τους –ως μια αναπλήρωση της μητρικής φροντίδας που δεν έλαβαν ποτέ- αλλά αδυνατούν να παρέχουν φροντίδα οι ίδιοι σε αυτές καθώς άλλωστε και από την παιδική τους ηλικία δεν έμαθαν να αναγνωρίζουν και να ανταποκρίνονται στις συναισθηματικές ανάγκες των άλλων. Εν κατακλείδι, εντελώς περιληπτικά, κάποια βασικά στοιχεία των ατόμων που είναι εν δυνάμει κακοποιητικοί σύντροφοι και έχουν παρθεί από εμπειρίες γυναικών με βίαιους συντρόφους σε ενδοοικογενειακό πλαίσιο είναι : η γρήγορη και επιτόλαιη δέσμευση, η αυξημένη ζήλεια και ο έλεγχος σε οποιαδήποτε κίνηση της γυναίκας καθώς και οι στερεοτυπικές αντιλήψεις των δύο φύλων, γύρω από τις οποίες μπορεί να έχει χτιστεί ένα πρόσφορο έδαφος για την εμφάνιση και ανάπτυξη της βίας.

Μεταβαίνοντας σε μία απόπειρα πρόληψης του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας, αξίζει να αναφερθούν τα όπλα τα οποία είθισται να χρησιμοποιούν οι κακοποιητικοί σύντροφοι ως ένδειξη εκφοβισμού απέναντι στις συζύγους τους σε ενδοοικογενειακό πλαίσιο. Πρωτίστως, χρησιμοποιούνται τα χέρια και οι γροθιές για να τις ακινητοποιήσουν ή να τις κακοποιήσουν σωματικά. Έπειτα τα πόδια, ενώ τη μεγαλύτερη βαρύτητα και συχνότητα φαίνεται να παρουσιάζει η λεκτική κακοποίηση. Αμέσως μετά φαίνεται να χρησιμοποιείται ο τοίχος ή η πόρτα προκειμένου να τις χτυπήσει κάποιος

εκεί, έπειτα ακολουθούν αντικείμενα που μπορεί να βρει κάποιος στο σπίτι όπως ένα τηλέφωνο, ένα τηγάνι ή ένα σταχτοδοχείο και τέλος, τα μαχαίρια της κουζίνας. Μάλιστα, ορισμένοι κακοποιητικοί σύντροφοι χρησιμοποιούν τα οχήματά τους προκειμένου να προκαλέσουν σωματική βία, με το να πατάνε ή να χτυπούν με μανία και ακαριαία τη σύντροφό τους, ενώ ορισμένες φορές αλλά συνήθως πιο σπάνια, χρησιμοποιούνται ως όπλα και διάφορα κατσαβίδια ή πριόνια και τσεκούρια, ενώ αρκετά συχνή και ιδίως επικίνδυνη είναι η χρήση όπλου. Το τελευταίο είναι και το πιο επικίνδυνο καθώς υπάρχει μεγαλύτερος κίνδυνος, να οδηγηθεί μία γυναίκα στο θάνατο. Συγκεκριμένα, με βάση πρόσφατα δεδομένα, στην Αμερική, κάθε χρόνο 600 γυναίκες πυροβολούνται θανάσιμα από το σύντροφό τους. Μάλιστα, από όλες τις γυναίκες που πυροβολούνται ετησίως, οι μισές δολοφονούνται με πυροβολισμό από το σύντροφό τους. Γίνεται λοιπόν αρκετά κατανοητό, το πόσο επικίνδυνη είναι η οπλοκατοχή σε αυτές τις περιπτώσεις. [95]

Προφίλ θύματος

Με βάση μία σειρά μετά-αναλύσεων και ερευνών, βρέθηκε ότι οι γυναίκες οι οποίες έχουν τη μεγαλύτερη πιθανότητα να κακοποιηθούν σε ενδοοικογενειακό πλαίσιο, είναι αρχικά εκείνες οι οποίες έχουν βιώσει κακοποίηση κατά την παιδική και εφηβική τους ηλικία ή ήταν άμεσες παρατηρήτριες σκηνών βίας μέσα στην οικογένειά τους. Μία τέτοια κατάσταση, έχει δύο προφανείς συνέπειες για τις ίδιες. Η μία είναι, εάν για παράδειγμα έβλεπε τη μητέρα της να κακοποιείται λεκτικά, σωματικά ή σεξουαλικά από τον πατέρα της και να μην αντιδρούσε, να μιμείται στο μέλλον μία τέτοια παθητική συμπεριφορά ως αποτέλεσμα υιοθέτησης του προτύπου της μητέρας της. Η δεύτερη συνέπεια είναι, εφόσον και η ίδια κακοποιούταν από κάποιο μέλος της οικογένειάς της, να έχει «νομιμοποιήσει» την έννοια της βίας με τρόπο τέτοιο που να της φαίνεται φυσιολογικό να χρησιμοποιείται η βία ως «παραδειγματισμός» σε περιπτώσεις που κάνει κάποιο λάθος και η ίδια, με αποτέλεσμα όταν αυτό λαμβάνει χώρα από το σύντροφό της να μη το σταματάει. Αυτό που προκαλεί ιδιαίτερο ενδιαφέρον στις γυναίκες αυτές, είναι η έλλειψη αυτοεκτίμησης και ανεξαρτητοποίησης καθώς και η παθητική συμπεριφορά, στοιχεία που και τα δύο είναι αποτελέσματα ενός πρώιμο τραύματος και προηγούμενης κακοποίησής τους από τους γονείς ή τους φροντιστές τους. Αυτό, έχει ως αποτέλεσμα να αναπαράγεται ο φαύλος κύκλος της βίας, εφόσον δε νιώθουν αρκετά δυνατές ώστε να αλλάξουν την πάγια δυναμική της βίας την οποία υφίστανται. Μάλιστα, το μακροχρόνιο

αυτό τραύμα τους, το οποίο έχει πυροδοτήσει μία μη ενεργή και διεκδικητική συμπεριφορά απέναντι στη βία την οποία υφίστανται, ερμηνεύει το στερεότυπο πολλές φορές ερώτημα σχετικά με το «Γιατί οι γυναίκες αυτές δε φεύγουν»; Στο σημείο αυτό, αξίζει να αναφερθεί ότι παίζει πολύ σημαντικό ρόλο η ύπαρξη υποστηρικτικού πλαισίου, το οποίο θα δύναται να βοηθήσει τις γυναίκες αυτές και κυρίως να συμβάλλει στη μεσοπρόθεσμη αλλά και μακροπρόθεσμη ενδυνάμωσή τους προκειμένου να φύγουν από κάποια κακοποιητική σχέση αλλά να ενισχυθούν με στοιχεία αυτοπροστασίας, κυριαρχώντας πάνω σε προηγούμενα τραύματά τους και όντας και μελλοντικά ικανές να αλλάξουν το μοτίβο του ερωτικού συντρόφου που θα αναπαράγει τη βία την οποία έχουν και οι ίδιες βιώσει παλιότερα.

Επιπροσθέτως, με βάση μία πρόσφατη έρευνα, βρέθηκε ότι οι γυναίκες – θύματα της ενδοοικογενειακής βίας, εμφάνισαν σε μεγαλύτερο από το φυσιολογικό βαθμό σε σύγκριση με γυναίκες που δεν είχαν υποστεί ενδοοικογενειακή κακοποίηση, αρνητικά συναισθήματα σχετιζόμενα με κατάθλιψη, στέρηση αλλά και επιθετικότητα και καταστροφή. Τα υψηλά σκορ σε κατηγορίες που αφορούν τη στέρηση, σχετίζονται με συμπτώματα θλίψης, κατάθλιψης, γενικευμένης αγχώδους διαταραχής, πεσιμισμού αλλά και κοινωνικής απομόνωσης. Η αποστέρηση διαφόρων θετικών συναισθημάτων και βίωσης θετικών καταστάσεων, συνδέεται στενά με την επιθετικότητα. Αυτή είναι μια λεπτομέρεια που παίζει σημαντικό ρόλο και κατά τη δόμηση μίας σταθερής θεραπευτικής σχέσης καθώς εκλείπουν τα στοιχεία της εμπιστοσύνης, της εγκαρδιότητας καθώς και της διάθεσης για συνεργασία. Βέβαια, αυτά είναι στοιχεία που συναντώνται κυρίως σε άτομα που πάσχουν από κατάθλιψη, αλλά και σε κακοποιημένες γυναίκες οι οποίες επίσης, λόγω των βιωμάτων τους πάσχουν από κατάθλιψη ή καταθλιπτικά συμπτώματα εν γένει. Η στέρηση και η επιθετικότητα συσχετίστηκαν θετικά με τη συχνότητα της ψυχολογικής, σεξουαλικής αλλά και της σωματικής κακοποίησης σε όλο το ηλικιακό φάσμα των γυναικών που τις βίωναν. Η έρευνα πάντως, δείχνει ότι οι γυναίκες μεγαλύτερης ηλικίας και που έχουν βιώσει μεγαλύτερη συχνότητα βίαιων επεισοδίων, διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο να νοσήσουν από κατάθλιψη. [96]. Μάλιστα, σε μία άλλη έρευνα που διεξήχθη με δείγμα γυναικών που είχε απευθυνθεί σε διάφορα κέντρα υποστήριξης, βρέθηκε ότι πέρα από τα καταθλιπτικά συμπτώματα, ορισμένες από τις γυναίκες αυτές δήλωναν ότι βίωναν και ψυχωτικά ή ψυχοπαθητικά

επεισόδια. [97]. Μία έρευνα που προκαλεί ιδιαίτερο ενδιαφέρον είναι εκείνη των Andibegović και Sinanović, στην οποία βρέθηκε ότι τα συναισθήματα της αποστέρησης και της επιθετικότητας των κακοποιημένων γυναικών ήταν μεγαλύτερα και από εκείνων που έπασχαν από κάποια ψυχιατρική νόσο. Βέβαια, κάτι που είναι αρκετά σημαντικό προκειμένου να κατανοήσουμε συλλήβδην τα ψυχολογικά χαρακτηριστικά των γυναικών που βιώνουν κακοποίηση, είναι το γεγονός ότι ο θυμός, η επιθετικότητα, τα νεύρα καθώς και η παρορμητικότητα, καταπνίγονται και μετασχηματίζονται σε εσωτερικές διαδικασίες αντί να εκφράζονται στο άτομο το οποίο τις κακοποιεί. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, η εσωτερίκευση των συναισθημάτων αυτών να επιβαρύνει ακόμη περισσότερο την ψυχολογική κατάσταση των ήδη κακοποιημένων γυναικών. Ωστόσο, είναι αρκετά σημαντικό να τονιστεί, πως η προσέγγιση των ψυχολογικών αυτών χαρακτηριστικών, δεν αποσκοπεί στην ψυχολογιοποίηση και θυματοποίηση των γυναικών αυτών, όσο στο να προσεγγιστούν τα αποτελέσματα της διαρκούς έκθεσής τους σε τραυματικές καταστάσεις. [98]. Η εσωτερίκευση των συναισθημάτων αυτών, τα οποία αποτελούν φυσιολογικές και αναμενόμενες αντιδράσεις κάθε ατόμου το οποίο κακοποιείται, πολλές φορές οδηγούν και σε αυτοκτονικό ιδεασμό ή αυτοκτονικές τάσεις των γυναικών αυτών ή ακόμη και σε αυτοτραυματισμό αφού νιώθουν, κυρίως λόγω του τραυματικού πλαισίου ενός κακοποιητικού συντρόφου που τείνει να τις κατηγορεί για τα πάντα, ότι φέρουν ευθύνη για την κατάσταση της κακοποίησης, ή ότι την προκαλούν και οι ίδιες. Κάτι που προκαλεί ιδιαίτερη εντύπωση και θα πρέπει να βρίσκεται στον πυρήνα της απόπειρας για μείωση και εξάλειψη της ενδοοικογενειακής βίας, είναι ότι όπως όλα τα άτομα που βιώνουν κάποιες τραυματικές καταστάσεις, είναι δυνατόν να αλλάξει η δομή της ψυχολογικής τους προσωπικότητας και να εμπλουτιστεί με αρνητικά χαρακτηριστικά τα οποία δεν υπήρχαν προηγουμένως αλλά ενδέχεται και να διατηρηθούν μακροπρόθεσμα εάν δεν εξαλειφθεί ο φαύλος κύκλος της βίας τον οποίο βιώνουν. Τέτοια χαρακτηριστικά, τα οποία αρχίζουν να εδραιώνονται στην προσωπικότητα των κακοποιημένων γυναικών είναι η εχθρότητα, η συναισθηματική εξάρτηση, η έλλειψη εμπιστοσύνης, η μειωμένη αυτοπροστασία, η απομόνωση καθώς και η απομάκρυνση από φορείς κοινωνικής στήριξης.

Οικονομική κρίση & ενδοοικογενειακή βία

Οι κοινωνικοί επιστήμονες έχουν δώσει εδώ και καιρό ιδιαίτερη βαρύτητα στις συνέπειες των οικονομικών κρίσεων στις δυναμικές της οικογένειας. Πηγαίνοντας πίσω, ήδη από το 1940 οι Komarovsky και Bakke αλλά και αργότερα οι Elder και Liker, εστίασαν την έρευνά τους στις συνέπειες της ανεργίας, του χαμένου εισοδήματος καθώς και των οικονομικών δυσκολιών στις εντάσεις που προκύπτουν στο γάμο και στο πως επηρεάζεται η ισότητα μεταξύ των δύο φύλων. Αργότερα, σαν σημείο αναφοράς από τον Conger (1980), τίθεται η οικονομική δυσχέρεια που προκύπτει από την Κρίση της Αγροτικής Ζώνης η οποία οδήγησε σε συχνές εντάσεις στο ενδοοικογενειακό πλαίσιο. Αυτές οι βασικές προσεγγίσεις, δόμησαν το μοντέλο του οικογενειακού στρες, σύμφωνα με το οποίο η ανεργία και οι οικονομικές δυσκολίες οδηγούν σε οικονομικό στρες και καταπίεση τα οποία δυσχεραίνουν τόσο τις σχέσεις μεταξύ του ζευγαριού, όσο και το γονεϊκό ρόλο που αυτοί έχουν απέναντι στα παιδιά τους. Με γνώμονα τη θεωρία, μία ισχυρή οικονομική ύφεση μπορεί να αυξήσει την κακοποιητική συμπεριφορά στο ενδοοικογενειακό πλαίσιο, κυρίως μέσα από δύο διακριτά σημεία. Το πρώτο είναι πως η άμεση εμπειρία της απώλειας εργασίας και η ανεργία σε συνδυασμό με τις δυσκολίες στο γάμο, αυξάνουν τη βίαιη συμπεριφορά. Το δεύτερο είναι, πως οι σύζυγοι ενώ πριν από μία οικονομική δυσχέρεια ενδέχεται να μην έδιναν ιδιαίτερη βαρύτητα σε αρνητικά χαρακτηριστικά των συντρόφων τους που μπορεί να τους ενοχλούσαν, έπειτα από μια οικονομική δυσκολία, γίνονται πιο ευέξαπτοι με το παραμικρό και επιτρέπουν σε κάθε κακοποιητική συμπεριφορά να ξεσπάσει. Αξιοσημείωτη η έρευνα που έγινε για τη Μεγάλη Κατάθλιψη και την Κρίση στην Αγροτική Ζώνη, επικέντρωσε στις συνέπειες της ανεργίας του άνδρα συζύγου στη λειτουργία της οικογένειας, ειδικά όταν η εργασία των γυναικών τους ακόμη και στα εργοστάσια εξακολουθούσε να ισχύει. Θεωρητικά πάλι, η ανεργία του άνδρα συζύγου ενδέχεται να οδηγήσει σε αυξημένη κακοποίηση μόνο και μόνο λαμβάνοντας υπόψη τον παράγοντα του αυξημένου στρες αλλά κυρίως τη μείωση των συναισθημάτων που κοινωνικά έχουν συνταιριαστεί με το ρόλο του άνδρα όπως είναι το να παρέχει μια οικονομική ασφάλεια στην οικογένειά του καθώς και να έχει μεγαλύτερο οικονομικό έλεγχο του σπιτιού από τη σύντροφό του. Ένας άνδρας άνεργος στερείται των δυνατοτήτων αυτών, αρά πολύ συχνά ενδέχεται να νιώσει μη ικανός ή μη αρκετός σύζυγος. Στον αντίποδα, η εργασία της γυναίκας που έχει ως

αποτέλεσμα να είναι πιο ενεργή στην κοινωνική αλλά και την οικογενειακή της ζωή, έχει αμφιλεγόμενες συνέπειες όσον αφορά την κακοποίηση. Από τη μία, ο μισθός της μπορεί να αυξήσει το οικογενειακό εισόδημα και να συμβάλλει σε μία καλύτερη ζωή, ειδικά εάν ο σύζυγός της βρίσκεται στην ανεργία και το οικονομικό στρες τους κατακλύζει ιδίως εάν τους προκαλεί μία σειρά εμποδίων που αφορούν ακόμη και την επιβίωση των ίδιων ή των παιδιών τους. Από την άλλη, ένας κακοποιητικός σύντροφος ενδέχεται να εκλάβει την οικονομική ανεξαρτητοποίηση της γυναίκας του ως απειλή, εφόσον της δίνει την ελευθερία κινήσεων σε περίπτωση που τα πράγματα καταστούν δύσκολα ή ανισόρροπα στη μεταξύ τους σχέση, να εγκαταλείψει τον κοινό τους βίο. Μία τέτοια προοπτική, φαίνεται να απειλεί τον ολοκληρωτικό έλεγχο που επιθυμεί να έχει ένας κακοποιητικός σύντροφος, ο οποίος θα προσλαμβάνει μία τέτοια κίνηση ως προσωπική του αδυναμία και ανικανότητα να κυριαρχήσει πάνω στο γυναικείο φύλο. [99] Αναλύοντας τα πράγματα σε ένα επίπεδο μακροοικονομίας, η βία ενδέχεται να αυξάνεται λόγω της αύξησης της ανασφάλειας και του φόβου ακόμη και για την επόμενη ημέρα που ξημερώνει, για μία μεγάλη μερίδα του πληθυσμού. Παρόλο που σε μακροοικονομικές μελέτες, η πεποίθηση αυτή είναι δύσκολο να επαληθευτεί, στη θεωρία αλλά και στα εργαστηριακά πειράματα που αφορούν την οικονομική συμπεριφορά, έχει επαληθευτεί ουκ ολίγες φορές ότι η ανησυχία και η ανυπομονησία για το μέλλον, ακόμη και το σύντομο, προκαλούν με τη σειρά τους φόβο και αρνητικές συνέπειες στη συμπεριφορά. [100] Πιο συγκεκριμένα, από κάποιους ερευνητές αναλύθηκε το πώς είναι δυνατόν τα συναισθήματα της ανασφάλειας, της έλλειψης σιγουριάς και του καθημερινού άγχους να επηρεάσουν τη λήψη των αποφάσεων ανάμεσα στους συντρόφους ενός ζεύγους και πως η οικονομική ανασφάλεια μπορεί να προκαλέσει ανάμεικτα συναισθήματα που οδηγούν με τη σειρά τους πολλές φορές σε συμπεριφορικά ξεσπάσματα. Η έρευνα επίσης τονίζει ότι η απώλεια ελέγχου σε έναν τομέα, επηρεάζει την απώλεια ελέγχου και σε άλλους τομείς, όπως είναι και οι διαπροσωπικές σχέσεις. Συνεπώς γίνεται κατανοητό πως οι αλλαγές σε επίπεδο μακροοικονομίας μπορεί να επηρεάζουν τη συμπεριφορά αλλά και τα συναισθήματα κάποιου ο οποίος όχι μόνο έχει χάσει πρόσφατα την εργασία του, αλλά λόγω κάποιας εθνικής ή και παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης ή κρίσης, βρίσκεται σε διαρκές άγχος και ζει την κάθε του μέρα με το άγχος της επιβίωσης. Το πώς οι αλλαγές αυτές παίζουν κομβικό ρόλο στην επιρροή που ασκούν στη μακροοικονομία, εκφράζεται

και από το γεγονός ότι όταν παρατηρείται κάποια συλλογική οικονομική κρίση, τα κρούσματα σχεσιακών εντάσεων, ενδοοικογενειακής βίας αλλά διαζυγίων βρίσκονται σε έξαρση. Παρόλο που από τη βιομηχανική επανάσταση και μετά, οι συσχετίσεις που αφορούν την εργασία ανάμεσα στο ζεύγος έχουν αλλάξει, με κύριο αποτέλεσμα, τον πιο ενεργό εργασιακό ρόλο και της γυναίκας και παρόλο που το στερεοτυπικό πρότυπο «του άνδρα που φέρνει το ψωμί στο σπίτι» έχει καταρριφθεί και έχει αντικατασταθεί από μία ισότιμη οικονομική συνεισφορά στην οικογενειακή εστία, η ενδοοικογενειακή βία δεν έχει πάψει να υφίσταται και μάλιστα να έχει ως αφετηρία της ουκ ολίγες φορές και οικονομικές διαφωνίες. Αυτό έχει να κάνει κυρίως με το γεγονός ότι παρόλη αυτή τη δομική κοινωνική αλλαγή στις εργασιακές σχέσεις και την ενεργό δράση της γυναίκας στην παραγωγική διαδικασία, οι άνδρες πολλές φορές νιώθουν να απειλούνται οι ίδιοι αλλά και η κοινωνική τους ταυτότητα εκείνη που τους συνδέει με τους «προστάτες» του σπιτιού. Συνεπώς, αν και πρακτικά οι ρόλοι φαίνεται να έχουν γίνει πιο ισότιμοι, σε ψυχολογικό επίπεδο και ιδίως για άνδρες που διακατέχονται από ένα εύρος στερεοτυπικών αντιλήψεων, οι ρόλοι αυτοί δε μπορούν να είναι ισότιμοι, παραμόνο απειλητικοί στο πρόσωπό τους. Ωστόσο είναι αρκετά σημαντικό να τονιστεί, ειδικά για περαιτέρω έρευνα, ότι έπειτα από δύο σοβαρές έρευνες που διεξήχθησαν και η μία αφορούσε τη μελέτη ενός μεγάλου δείγματος από το 1993 έως το 2010, στην Αμερική αλλά και τα ευρήματα αργότερα του Peterson και των συνεργατών, το 2011, ότι δε βρέθηκε θετική συσχέτιση ανάμεσα στην αύξηση της σωματικής βίας και την οικονομική δυσχέρεια. Βέβαια, οφείλει να τονιστεί το γεγονός ότι δε μετρήθηκαν άλλες μορφές κακοποίησης, όπως η οικονομική κακοποίηση, η ψυχολογική βία και ο πανταχού έλεγχος, τα οποία φαίνεται να αυξάνονται κατά την περίοδο μίας οικονομικής κρίσης. Συνεπώς, εάν έπρεπε να εξαχθεί ένα συμπέρασμα που να αφορά αμιγώς την οικονομική κρίση και την αύξηση της βίας, αυτό είναι όπως και σε άλλες περιπτώσεις τις τελευταίες δεκαετίες, ότι η βία δεν έχει εξαλειφθεί ούτε έχει μειωθεί, αλλά έχει μετασχηματιστεί στο ενδοοικογενειακό πλαίσιο σε μορφές περισσότερο ψυχολογικής και οικονομικής φύσεως, που την καθιστούν φυσικά το ίδιο μεμπτή και ανυπόφορη. [101]

Ως αποτέλεσμα των έντονων κοινωνικών και οικονομικών αλλαγών, δε θα μπορούσε να παραλειφθεί και η κακοποίηση των γυναικών προσφύγων, οι οποίες πολλές φορές έχοντας ήδη πέσει θύματα ενδοοικογενειακής βίας στη χώρα καταγωγής τους, από το

σύντροφό τους ή τον πατέρα και τον αδελφό τους, λόγω του πολέμου που μπορεί να έχουν βιώσει ή λόγω της οικονομικής τους μετανάστευσης, δεν είναι λίγες οι φορές που και στη χώρα υποδοχής τους, βιώνουν πάλι βία, ρατσισμό και ξενοφοβία αλλά σε περίπτωση που έχουν ταξιδεύσει με έναν κακοποιητικό σύζυγο, η βία αυτή θα συνεχίσει να υφίσταται σε συνδυασμό και με τις δυσχερείς κοινωνικό- οικονομικές συνθήκες που καλούνται να αντιμετωπίσουν. Παρακάτω αναλύεται ενδελεχώς μία έρευνα που έλαβε χώρα στην Ισπανία όταν άρχισε να αναπτύσσεται στην εκεί περιοχή, η προσφυγική εισροή, όμως αναφέρονται καταστάσεις οι οποίες θα μπορούσαν να παραλληλιστούν με την ελληνική πραγματικότητα από όταν άρχισε να δέχεται τις προσφυγικές ροές. Οι επιπτώσεις των γυναικών αυτών όταν εισέρχονται σε μία χώρα που πάσχει από οικονομική κρίση είναι : α) είναι αρκετά πιο σκληρές για αυτές οι συνθήκες επιβίωσης ή διεξόδου τους από μία κακοποιητική σχέση, β) δεν υπάρχουν συχνά κρατικά κονδύλια προκειμένου να βοηθήσουν στην ανεξαρτητοποίηση αλλά και στην παροχή των βασικών πρώτων βοηθειών που οι γυναίκες αυτές έχουν ανάγκη, γ) οι υπηρεσίες που αναλαμβάνουν την υποστήριξη των γυναικών αυτών είναι ελλιπείς ως προς το προσωπικό που τις απαρτίζει, πράγμα που έχει ως αποτέλεσμα να είναι και λιγότερο αποτελεσματικές και δ) Η ισότητα αλλά και οι γυναίκες – θύματα κακοποίησης δεν αποτελούν προτεραιότητα της εκάστοτε κυβέρνησης προκειμένου να εστιάσει και να ασχοληθεί με αυτά. Οι γυναίκες αυτές μάλιστα, φαίνεται να απειλούνται με τριπλό τρόπο: από την οικονομική κρίση, από τη μετακίνησή τους αλλά και από τη βία που ήδη υφίσταντο στη χώρα προέλευσής τους και δεν έχει πάψει να τις ακολουθεί. Φαίνεται λοιπόν να είναι ευάλωτες και στη βία την οποία ήδη βίωναν αλλά και στις συνέπειες της οικονομικής κρίσης της χώρας στην οποία πηγαίνουν και οι οποίες έχουν παγκόσμια έκταση τα τελευταία χρόνια. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, πέρα από την έμφυλη βία που βιώνουν οι γυναίκες αυτές, να πέφτουν και θύματα της θεσμικής βίας της εκάστοτε χώρας καθώς αδυνατεί να τις βοηθήσει να αντιμετωπίσουν τα τραύματά τους και να ανεξαρτητοποιηθούν με τον οποιοδήποτε τρόπο ενάντια στην ήδη υπάρχουσα συζυγική κακοποίηση που υφίστανται. Έπειτα από δεδομένα που πάρθηκαν από συνεντεύξεις των εργαζομένων στο πεδίο της προσφυγικής κρίσης, φάνηκε να έχουν να αντιμετωπίσουν εμπόδια κατά την επιτέλεση του έργου τους που αφορά την υποστήριξη των γυναικών αυτών. Τα εμπόδια αυτά αφορούν το γεγονός ότι πολλές φορές οι γυναίκες αυτές δεν

έχουν τα απαραίτητα έγγραφα πιστοποίησης που είναι απαραίτητα για την επιβίωσή τους, υπάρχουν εμπόδια στη συνεννόηση καθώς υφίστανται διαφορετικές γλώσσες και άρα χωρίς την ύπαρξη διερμηνέα είναι δύσκολο να υπάρξει θεραπευτικό αποτέλεσμα και κυρίως το γεγονός ότι μαζί με τη μετακίνησή τους από τη χώρα προέλευσής τους, χάνουν έστω και ένα στοιχειώδες κοινωνικό δίκτυο που θα μπορούσε να λειτουργήσει ως δικλείδα ασφαλείας σε περίπτωση που το είχαν ανάγκη προκειμένου να απομακρυνθούν από τους βίαιους συζύγους τους. Είναι σημαντική λοιπόν η βαθιά διερεύνηση των παραγόντων αυτών, τόσο από την ακαδημαϊκή κοινότητα όσο και από τους εκάστοτε κρατικούς μηχανισμούς, καθώς η συγκεκριμένη κατηγορία των γυναικών αφορά μία αρκετά σύγχρονη και ταυτόχρονα περίπλοκη πραγματικότητα που χρήζει ειδικής μεταχείρισης καθώς οι γυναίκες αυτές αφενός κουβαλούν ήδη από τη χώρα προέλευσής τους τη βία που είχαν υποστεί από τους συζύγους τους και αφετέρου έρχονται αντιμέτωπες με ελλιπή φροντίδα που δυσχεραίνει την επιβίωσή τους και τις δυσκολεύει να σπάσουν το φαύλο κύκλο της κακοποίησης, αφού και οι φορείς που είναι αρμόδιοι για τέτοια ζητήματα υπολειτουργούν λόγω της πανευρωπαϊκής αλλά και παγκόσμιας οικονομικής κρίσης. [102]

Ηλικιακό χάσμα

Το ηλικιακό χάσμα μεταξύ των συντρόφων έχει βρεθεί να λειτουργεί κατά διαστήματα ως εκλυτικός παράγοντας της ενδοοικογενειακής βίας καθώς κρύβει από πίσω του μία πληθώρα πρόσθετων χασμάτων που μπορούν με τη σειρά τους να οδηγήσουν στη βία μεταξύ των συντρόφων. Η πολύ έντονη ηλικιακή διαφορά εντοπίζεται κυρίως σε χώρες με χαμηλή κοινωνικό-οικονομική ανάπτυξη και οι αρκετές έρευνες που έχουν μελετήσει το πώς το ηλικιακό χάσμα επηρεάζει την ενδοοικογενειακή βία, έχουν εστιάσει στις χώρες αυτές. Για παράδειγμα, στη Νιγηρία η βία αυτή φαίνεται να υπάρχει καθώς κοινωνικά δίνεται στους άνδρες η εξουσία και ο έλεγχος του νοικοκυριού και πολλές φορές προκειμένου να αποδείξουν την κυριαρχία τους αυτή, ασκούν περαιτέρω βία.[103] Στη Νιγηρία, συγκεκριμένα είναι παράνομο για τους άνδρες να χτυπούν σωματικά τις γυναίκες τους, αλλά τις περισσότερες φορές η βία που εκείνες βιώνουν δεν καταγγέλεται, με αποτέλεσμα να μην έχουν προστασία από κάπου και το φαινόμενο αυτό να πρέπει να επιλυθεί μέσα στην ίδια την οικογενειακή δομή με κάποιο τρόπο. Στη χώρα αυτή όπου τα περιστατικά της βίας ήταν τόσο υψηλά σε συνάρτηση με τις χαμηλές κοινωνικό-

οικονομικές συνθήκες, φάνηκε ότι η ηλικιακή διαφορά ανάμεσα στο ζεύγος κυμαινόταν από 8.2 έως 5 έτη. Αυτό υποδηλώνει ότι οι άνδρες που προκαλούν την ενδοοικογενειακή βία είναι πολύ μεγαλύτερης ηλικίας από ό, τι οι γυναίκες τους. Συγκεκριμένα στη Νιγηρία, η μεγάλη διαφορά ηλικίας ανάμεσα στο ζευγάρι συνδέεται στενά με την κοινωνικό- οικονομική κατάσταση της χώρας, καθώς οι άνδρες συχνά είναι άνεργοι και μέχρι να ορθοποδήσουν οικονομικά και να μπορούν να συνεισφέρουν και στην οικογένεια που θα σχηματίσουν, περνούν αρκετά χρόνια. Παρόλο που μία απλή υπόθεση θα ήταν ότι η ενδοοικογενειακή βία θα μειωνόταν εάν η ηλικιακή απόσταση μεταξύ των συντρόφων ήταν μεγάλη, καθώς ο άνδρας θα ήταν πιο ώριμος απέναντι στη σύζυγό του και θα διαχειριζόταν καλύτερα τις στρεσογόνες καταστάσεις που θα προέκυπταν μέσα στη σχέση, συμβαίνει ακριβώς το αντίθετο. Με βάση μία έρευνα που διεξήχθη στην Αμερική, ενώ από τη μία φάνηκε να μειώνεται η βία με την αύξηση της ηλικιακής διαφοράς, η διαφορά αυτή δε φάνηκε αρκετά ικανή ώστε να αποκλείει την ίδια τη βία. Δηλαδή, δε μπόρεσε η ηλικιακή διαφορά να θεωρηθεί ως προβλεπτικός παράγοντας για την ενδοοικογενειακή βία. Ωστόσο, πιο σημαντικό ρόλο φάνηκε να παίζουν τα χρόνια που το ζευγάρι ήταν παντρεμένο παρά η ηλικιακή διαφορά μεταξύ τους. [104]. Η κοινή ζωή του ζεύγους όπως φαίνεται να αναπτύσσεται με το πέρας των πολλών ετών, μπορεί να αυξήσει την οικειότητα και να εξελίξει την αγάπη και τη φροντίδα μεταξύ του ζεύγους. Σε νεοσύστατους γάμους βέβαια, χρειάζεται χρόνος προκειμένου να εντοπίσουν και να αναγνωρίσουν ο ένας τις κρυμμένες συμπεριφορές του άλλου και τις στάσεις απέναντι στους συντρόφους τους και πως μπορούν να τις διαχειριστούν προκειμένου να υπάρχει αρμονία σε καθημερινή βάση. Με γνώμονα την έρευνα που αναφέρθηκε και προηγουμένως, φάνηκε πως η πρόκληση ενδοοικογενειακής βίας ήταν λιγότερο πιθανό να εμφανιστεί στα 0-4 χρόνια γάμου καθώς οι σύζυγοι στο διάστημα αυτό προσπαθούν να επιδεικνύουν την πιο ώριμη πλευρά τους ακόμη και αν κρύβουν μία κακοποιητική διάσταση, προκειμένου να μη τους εγκαταλείψουν οι συζυγοί τους. Αντιθέτως, οι πιθανότητες για πρόκληση ψυχολογικής αλλά και σωματικής βίας έχει μεγαλύτερες πιθανότητες να εμφανιστεί στα 5-9 χρόνια γάμου. Μάλιστα, αυτό έρχεται σε συνάρτηση με ευρήματα προηγούμενων ερευνών, σύμφωνα με τα οποία, όσο περισσότερο διαρκεί μία σχέση τόσο μεγαλύτερη δυναμική της βίας μπορεί να αναπτυχθεί. Σε αυτό το χρονικό

διάστημα φυσικά, κομβικό ρόλο παίζουν και οι κοινωνικό- οικονομικές συνθήκες που μπορεί να επηρεάσουν τη ζωή του ζεύγους.

Εστιάζοντας ξανά στο θέμα της διαφοράς ηλικίας, τα ευρήματα των περισσότερων ερευνών, φαίνεται να είναι αρκετά αντικρουόμενα. Σε μία έρευνα που διεξήχθη στην Cape Town της Αφρικής, βρέθηκε ότι είναι πιθανό για τις γυναίκες να επιλέγουν συντρόφους μικρότερης ή και ίσης ηλικίας με τις ίδιες καθώς χαρακτηρίζουν τους συζύγους μεγαλύτερης ηλικίας ως κακοποιητικούς και ότι εκλείπουν σεβασμού. [105]. Βέβαια, ακόμη και όταν καταφεύγουν σε αυτή την επιλογή για μεγαλύτερη συναισθηματική ασφάλεια και εύρεση «κοινού τόπου», φαίνεται ότι και πάλι πέφτουν θύματα ενδοοικογενειακής βίας. Μάλιστα, μία ακόμη μελέτη στην Αφρική, επαληθεύει το γεγονός ότι γυναίκες που είχαν κακοποιηθεί σε ενδοοικογενειακό πλαίσιο είχαν κάποιο σύζυγο, τουλάχιστον πέντε χρόνια μικρότερο από τις ίδιες. [106]. Σε μία περαιτέρω έρευνα που διεξήχθη σε 6 χώρες συμπεριλαμβανομένων του Άγιου Δομίνικου, της Αιτής, της Ινδία, της Νικαράγκουα, του Περού, της Κολομβίας και της Ζάμπια, φάνηκε να υπάρχει μεγάλη συσχέτιση ανάμεσα στο ηλικιακό χάσμα των συμμετεχόντων και στην πρόκληση ενδοοικογενειακής βίας. Από την αντίστροφη βέβαια πλευρά. Οι γυναίκες που είχαν μεγαλύτερη ηλικία από τους συντρόφους τους, βίωναν μεγαλύτερη κακοποίηση. Το εύρημα αυτό έρχεται σε αντιστοιχία με το 27% των γυναικών στον Άγιο Δομίνικο που βίωναν ενδοοικογενειακή βία και ήταν παντρεμένες με σύζυγο μικρότερης ηλικίας από αυτές σε σύγκριση με το 18% των γυναικών στην ίδια περιοχή που βίωναν ενδοοικογενειακή βία, αλλά ήταν παντρεμένες με σύζυγο μεγαλύτερης ηλικίας από τις ίδιες. Επιπροσθέτως, η έρευνα που διεξήχθη το 2004 στην Ινδία, φαίνεται να επαληθεύει πως οι γυναίκες που είναι σε μεγαλύτερη ηλικία από τους συζύγους τους, είναι θύματα ενδοοικογενειακής βίας. [107] Μάλιστα, το εύρημα αυτό φαίνεται να είναι σταθερό στο χρόνο καθώς περιλαμβάνει δεδομένα από το 1998 έως το 2002. Η έρευνα αυτή έδειξε πως οι γυναίκες σε μεγαλύτερη ηλικία είχαν μεγαλύτερη πιθανότητα να βιώσουν ενδοοικογενειακή βία από τις γυναίκες που είναι συνομήλικες με τους συζύγους τους. Εκτός αυτού, την ίδια πιθανότητα να βιώσουν ενδοοικογενειακή βία αλλά και σεξουαλική κακοποίηση είχαν και οι γυναίκες που ήταν δέκα χρόνια μικρότερες από τις συζύγους τους. Οι περιπτώσεις που φάνηκαν να έχουν μικρότερες πιθανότητες για βίωση σωματικής, ψυχολογικής και σεξουαλικής βίας ήταν στους

συζύγους ίδιας ηλικίας και σε περιπτώσεις που οι σύζυγοι ήταν δέκα χρόνια μεγαλύτεροι από τις συζύγους τους. Μία άλλη έρευνα που διεξήχθη στη Νιγηρία, έδειξε ότι το 19.3% των γυναικών που είχαν συντρόφους μεγαλύτερης ηλικίας, ανέφεραν να βιώνουν ενδοοικογενειακή βία ενώ οι γυναίκες που ήταν σε μεγαλύτερη ηλικία από τους συντρόφους τους και οι γυναίκες που ήταν συνομήλικες με αυτούς δήλωσαν μόνο κατά 7.6% ότι βίωσαν ενδοοικογενειακή βία. Επιπροσθέτως, μία άλλη έρευνα που έγινε στην Ουγκάντα από δεδομένα του 2006, έδειξε την ύπαρξη σωματικής βίας σε ποσοστό 49.2% των γυναικών που είχαν την ίδια ηλικία με τους συζύγους τους ή ήταν μεγαλύτερης ηλικίας από αυτούς, ενώ οι γυναίκες που ήταν 1-4 χρόνια μικρότερες από τους συζύγους τους ανέφεραν βία σε ποσοστό 49.6%, οι γυναίκες που ήταν 4- 9 χρόνια νεότερες από τους συζύγους τους ανέφεραν βία σε ποσοστό 45.5 % και οι γυναίκες που ήταν 10 και παραπάνω χρόνια νεότερες από αυτούς, δήλωσαν βία σε ποσοστό 46.1%. [108] Περαιτέρω έρευνα βέβαια οφείλει να γίνει για να εστιάσει στη συναισθηματική και σεξουαλική κακοποίηση. [109] Βέβαια σε μία πιο πρόσφατη έρευνα βρέθηκαν αντικρουόμενα ευρήματα ανάμεσα στην ενδοοικογενειακή βία και το ηλικιακό χάσμα. Πιο συγκεκριμένα, χρησιμοποιήθηκαν δεδομένα από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας για να βρεθεί η σχέση μεταξύ των δύο αυτών μεταβλητών. Αν και δε φάνηκε να υπάρχει συνοχή ανάμεσα στα ευρήματα όλων των χωρών που μελέτησαν, βρέθηκε και σε αυτή την περίπτωση ότι οι γυναίκες που ήταν πολύ μεγαλύτερες από τους συντρόφους τους, είχαν μεγαλύτερες πιθανότητες να βιώσουν ενδοοικογενειακή βία. [110] Μία άλλη έρευνα υποδεικνύει ότι ένας σύζυγος 9 χρόνια μεγαλύτερος από τη σύζυγό του μπορεί να μην είναι προστατευτικός απέναντι στη σωματική κακοποίηση απέναντι στη σύντροφό του. Ενώ με ελάχιστη διαφορά στη στατιστική σημαντικότητα, οι σύντροφοι με ίδια ή μικρότερη ηλικία από τις συζύγους τους, φάνηκε να είναι πιο προστατευτικοί απέναντι στο φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας. [111]

Ωστόσο, το πόσο αντιπαραθετικά είναι μεταξύ τους τα αποτελέσματα των ερευνών που σχετίζονται με την ενδοοικογενειακή βία, φαίνεται και από μία ακόμη έρευνα που διεξήχθη και έδειξε ότι ο μέσος όρος της ηλικίας των ανδρών που ήταν υπεύθυνοι για την πρόκληση της ενδοοικογενειακής βίας ήταν υψηλότερος από το μέσο όρο της ηλικίας των συζύγων τους εν συγκρίσει με τα ζευγάρια στα οποία δεν εκδηλωνόταν καμία μορφή βίας. Αυτό επαληθεύτηκε όταν μελετήθηκαν ενδελεχώς και οι τρεις τομείς

της συγκεκριμένης βίας, δηλαδή, η σωματική, η ψυχολογική αλλά και η σεξουαλική και φάνηκε ότι η ηλικιακή διαφορά ανάμεσα στο ζεύγος κυμαινόταν από 5 έως 8.20 χρόνια. Βέβαια, στις περιπτώσεις που η βία ήταν πιο έντονη στο ενδοοικογενειακό πλαίσιο, φάνηκε ότι τα μέλη του ζεύγους δεν είχαν αξιοσημείωτη ηλικιακή διαφορά μεταξύ τους. Συγκεκριμένα, όσον αφορά τη σεξουαλική κακοποίηση, τα ζευγάρια που είχαν διαφορά ηλικίας από 0 έως 4 χρόνια εμφάνισαν 4.6% σεξουαλική βία, τα ζευγάρια που είχαν 5 έως 9 χρόνια εμφάνισαν 4.9%, τα ζευγάρια που είχαν 10 έως 14, 4.7% και τα ζευγάρια που είχαν πάνω από 15 χρόνια ηλικιακής διαφοράς εμφάνισαν 4.2% ποσοστό σεξουαλικής κακοποίησης από τον σύζυγο προς τη σύζυγο. [112]

Family status employment- Οικογενειακή κατάσταση και επαγγελματική ιδιότητα

Η πρόκληση ενδοοικογενειακής βίας που όπως έχει αναφερθεί αναλυτικά, μπορεί να οδηγήσει σε ποικίλες σωματικές, ψυχολογικές αλλά και σεξουαλικές συνέπειες για τα θύματα που τις βιώνουν, οι οποίες εκτείνονται από την απώλεια ενός εμβρύου λόγω της κακοποίησης κατά τη διάρκεια της κύησης μέχρι την κατάθλιψη του θύματος, εκτείνονται και πολλές φορές αυξάνονται αλλά και προκαλούνται από καταστάσεις όπως η οικονομική κατάσταση της οικογένειας. Με την πάγια πλέον συμμετοχή της γυναίκας στην παραγωγική διαδικασία θα μπορούσαν να γίνουν δύο σαφείς υποθέσεις. Η πρώτη είναι πως η σύγχρονη γυναίκα θα είναι περισσότερο ανθεκτική σε περιπτώσεις πρόκλησης ενδοοικογενειακής βίας, εφόσον διαθέτει μία μεγαλύτερη υλική αλλά και ψυχολογική ανεξαρτησία λόγω των αυξημένων σε σύγκριση με άλλες κοινωνικές περιόδου απολαβών της, αλλά και λόγω των υψηλά πλέον ιεραρχημένων ρόλων που μπορεί να κατέχει εργασιακά. Η δεύτερη υπόθεση ωστόσο, έρχεται σε αντίθεση με την πρώτη και αφορά το μεγαλύτερο κίνδυνο που ενδέχεται να αντιμετωπίσει μία γυναίκα λόγω της αυξημένης συμμετοχής της στην παραγωγική διαδικασία και αυτό γιατί ο ρόλος του άνδρα που κοινωνικά φαίνεται να είναι εκείνος του πιο οικονομικά ανεξάρτητου και στον οποίο βασίζεται όλη η οικογένεια, μπορεί να τεθεί υπό απειλή και έτσι ο άνδρας προκειμένου να κυριαρχήσει στην απειλή αυτή, μπορεί να ασκήσει βία απέναντι σε μία γυναίκα αρκετά ανεξάρτητη. Την υπόθεση αυτή, έρχεται να επαληθεύσει μία πρόσφατη έρευνα που διεξήχθη στην Ινδία και έφερε στο προσκήνιο το γεγονός ότι όσο πιο ενεργά άρχισαν να συμμετέχουν οι γυναίκες στην παραγωγική διαδικασία, τόσο περισσότερο άρχισαν να γίνονται θύματα ενδοοικογενειακής βίας. Μάλιστα, όπως

αναφέρθηκε και παραπάνω, η ενδοοικογενειακή βία σε αυτή την περίπτωση, μπορεί να προκύψει ως απόρροια της αλλαγής δυναμικού μέσα στη δυάδα, γεγονός το οποίο συχνά έχει και μία σειρά κοινωνικών προεκτάσεων. Για παράδειγμα, στην Ινδία, όπου εστιάζεται και η έρευνα που αναφέρεται, το να μην εργάζεται ο σύζυγος ή το να εργάζεται αλλά σε χαμηλότερη θέση ιεραρχικά ή χαμηλότερα αμειβόμενη από τη σύζυγό του, μπορεί να είναι η αφετηρία για κουτσομπολιά στη γειτονιά ή για κακεντρεχή χαρακτηρισμό του συζύγου ως ανεπαρκή. [113] Μάλιστα, παλαιότερα δεδομένα πάλι από την Ινδία, έδειξαν ότι οι γυναίκες που εργάζονται και οι σύζυγοί τους είναι άνεργοι, διατρέχουν δύο φορές μεγαλύτερο κίνδυνο να κακοποιηθούν σε σύγκριση με τις γυναίκες που δεν εργάζονται ενώ οι σύζυγοί τους είναι εργαζόμενοι. [114]

Τη συσχέτιση της οικονομικής οικογενειακής κατάστασης εν συνόλω και των συνεπειών που μπορεί αυτή να φέρει στην πρόκληση της ενδοοικογενειακής βίας, είχαν αγγίξει πρώιμες και βασικές για την ενδοοικογενειακή βία θεωρίες, εξηγώντας η κάθε μία με τον δικό της τρόπο τους λόγους για τους οποίους μπορεί να προκύψει η πρόκληση της βίας. Αρχικά, στο μοντέλο του Kabeeb, το οποίο αφορά την ενδυνάμωση των γυναικών και την είσοδό τους στην οικονομική, πολιτική, κοινωνική και εργασιακή διαχείριση, τονίστηκε ότι όταν η δύναμη αλλά και ο έλεγχος που ασκούν οι γυναίκες εναντιώνονται στις υπάρχουσες νόρμες και κοινωνικές αξίες, μπορεί να επέλθουν κοινωνικά κόστη για αυτές ως «τιμωρίες» στην υπάρχουσα τάξη πραγμάτων. Ένα από αυτά τα πάγια κόστη, μπορεί και να είναι η ενδοοικογενειακή βία. [115] Αντίθετα, στη θεωρία για το στρες στην οικογένεια, υποστηρίζεται ότι η ενδοοικογενειακή βία μπορεί να προκύψει από την ανεργία και την έλλειψη οικονομικών πόρων. Από την άλλη, με βάση τη θεωρία των πόρων και της ηγεμονικής πατριαρχίας, τονίζεται ότι ένα από τα μέσα τα οποία επαληθεύουν κοινωνικά την υπερίσχυση των ανδρών εναντίον των γυναικών, είναι και αυτό των κοινωνικών συμβολισμών, ένας από τους οποίους είναι σαφώς και η θέση της εργασίας. [116] Συνεπώς, με γνώμονα τις προσεγγίσεις αυτές, γίνεται κατανοητό ότι η λήψη ενός πιο ισχυρού εργασιακού ρόλου από μία γυναίκα θα μπορούσε να λειτουργήσει ενδεχομένως απειλητικά για έναν άνδρα ο οποίος ετεροκαθορίζεται μέσα από τέτοιου είδους κοινωνικούς συμβολισμούς. [117]

Βεβαίως, σημαντικά είναι κάποια ευρήματα από έρευνες που διεξήχθησαν στην Αφρική και την Αμερική σύμφωνα με τις οποίες το να επιβάλλει μία γυναίκα τη χρήση προφυλακτικού, προκειμένου να προστατευτεί από τα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα ή από μία ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη, θεωρούνταν ως «κατάχρηση εξουσίας» και προκαλούσε στους άνδρες «ανασφάλεια και απειλή». Μάλιστα, στην Ινδία, μπορεί ένας άνδρας να χωρίσει μία γυναίκα εάν δεν ανταποκρίνεται κοινωνικά στις «υποχρεώσεις» της, οι οποίες περιλαμβάνουν την πλήρη αφοσίωσή της στα μητρικά και συζυγικά της καθήκοντα, τα οποία μπορεί να αμελούνται εάν η γυναίκα αυτή εργάζεται για παράδειγμα. [118]

Οι υποθέσεις λοιπόν που κατασκευάστηκαν στην έρευνα που αναλύεται, με βάση τις κοινωνικές αυτές μεταβλητές, επαληθεύτηκαν. Δηλαδή, σε ένα αρκετά μεγάλο δείγμα, φάνηκε ότι η αδυναμία του άνδρα να παρέχει τα απαραίτητα στην οικογένειά του, αλλά και να έχει ένα αρκετά υψηλό εισόδημα, μπορεί να οδηγήσει σε κοινωνική κατακραυγή και περιθωριοποίηση. Η κοινωνική αυτή αποδοκιμασία την οποία θα εκλάβει, μπορεί με τη σειρά της να προκαλέσει θυμό, απογοήτευση και υπερβολικό στρες, τα οποία θα επιλέξει να εκτονώσει στη σύζυγό του, θεωρώντας τη τον αποδιοπομπαίο τράγο για την «άνιση» οικονομική τους κατάσταση η οποία «προσβάλλει» την απόδειξη της ανδρικής ισχύος. Μάλιστα, οι περιπτώσεις στις οποίες φάνηκε να εμφανίζεται η κατάσταση αυτή, ήταν περιπτώσεις κατά τις οποίες οι άνδρες ήταν άνεργοι ή με πολύ χαμηλό εισόδημα σε σύγκριση με τις συζύγους τους που εργάζονταν ή είχαν υψηλότερο εισόδημα από τους ίδιους. [119]

Επιπροσθέτως, σε μία έρευνα που διεξήχθη το 2017 στη Μαδρίτη, βρέθηκε ότι στα ζευγάρια όπου και οι δύο σύζυγοι εργάζονται είναι λιγότερο πιθανό να εμφανιστούν περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας καθώς φαίνεται να μοιράζονται και οι δύο, κοινωνικές αξίες που αμφισβητούν τους παραδοσιακούς ρόλους των φύλων και προάγουν την ισότητα και το σεβασμό ανάμεσα τους. Αντιθέτως, σε περιπτώσεις ανεργίας, ειδικά από την πλευρά του άντρα οι περιπτώσεις άσκησης βίας φαίνεται να αυξάνονται καθώς είναι σα να αμφισβητείται ο ρόλος του ως προστάτη της οικογένειας.

Στην εν λόγω έρευνα, μελετήθηκαν και άλλα δημογραφικά στοιχεία τα οποία ενδέχεται να επηρεάσουν την πρόκληση ενδοοικογενειακής βίας. Για παράδειγμα η ανώτερη

εκπαίδευση και μόρφωση μεταξύ και των δύο, φαίνεται να μειώνει εξαιρετικά τις πιθανότητες για άσκηση βίας ανάμεσα στο ζευγάρι. Επίσης, φάνηκε να επαληθεύονται προηγούμενα ευρήματα που αφορούν την ηλικία ανάμεσα στα μέλη του ζεύγους. Συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι όσο μεγαλύτερες ήταν οι γυναίκες σε μία σχέση και όσο μικρότεροι ήταν οι σύντροφοί τους, ειδικά σε καθεστώς γάμου, τόσο μεγαλύτερες πιθανότητες είχαν να κακοποιηθούν από αυτούς. Μάλιστα, προτείνεται πως τα ευρήματα αυτά θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν προκειμένου να φτιαχτούν αποτελεσματικά προγράμματα παρέμβασης που θα αφορούν κυρίως τις ευάλωτες ομάδες ζευγαριών και εν ίδει γυναικών, όπως αυτές έχουν προσεγγιστεί μέσα από τις μεταβλητές που έχουν εμφανιστεί κατά καιρούς σε μελέτες. [120]

Σε μία άλλη έρευνα που διεξήχθη στην Αμερική με απώτερο στόχο να μελετήσει το κατά πόσο η οικονομική κατάσταση του ζεύγους και το καθεστώς εργασίας ανάμεσα τους μπορεί να επηρεάσει την εμφάνιση ενδοοικογενειακής βίας, βρέθηκαν τα εξής αποτελέσματα : Αρχικά διαχωρίστηκαν οι ομάδες στις υποκατηγορίες που υπάρχουν στην Αμερική με γνώμονα την καταγωγή και έτσι έγιναν τρεις υποκατηγοριοποιήσεις που συμπεριλάμβαναν τους «λευκούς» Αμερικανούς, τους Ισπανούς Αμερικανούς και τους μελαμψούς Αμερικανούς. Στα «λευκά» ζευγάρια βρέθηκε χαμηλή πιθανότητα πρόκλησης ενδοοικογενειακής βίας, ειδικά εφόσον δε συνηθιζόταν να ζουν σε πολύ φτωχικές γειτονιές. Το εισόδημα σε αυτά τα ζευγάρια έτεινε να είναι σχετικά υψηλό και η περίπτωση εμφάνισης ενδοοικογενειακής βίας ήταν κυρίως όταν οι άνδρες ήταν άνεργοι, παρά οι γυναίκες. Επίσης η υψηλή μόρφωση μεταξύ των δύο, φάνηκε να παίζει προστατευτικό ρόλο από την πρόκληση ενδοοικογενειακής βίας. Μάλιστα, ένας παράγοντας κινδύνου ο οποίος αξίζει να αναφερθεί σε περίπτωση που φωτίσει την έρευνα γενικότερα, είναι αυτός του πρώιμου τραύματος. Δηλαδή, εάν ένας από τους δύο είχε βιώσει κακοποίηση κατά την παιδική ηλικία και ειδικότερα η γυναίκα, είχε διπλάσιες πιθανότητες να βιώσει κακοποίηση και κατά τη διάρκεια του γάμου της. Στα μελαμψά ζευγάρια, εκείνα τα οποία ζούσαν σε ανώτερου οικονομικού επιπέδου γειτονιές, δε διέτρεχαν κάποιο σοβαρό κίνδυνο για πρόκληση ενδοοικογενειακής βίας, ειδικά εν συγκρίσει με τα ζευγάρια εκείνα τα οποία ζούσαν σε φτωχικές γειτονιές και αντιμετώπιζαν ποικίλα οικονομικά προβλήματα. Επίσης η ύπαρξη υψηλής εκπαίδευσης φάνηκε να λειτουργεί ως προστατευτικός παράγοντας σε δέκα φορές μεγαλύτερο

ποσοστό από ό, τι στους λευκούς Αμερικανούς. Ένας άλλος παράγοντας που φάνηκε να συσχετίζεται με την εμφάνιση ενδοοικογενειακής βίας, είναι η χρήση αλκοόλ από τις γυναίκες συζύγους. Οι Ισπανοί τώρα, ειδικά όταν ζούσαν σε φτωχικές γειτονιές, φάνηκαν να διατρέχουν 40% μεγαλύτερο κίνδυνο για την πρόκληση ενδοοικογενειακής βίας, αν και σε γενικότερο πλαίσιο δε φάνηκε το εισόδημά τους να επηρεάζει την πιθανότητα πρόκλησης ενδοοικογενειακής βίας. Η μόρφωση έπαιξε πάλι εξαιρετικά προστατευτικό ρόλο όπως και στις υπόλοιπες ομάδες, αλλά και η ανεργία, ειδικά αν αφορούσε τη γυναίκα και όχι τον άντρα. Στη σύγκριση των τριών αυτών ομάδων, φάνηκε ότι πρώτοι στην πρόκληση ενδοοικογενειακής βίας ήταν οι μελαμψοί Αμερικανοί, ύστερα οι Ισπανοί και ύστερα οι λευκοί. Το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα, φάνηκε να είναι σημαντικό για την πρόκληση ενδοοικογενειακής βίας, ανάλογα με τις πολιτισμικές καταβολές και διαφορές ανάμεσα στις αναφερθείσες ομάδες και τις κοινωνικές συνέπειες που φαίνεται αυτές να έχουν. Για παράδειγμα όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως στην περίπτωση των Ισπανών, το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα δε φάνηκε να παίζει κομβικό ρόλο για την πρόκληση της βίας ούτε και το αν ζούσαν σε κάποιο υψηλά ή χαμηλά ανεπτυγμένο προάστιο. Εν αντιθέσει, στην περίπτωση των λευκών Αμερικανών, ενώ είχαν τα υψηλότερα εισοδήματα και δεν είχαν μεγάλη πιθανότητα να ζουν σε φτωχικές γειτονιές, η περίπτωση που μπορεί να είχαν χαμηλό εισόδημα, αύξανε σε σημαντικότερο βαθμό από ό, τι στην περίπτωση των Ισπανών, την πιθανότητα για πρόκληση ενδοοικογενειακής βίας. [121]

Όμως, το φαινόμενο αυτό φαίνεται να λειτουργεί και αντιστρόφως ανάλογα, υπό την έννοια ότι η ενδοοικογενειακή βία από μόνη της επηρεάζει την εργασία των γυναικών, εφόσον δε μπορούν να είναι συνεπείς στη δουλειά τους ενώ δεν είναι λίγες οι φορές που όλες οι συνέπειες της βίας που βιώνουν, οι σωματικές, οι ψυχικές και οι συναισθηματικές δεν αργούν να γίνουν φανερές και στους εργοδότες ή στο εργασιακό τους περιβάλλον, κινώντας την περιέργεια των συναδέλφων αλλά και των υψηλότερα προϊσταμένων. Σε μία έρευνα που διενεργήθηκε το 1988 και ήταν η πρώτη που αφορούσε την ενδοοικογενειακή βία και την εργασία των γυναικών, βρέθηκε σε ένα μεγάλο δείγμα, ότι οι γυναίκες που βιώνουν κακοποίηση, υποφέρουν στον εργασιακό τους χώρο. Μάλιστα, σε άλλες έρευνες έχει βρεθεί ότι οι κακοποιητικοί σύντροφοι προκαλούν ευρύτερα πρόβλημα στο εργασιακό περιβάλλον των συζύγων τους, καθώς δεν είναι λίγες οι φορές

που τις παρακολουθούν, τις καταδιώκουν ή τους επιτίθενται ξαφνικά στο χώρο της εργασίας τους. Μάλιστα, άλλες φορές φαίνεται να παρεμβαίνουν απρόσκλητοι σε διαδικασίες στην εργασία τους δημιουργώντας διάφορα προβλήματα. [122] Πέρα όμως από τις συμπεριφορές αυτές, έμμεσες συνέπειες στην εργασία έχουν οι ψυχολογικές συνέπειες των γυναικών που βιώνουν την ενδοοικογενειακή βία όπως η κατάθλιψη, η διαταραχή μετατραυματικού στρες και η μειωμένη αυτοεκτίμηση, καταστάσεις οι οποίες επηρεάζουν από κοινού την αποτελεσματικότητά και τη σταθερότητά τους στην εργασία. [123] Πιο συγκεκριμένα, οι συνέπειες που φάνηκε να έχουν οι κακοποιημένες γυναίκες στην εργασία τους, αφορούσαν τις μειωμένες ώρες τις οποίες εργάζονταν καθώς έφευγαν νωρίτερα επικαλούμενες κυρίως λόγους υγείας ή μειωνόταν η όρεξη και η απόδοσή τους στην εργασία, λόγω της μειωμένης τους διάθεσης αλλά και συνολικής τους υγείας. Οι μειωμένες ώρες εργασίας, με τη σειρά τους είχαν ως συνέπεια το μειωμένο τους μισθό, με άμεση συνέπεια και τη μειωμένη τους ανεξαρτητοποίηση κάτι το οποίο βρέθηκε μάλιστα σε έντεκα μελέτες. Ενώ, σε επτά μελέτες βρέθηκε ότι η ενδοοικογενειακή κακοποίηση οδηγούσε άμεσα στην απώλεια εργασίας καθώς και σε μακροχρόνια ανεργία.

Σε μια άλλη μελέτη, με 2863 συμμετέχοντες βρέθηκε ότι οι γυναίκες που βίωναν κακοποίηση ήταν πιο πιθανό να βιώσουν και ανεργία σε σύγκριση με τις γυναίκες που δε βίωναν κακοποίηση. Κάποιες πιθανότητες να μη μείνουν άνεργες ή να είναι σε καλύτερη κατάσταση, είχαν οι γυναίκες οι οποίες είχαν την ευκαιρία να απευθυνθούν σε κάποιο φορέα προστασίας ή να ζητήσουν δικαστική υποστήριξη και να τη λάβουν, θέτοντας περιοριστικά μέτρα στο σύντροφό τους. Συνεπώς, μόνο όσες γυναίκες λάμβαναν κάποιου τύπου υποστήριξη είχαν την πιθανότητα να έχουν ένα καλύτερο μέλλον στην εργασία τους, από όλο το σύνολο των γυναικών που κακοποιούνταν. [124] Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, η μείωση των ωρών εργασίας, οδηγεί σε μείωση των εβδομάδων αλλά και των μηνών εργασίας ως αποτέλεσμα της κακοποίησης. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι οι κακοποιημένες γυναίκες έχαναν συνολικά 137 ώρες εργασίας κάθε χρόνο ή 10% των ωρών της εργασίας τους, εν συγκρίσει με τις γυναίκες που δε βίωναν ενδοοικογενειακή βία. [125] Εάν οι γυναίκες αυτές βιώνουν μείωση των εργασιακών τους ωρών – εάν εργάζονται δηλαδή, καθώς οι περισσότερες βρίσκονται σε καθεστώς ανεργίας- η μείωση αυτή των εργασιακών τους ωρών κατά 137, συνεπάγεται και τη

μείωση του μισθού τους και άμεσα της οικονομικής τους ανεξαρτησίας. Για παράδειγμα, εάν μία γυναίκα εργάζεται και αμοίβεται με 7.25\$ την ώρα, αντιμετωπίζει σχεδόν 100.00 \$ απώλειας το χρόνο, μία πολύ σημαντική απώλεια ειδικά σε οικογενειακό επίπεδο. Προς επίρρωση αυτού του ευρήματος, λειτουργεί ένα άλλο εύρημα, σύμφωνα με το οποίο οι γυναίκες που βίωναν ενδοοικογενειακή βία ήταν αρκετά φτωχές και εργάζονταν έως 30 ώρες εβδομαδιαία για 6 μήνες ή για λιγότερο από δύο χρόνια. [126] Η απώλεια της εργασίας είναι το χειρότερο αποτέλεσμα που μπορεί να έχει για μία γυναίκα η ενδοοικογενειακή βία. Σε μία έρευνα βρέθηκε ότι το 24% των γυναικών που βίωναν ενδοοικογενειακή βία, είχαν χάσει την εργασία τους ως απόρροια της βίας. Μάλιστα, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι οι γυναίκες αυτές έτειναν να βιώνουν κακοποίηση και στο εργασιακό τους πλαίσιο. Αυτό ενδεχομένως συμβαίνει, διότι οι περισσότερες από τις συμμετέχουσες έμεναν ήδη σε κάποιο άσυλο υποστήριξης κακοποιημένων γυναικών, άρα φαίνεται ότι βρίσκονταν σε μεγαλύτερη ανάγκη από άλλες εργαζόμενες γυναίκες, κάτι που ενδεχομένως οι συνάδελφοί τους να εκμεταλλεύονταν με αποτέλεσμα τη σεξουαλική τους παρενόχληση. Σε μία ακόμη έρευνα με δείγμα 632 γυναικών, βρέθηκε ότι το μεγαλύτερο μέρος των γυναικών που απευθύνονταν και λάμβαναν υποστήριξη από κάποιο φορέα υποστήριξης κακοποιημένων γυναικών, είχαν χάσει πρόσφατα την εργασία τους. [127]

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Τα στοιχεία αυτά προέρχονται από το αρχείο του εργαστηρίου Ιατροδικαστικής και Τοξικολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Η συλλογή των δεδομένων έγινε κατά το χρονικό διάστημα του Σεπτεμβρίου του 2018 έως τα τέλη Νοεμβρίου του 2018. Η συλλογή των δεδομένων έγινε ύστερα από άδεια και με τρόπο ώστε να προστατεύονται τα προσωπικά δεδομένα και να μην αποκαλύπτεται κανένα προσωπικό δεδομένο είτε των θυτών είτε των θυμάτων. Όλα τα δεδομένα από το αρχείο του Εργαστηρίου Ιατροδικαστικής και Τοξικολογίας χρησιμοποιούνται μόνο για τον σκοπό της έρευνας. Το αρχείο του εργαστηρίου είναι ιδιαίτερα πλούσιο και μας παρέχει πολλές πληροφορίες για τα δημογραφικά στοιχεία των θυμάτων καθώς και για την ιατροδικαστική διάσταση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας. Οι ιατροδικαστές που έρχονται σε επαφή και εξετάζουν τα θύματα της ενδοοικογενειακής βίας, κατά τη διάρκεια της εξέτασης συμπληρώνουν ένα έντυπο σύντομο ιστορικό όπου περιλαμβάνει στοιχεία όπως τον αριθμό πρωτοκόλλου, την ημερομηνία εξέτασης, την ημερομηνία συμβάντος, όνομα και επώνυμο θύματος και θύτη, ηλικία και των δύο, νοσήματα ή φαρμακευτική αγωγή που τυχόν λαμβάνει το θύμα, ψυχιατρικό ιστορικό (εάν υφίσταται του θύτη) ή εάν κάνει κατάχρηση αλκοόλ ή ναρκωτικών ουσιών, ο τόπος του συμβάντος, η εθνικότητα, τα τέκνα του θύματος, η οικογενειακή κατάσταση, οι κακώσεις που υπέστη το θύμα, το όργανο της κακοποίησης (θλων, νύσσον, τέμνον), εάν έχει ξανασυμβεί το περιστατικό της κακοποίησης και εάν έχει ξανασυμβεί σε ποια συχνότητα γινόταν. Επιπλέον, θα πρέπει να επισημάνουμε ότι το εργαστήριο Ιατροδικαστικής και Τοξικολογίας του ΕΚΠΑ καλύπτει συγκεκριμένες περιοχές της Αττικής και κάποιες περιοχές της Εύβοιας. Οι περιοχές της Αττικής που καλύπτει το εργαστήριο είναι τα Βόρεια, Ανατολικά και Νότια Προάστια της Αττικής. Μετά το πέρας της συλλογής του ερευνητικού υλικού έγινε η εισαγωγή τους στο στατιστικό πρόγραμμα IBM Statistics SPSS, έκδοση 18 και διενεργήθηκε στατιστική ανάλυση περιγραφής του δείγματος. Οι χρονιές που μας απασχόλησαν είναι το έτος 2012 και το έτος 2017.

Σύμφωνα με τα αρχεία του Εργαστηρίου Ιατροδικαστικής και Τοξικολογίας του ΕΚΠΑ, 225 γυναίκες ηλικίας 16-71 ετών (Μ.Ο = 41,05, Τ.Α = 10,19) βρέθηκαν να έχουν πέσει θύμα ενδοοικογενειακής βίας τουλάχιστον μια φορά από τον σύντροφο τους κατά τα έτη 2012 και 2017. Αναφορικά με την οικογενειακή κατάσταση των θυμάτων, το μεγαλύτερο ποσοστό (52,2%) δήλωσε ότι ήταν παντρεμένοι, 22 άτομα (9,8%) δήλωσαν διαζευγμένοι, 34 άτομα (15,2%) δήλωσαν σε σχέση, 49 άτομα (21,9%) δήλωσαν ότι βρίσκονταν σε διάσταση με τον σύντροφο τους κατά την περίοδο που έλαβαν χώρα τα περιστατικά βίας, 1 άτομο (0,4%) ανέφερε ότι ο σύντροφος του απεβίωσε, άλλο 1 άτομο (0,4%) δήλωσε ότι ήταν αρραβωνιασμένο ενώ λείπουν σχετικές πληροφορίες για ένα ακόμη άτομο (0,4%). Ως προς τον αριθμό των τέκνων στην οικογένεια, το 31,3% των θυμάτων ανέφερε ότι είχε 2 παιδιά, το 30,4% ανέφερε ότι είχε 1 παιδί ενώ το 24,9% των θυμάτων ανέφερε ότι δεν είχε παιδιά. Στον Πίνακα 1 παρουσιάζονται τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των θυμάτων αναφορικά με την οικογενειακή τους κατάσταση και τον αριθμό των τέκνων στην οικογένεια.

Πίνακας 1

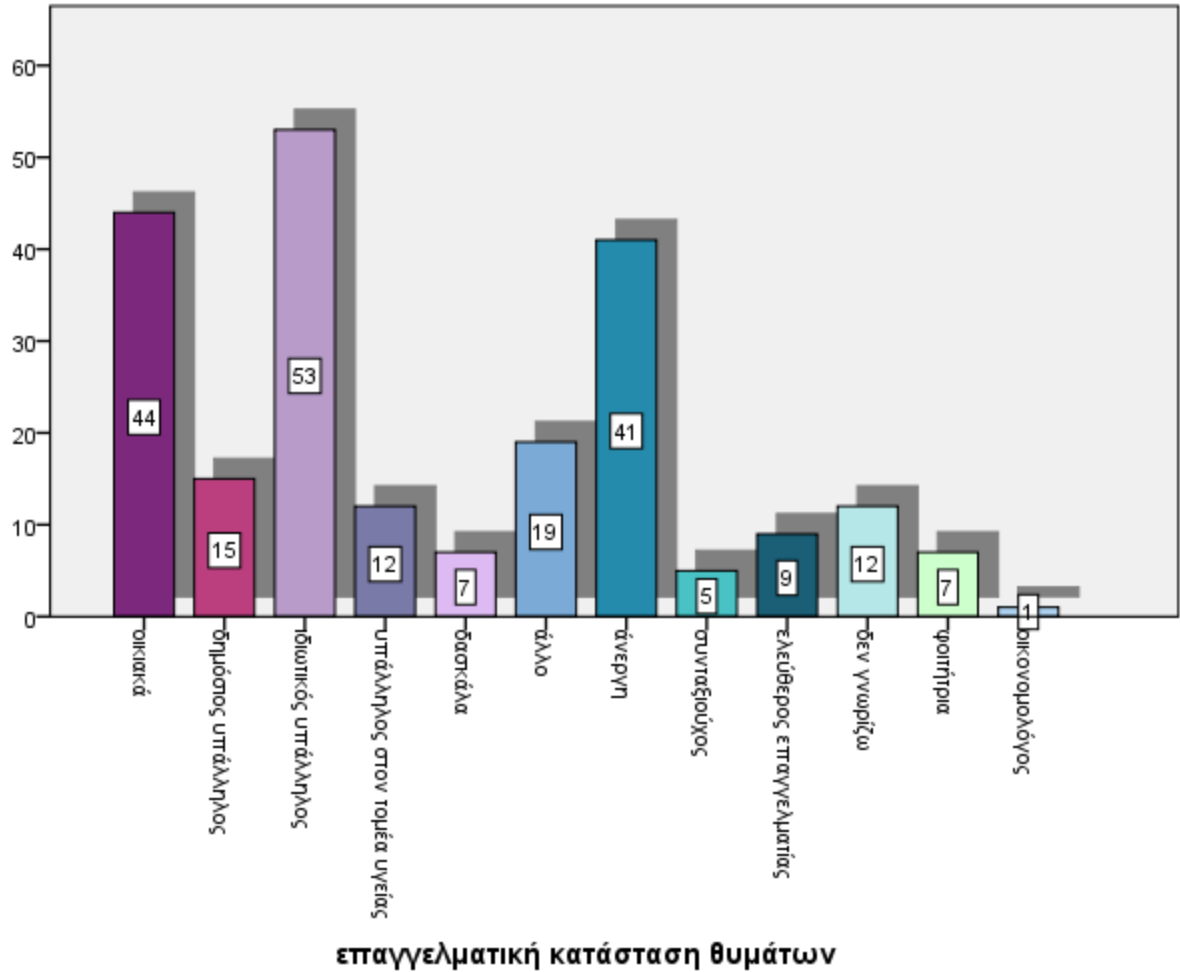
Δημογραφικά χαρακτηριστικά των θυμάτων αναφορικά με την οικογενειακή τους κατάσταση και τον αριθμό των τέκνων στην οικογένεια.

	n	%
Οικογενειακή Κατάσταση (N=224):		
Παντρεμένοι	117	52,2
Διαζευγμένοι	22	9,8
Σε Σχέση	34	15,2
Σε Διάσταση	49	21,9
Χήρα	1	0,4
Αρραβωνιασμένοι	1	0,4

Αριθμός τέκνων (N=217):

Χωρίς παιδιά	54	24,9
Ένα παιδί	66	30,4
Δύο παιδιά	68	31,3
Τρία παιδιά	21	9,7
Τέσσερα παιδιά	7	3,2
Έξι παιδιά	1	0,5

Σχετικά με την επαγγελματική κατάσταση των θυμάτων, 44 άτομα (19,6%) ανέφεραν τα οικιακά ως κύρια ενασχόληση τους, 15 άτομα (6,7%) δήλωσαν ότι εργάζονται στον δημόσιο τομέα ενώ 53 άτομα (23,6%) δήλωσαν ότι εργάζονται στον ιδιωτικό τομέα, 12 άτομα (5,3%) ανέφεραν τον τομέα της υγείας ως χώρο απασχόλησης τους, 7 άτομα (3,1%) δήλωσαν ότι εργάζονται ως δάσκαλοι, 41 άτομα (18,2%) ότι είναι άνεργοι, 5 άτομα (2,2%) ότι είναι συνταξιούχοι, 9 άτομα (4,0%) ανέφεραν ότι εργάζονται ως ελεύθεροι επαγγελματίες, 7 άτομα (3,1%) ότι είναι φοιτητές, 1 άτομο (0,4%) δήλωσε ότι εργάζεται ως οικονομολόγος, 19 άτομα (8,4%) ανέφεραν την επιλογή «άλλο» και 12 άτομα (5,3%) ανέφεραν την επιλογή «δεν γνωρίζω/δεν απαντώ» στην ερώτηση που αφορούσε την επαγγελματική τους κατάσταση (βλ. Σχήμα 1).

Σχήμα 1. Γράφημα που απεικονίζει τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των θυμάτων αναφορικά με την επαγγελματική τους κατάσταση.

Όσον αφορά την εθνικότητα των θυμάτων, το μεγαλύτερο ποσοστό (80,9%) των ατόμων δήλωσε ότι καταγόταν από την Ελλάδα, ακολουθώντας ένα ποσοστό της τάξεως του 8,0% όπου δήλωσε την Αλβανία ως χώρα καταγωγής του και ένα ποσοστό της τάξεως του 2,2% όπου δήλωσε την Ρουμανία ως χώρα καταγωγής του, αντίστοιχα. Στον Πίνακα 2 παρουσιάζονται αναλυτικά οι πληροφορίες που σχετίζονται με τις χώρες καταγωγής των θυμάτων.

Πίνακας 2

Δημογραφικά χαρακτηριστικά των θυμάτων αναφορικά με την εθνικότητα τους.

	n	%
Εθνικότητα (N=224):		
Ελλάδα	182	80,9
Αλβανία	18	8,0
Ρουμανία	5	2,2
Ρωσία	3	1,3
Ουκρανία	3	1,3
Μολδαβία	2	0,9
Πορτογαλία	2	0,9
Λευκορωσία	1	0,4
Βουλγαρία	1	0,4
Κύπρος	1	0,4
Αγγλία	1	0,4
Γερμανία	1	0,4
Ινδονησία	1	0,4
Ιράν	1	0,4
Σερβία	1	0,4
Ελβετία	1	0,4

Εν συνεχεία, όσον αφορά τον χώρο διεξαγωγής των περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας, το μεγαλύτερο ποσοστό των θυμάτων (76,4%) δήλωσε το σπίτι του ως κύριο τόπο διεξαγωγής των περιστατικών, ακολουθώντας ένα ποσοστό της τάξεως του 5,2% όπου επισήμανε τον δρόμο και ένα ποσοστό της τάξεως του 2,7% όπου δήλωσε το αυτοκίνητο, ως κύριο χώρο διεξαγωγής των περιστατικών βίας, αντίστοιχα. Στον Πίνακα 3 παρουσιάζονται αναλυτικά οι πληροφορίες που σχετίζονται με τους χώρους διεξαγωγής των περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας .

Πίνακας 3

Πίνακας κατανομής συχνότητας των χώρων όπου σημειώθηκαν περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας (N=205).

	Συχνότητα	Έγκυρο %
Οικία	172	76,4
Δρόμος	12	5,3
Αυτοκίνητο	6	2,7
Χώρος εργασίας	4	1,8
Γκαράζ	2	0,9
Clubs	2	0,9
Καφετέρια	1	0,4
Χωράφι	1	0,4
Νοσοκομείο ΚΑΤ	1	0,4
Δωμάτιο ξενοδοχείου	1	0,4
Μετρό	1	0,4
Σχολείο	1	0,4

Κατάστημα

1

0,4

Τέλος, ο Πίνακας 4 απεικονίζει την κατανομή συχνοτήτων σχετικά με τον τύπο των κακώσεων που υπέστησαν τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας. Πιο συγκεκριμένα, στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται διάφοροι συνδυασμοί κακώσεων ανάμεσα σε κεφαλή, τράχηλο, κορμό, άνω και κάτω άκρα σύμφωνα με τα στοιχεία που καταγράφηκαν από το Εργαστήριο Ιατροδικαστικής και Τοξικολογίας του ΕΚΠΑ.

Πίνακας 4

Πίνακας κατανομής συχνοτήτων σχετικά με τον τύπο των κακώσεων που υπέστησαν τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας.

	Συχνότητα	Έγκυρο	%
Αθροιστικό %			
Κεφαλή	23	10,3	10,3
Τράχηλος	2	0,9	11,2
Κορμός	8	3,6	14,7
Άνω άκρα	30	13,4	28,1
Κάτω άκρα	9	4,0	32,1
Κεφαλή και τράχηλος	4	1,8	33,9

Κεφαλή και άνω άκρα	12	5,4	39,3
Κεφαλή και κάτω άκρα	4	1,8	41,1
Κεφαλή, τράχηλος και άνω άκρα	6	2,7	43,8
Κεφαλή, κορμός, άνω και κάτω άκρα	5	2,2	46,0
Κορμός και άνω άκρα	8	3,6	49,6
Άνω και κάτω άκρα	30	13,4	62,9
Κορμός, άνω και κάτω άκρα	5	2,2	65,2
Κανένα	30	13,4	78,6
Τράχηλος και κορμός	1	0,4	79,0
Κεφαλή, κορμός και άνω άκρα	11	4,9	83,9
Κεφαλή, τράχηλος, κορμός και άνω άκρα	3	1,3	85,3
Κεφαλή, άνω και κάτω άκρα	12	5,4	90,6
Κεφαλή, τράχηλος, άνω και κάτω άκρα	5	2,2	92,9
Κεφαλή, τράχηλος και κορμός	2	0,9	93,8
Κεφαλή, τράχηλος και κάτω άκρα	1	0,4	94,2
Κεφαλή, τράχηλος, κορμός, άνω και κάτω άκρα	9	4,0	98,2
Τράχηλος και άνω άκρα	1	0,4	98,7
Κεφαλή και κορμός	1	0,4	99,1
Τράχηλος, κορμός και άνω άκρα	1	0,4	99,6
Τράχηλος και κάτω άκρα	1	0,4	100,0

Συνεχίζοντας στο ίδιο μήκος κύματος και λαμβάνοντας υπόψιν τα χαρακτηριστικά που αφορούν τους θύτες, από τους 225 θύτες στο σύνολο, η ηλικία των 170 είναι γνωστή και η οποία κυμαίνεται ανάμεσα στα 18 με 81 έτη (Μ.Ο = 45,76, Τ.Α = 10,73). Αναφορικά με την οικογενειακή κατάσταση των θυτών, το μεγαλύτερο ποσοστό (53,4%) ήταν παντρεμένοι, 19 άτομα (8,5%) διαζευγμένοι, 38 άτομα (17,0%) σε σχέση και 47 άτομα (21,1%) βρίσκονταν σε διάσταση με την σύντροφο τους κατά την περίοδο που έλαβαν χώρα τα περιστατικά βίας. Ως προς την εθνικότητα των θυτών, το μεγαλύτερο ποσοστό (78,7%) των ατόμων καταγόταν από την Ελλάδα, ακολουθώντας ένα ποσοστό της τάξεως του 4,0% όπου δήλωσε την Αλβανία ως χώρα καταγωγής τους. Στον Πίνακα 5 παρουσιάζονται τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των θυτών αναφορικά με την οικογενειακή τους κατάσταση και την εθνικότητα τους σύμφωνα με όσα ανέφεραν τα θύματα.

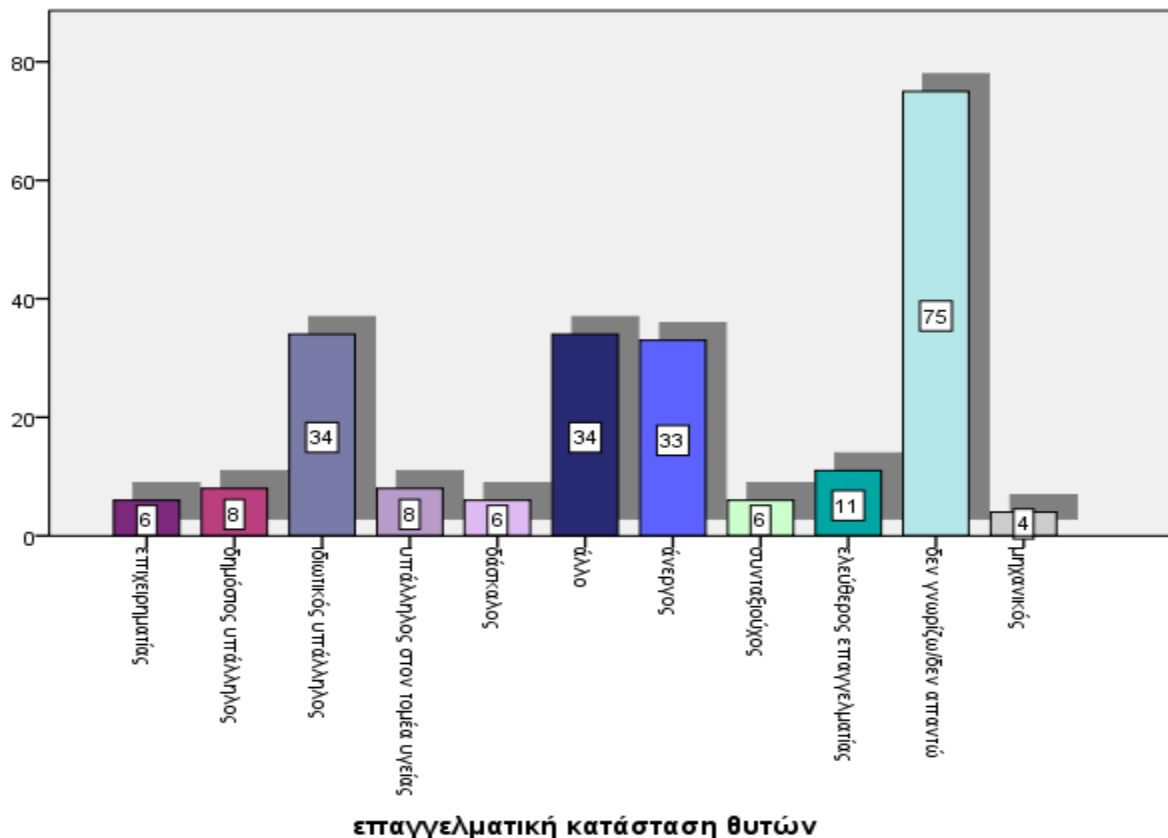
Πίνακας 5

Δημογραφικά χαρακτηριστικά των θυτών αναφορικά με την οικογενειακή τους κατάσταση και την εθνικότητα τους.

	n	%
Οικογενειακή Κατάσταση (N=223):		
Παντρεμένοι	119	53,4
Διαζευγμένοι	19	8,5
Σε Σχέση	38	17,0
Σε Διάσταση	47	21,1
Εθνικότητα (N=191):		
Ελλάδα	177	78,7
Αλβανία	9	4,0
Ρουμανία	1	0,4
Βουλγαρία	1	0,4

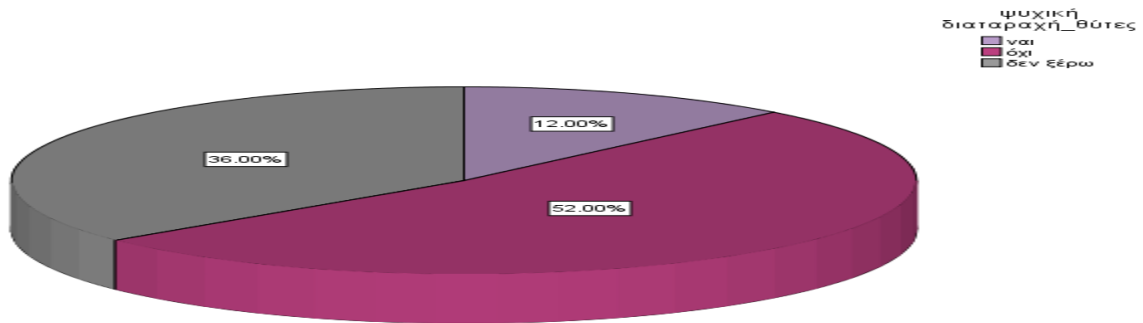
Κύπρος	1	0,4
Ελλάδα_Αμερική	1	0,4
Άλλη Χώρα	1	0,4

Εν συνεχεία και σχετικά με την επαγγελματική κατάσταση των θυτών, 34 άτομα (15,1%) σύμφωνα με το θύμα αναφέρθηκε ότι εργάζονται στον ιδιωτικό τομέα ενώ 8 άτομα (3,6%) στον δημόσιο τομέα, 8 άτομα (3,6%) στον υγειονομικό τομέα, 6 άτομα (2,7%) ότι εργάζονται ως δάσκαλοι, 33 άτομα (14,7%) ότι είναι άνεργοι, 6 άτομα (2,7%) ότι είναι συνταξιούχοι, 11 άτομα (4,9%) αναφέρθηκε ότι εργάζονται ως ελεύθεροι επαγγελματίες, 6 άτομα (2,7%) ότι είναι επιχειρηματίες, 4 άτομα (1,8%) αναφέρθηκε ότι εργάζονται ως μηχανικοί, 34 άτομα (15,1%) ανέφεραν την επιλογή «άλλο» και 75 άτομα (33,3%) ανέφεραν την επιλογή «δεν γνωρίζω/δεν απαντώ» στην ερώτηση που αφορούσε την επαγγελματική κατάσταση των θυτών. (βλ. Σχήμα 2).

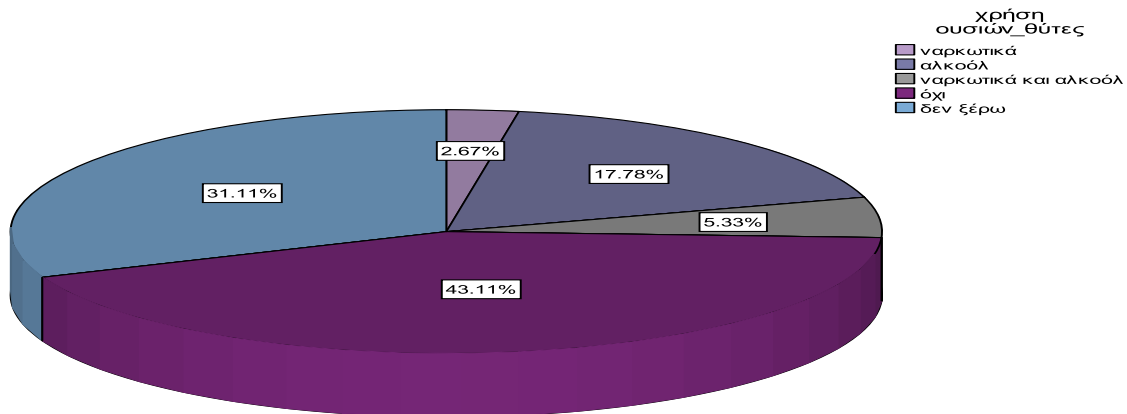

Σχήμα 2. Γράφημα που απεικονίζει τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των θυτών αναφορικά με την επαγγελματική τους κατάσταση.

Αναφορικά με το ψυχολογικό προφίλ των θυτών, το 52,0% δεν παρουσίαζε κάποια ψυχική διαταραχή και το 43,7% δεν βρέθηκε να κάνει χρήση ψυχοτρόπων ουσιών. Αντιθέτως, το 17,8% των θυτών βρέθηκε να κάνει χρήση αλκοόλ κατά την χρονική περίοδο που ασκούσε βία στην σύντροφο του και το 12,0% των θυτών έπασχε από κάποια ψυχική διαταραχή την ίδια χρονική περίοδο, αντιστοίχως (βλ. Σχήμα 3 και Σχήμα 4).

Σχήμα 3. Διάγραμμα πίτας που απεικονίζει το ψυχολογικό προφίλ των θυτών.

Σχήμα 4. Διάγραμμα πίτας που απεικονίζει την χρήση ψυχοτρόπων ουσιών στους θύτες.

Σχετικά με το όργανο που οι θύτες χρησιμοποιούσαν κατά την άσκηση βίας στην σύντροφο τους, το μεγαλύτερο ποσοστό των θυτών (60,1%) βρέθηκε να χρησιμοποιεί τα χέρια του ως κύριο όργανο άσκησης βίας, ακολουθώντας ένα ποσοστό της τάξεως του 15,2% όπου χρησιμοποιήθηκε ως κύριο όργανο τον συνδυασμό χεριών μαζί με κάποιο άλλο αντικείμενο μη προσδιοριζόμενο και ένα ποσοστό της τάξεως του 10,8% όπου χρησιμοποιήθηκε ο συνδυασμός χεριών και ποδιών ως κύριο όργανο κακοποίησης, αντιστοίχως. Ο Πίνακας 6 απεικονίζει την κατανομή συχνοτήτων σχετικά με το όργανο κακοποίησης που φέρεται να χρησιμοποιούσαν οι θύτες.

Πίνακας 6

Πίνακας κατανομής συχνοτήτων σχετικά με το όργανο κακοποίησης των θυτών.

		Συχνότητα	Έγκυρο %
Αθροιστικό %			
Χέρια /Θλων όργανο	134	60,1	60,1
Πόδια/ Θλων όργανο	5	2,2	62,3
Τέμνον όργανο	4	1,8	64,1
Άλλο όργανο	10	4,5	68,6
Χέρια και άλλο όργανο	34	15,2	83,9
Χέρια, πόδια και άλλο όργανο	12	5,4	89,2
Χέρια και πόδια	24	10.8	100,0

Τέλος, όσον αφορά την συχνότητα με την οποία οι θύτες τείνουν να επαναλαμβάνουν τις πράξεις τους, ασκώντας ενδοοικογενειακή βία στις συντρόφους τους, το 92,9% των θυτών φέρεται να μην έχει αρκεστεί μόνο στην μια φορά αλλά να συνεχίζει να ασκεί ενδοοικογενειακή βία πολλές φορές, καταγράφοντας ένα ποσοστό της τάξεως του 60,7% το οποίο αντανακλά την συχνότητα επανάληψης βίαιων συμπεριφορών (βλ. Πίνακα 7).

Πίνακας 7

Πίνακας κατανομής συχνοτήτων σχετικά με την επαναληπτική συμπεριφορά των θυτών στην άσκηση ενδοοικογενειακής βίας.

	Συχνότητα	Έγκυρο	%
<hr/>			
Αθροιστικό %			
Επαναλαμβανόμενη άσκηση βίας (N=224):			
Ναι	208	92,9	92,9
Όχι	16	7,1	100,0
Συχνότητα επανάληψης (N=224):			
Μία φορά	17	7,6	7,6
Δύο φορές	21	9,4	17,0
Τρεις φορές	16	7,1	24,1
Τέσσερις φορές	10	4,5	28,6
Πέντε φορές	3	1,3	29,9
Έξι φορές	4	1,8	31,7
Δέκα φορές	3	1,3	33,0
Πολλές φορές	136	60,7	93,8
Καμία	14	6,3	100,0

Συζήτηση – Συμπεράσματα:

Με αφορμή το γεγονός ότι η έρευνα η οποία έχει διεξαχθεί στην Ελλάδα αναφορικά με το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας είναι περιορισμένη, η παρούσα διπλωματική εργασία στόχευσε στο να ρίξει φως στο φαινόμενο αυτό με τη μελέτη 225 γυναικών-θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας ή βίας προκαλούμενης από το σύντροφό τους κατά την πενταετία από το 2012 έως το 2017. Αν και δε μπόρεσαν να φωτιστούν σε βάθος όλες οι πτυχές του φαινομένου αυτού, καθώς δε διενεργήθηκαν συνεντεύξεις, αλλά μελετήθηκαν φάκελοι, τα ευρήματα τα οποία προέκυψαν και αναλύθηκαν ενδελεχώς, δύνανται να συγκριθούν με εκείνα της διεθνούς βιβλιογραφίας, προκειμένου να εντοπιστούν τυχόν ομοιότητες και διαφορές στην άσκηση της ενδοοικογενειακής βίας, με απώτερο πάντα στόχο την πρόληψη αλλά και την αποτελεσματική υποστήριξη των γυναικών οι οποίες υφίστανται το φαινόμενο αυτό. Όπως για τη θεωρητική προσέγγιση του φαινομένου αυτού, αναλύονται κάποιες επιμέρους μεταβλητές του, έτσι και για την εξαγωγή πρακτικών συμπερασμάτων, θα αναλυθούν οι ίδιες επιμέρους μεταβλητές, οι οποίες αθροισμένες εν συνόλω θα θέσουν τα θεμέλια της επαρκούς και στοχευμένης παρέμβασης για τη μείωση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας.

Οι μεταβλητές λοιπόν, οι οποίες θα αναφερθούν παρακάτω και των οποίων τα κοινά αλλά και διαφορετικά σημεία με εκείνων που εντοπίστηκαν σε έρευνες διεθνούς βεληνεκούς, θα συγκριθούν, αφορούν τόσο χαρακτηριστικά του θύτη και του θύματος, όσο και κοινωνικό- πολιτικές μεταβολές που μπορεί να επηρεάσουν μία σχέση και να λειτουργήσουν ως εκλυτικοί παράγοντες για την άσκηση βίας ως αποτέλεσμα φαινομενικά αδιέξοδων στρεσογόνων συνθηκών.

Σε πρώτη φάση θα αναφερθούν κάποια κοινωνιολογικά χαρακτηριστικά των θυμάτων που προσεγγίζουν περισσότερο την οικογενειακή τους κατάσταση. Όπως φάνηκε έπειτα από τη στατιστική ανάλυση που έλαβε χώρα στην παρούσα έρευνα, οι περισσότερες γυναίκες- θύματα ενδοοικογενειακής βίας ήταν παντρεμένες. Αμέσως μετά φάνηκε να είναι σε διάσταση και έπειτα σε σχέση και διαζευγμένες. Αυτό είναι ένα εύρημα το οποίο συμφωνεί κατά πλειοψηφία με τη διεθνή βιβλιογραφία, όπως αναφέρθηκε αναλυτικά προηγουμένως και σύμφωνα με την οποία, οι περισσότερες γυναίκες που έχουν

κακοποιηθεί, έχουν κακοποιηθεί από το σύντροφό ή σύζυγό τους, αλλά και οι περισσότερες γυναίκες οι οποίες βρίσκονται σε μία έγγαμη συμβίωση, ενδέχεται να κακοποιηθούν και κακοποιούνται εν συγκρίσει με τις γυναίκες οι οποίες δε βρίσκονται σε μία σχέση τέτοιου τύπου. Το ίδιο συμβαίνει και όταν φαίνεται να υπάρχει κάποιος δεσμός, ακόμη και αν αυτός είναι σχετικά ανεπίσημος. Οι πιθανότητες να κακοποιηθεί μία γυναίκα από το σύντροφό της είναι αρκετά αυξημένες. Μάλιστα, μαζί με το καθεστώς της σχέσης στο οποίο βρίσκονταν οι γυναίκες αυτές, φάνηκε ότι οι περισσότερες από αυτές είχαν δύο τέκνα, αμέσως μετά ένα τέκνο και έπειτα καθόλου τέκνα. Η διαπίστωση αυτή, εγείρει έναν αρκετά μείζονα προβληματισμό σχετικά με τις συνέπειες που μπορεί να έχει η άσκηση της ενδοοικογενειακής βίας όχι μόνο στην ίδια τη γυναίκα η οποία μπορεί να τη βιώνει, αλλά και στα παιδιά τα οποία γίνονται άθελά τους παρατηρητές ενός βίαιου περιβάλλοντος, ενώ μάλιστα πολλές φορές μπορεί και τα ίδια να πέφτουν θύματα βίας από τον ένα ή και τους δύο γονείς τους όταν το περιβάλλον ανάμεσα στο ζευγάρι είναι βίαιο και αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη νομιμοποίηση της βίας εντός της οικογενειακής εστίας αλλά και τη χρήση της βίας ως μέθοδο για την επίλυση προβλημάτων και ενδοοικογενειακών συγκρούσεων. Μάλιστα, όπως έχει φανεί ουκ ολίγες φορές στην έρευνα, η ανάπτυξη και το μέγλωμα σε ένα βίαιο οικογενειακό περιβάλλον, παίζει πολύ σημαντικό ρόλο για την περαιτέρω αναπαραγωγή της βίας και στις διαπροσωπικές σχέσεις τις οποίες ενδέχεται να αναπτύξουν με τη σειρά τους τα παιδιά αυτά ως ενήλικες και στις οποίες κατά πολύ μεγάλο ποσοστό πιθανοτήτων, ενδέχεται να φερθούν και οι ίδιοι βίαια χρησιμοποιώντας κατ' επανάληψη το μοτίβο το οποίο διδάχθηκαν κατά την παρατήρηση των γονιών τους από την παιδική και εφηβική τους ηλικία. Το εύρημα αυτό, ότι δηλαδή οι περισσότερες γυναίκες οι οποίες είχαν υποστεί ενδοοικογενειακή βία, είχαν δύο παιδιά, κρούει τον κώδωνα του κινδύνου σχετικά αφενός με το περιβάλλον στο οποίο φαίνεται να μεγαλώνουν αρκετά παιδιά, το οποίο θέτει σε κίνδυνο τη σωματική και ψυχική τους ακεραιότητα και αφετέρου τον κοινωνικό κίνδυνο που θα υφίσταται τα επόμενα χρόνια, καθώς θα υπάρξουν πολλά άτομα τα οποία κατά μεγάλη πιθανότητα – η οποία έχει βρεθεί και επαληθευτεί πολλές φορές ερευνητικά- θα αναπαράγουν το φαύλο κύκλο της βίας και σε επόμενες σχέσεις.

Ένα δεύτερο, αρκετά σημαντικό κοινωνιολογικό στοιχείο είναι εκείνο της εργασίας και της απασχόλησης των γυναικών- θυμάτων της ενδοοικογενειακής βίας. Όπως έχει φανεί

και στη βιβλιογραφική ανασκόπηση, η απασχόληση των γυναικών εν γένει αλλά και εκείνων που βρίσκονται σε μία κακοποιητική σχέση εν ιδει, παίζει σημαντικό ρόλο καθώς συντελεί στην οικονομική τους ανεξαρτητοποίηση, η οποία όταν λαμβάνει χώρα μπορεί να τις βοηθήσει και στην απόδρασή τους από μία βίαιη σχέση. Βέβαια, με βάση άλλα ευρήματα, έχει φανεί ότι η οικονομική ανεξαρτητοποίηση μίας γυναίκας μπορεί να απειλεί εκ νέου τη σωματική και ψυχική της ακεραιότητα από έναν κακοποιητικό σύντροφο, ο οποίος με τη σειρά του νιώθει να απειλείται από μία γυναίκα η οποία φαίνεται να είναι πιο ανεξάρτητη από εκείνον, αφού νιώθει τον στερεότυπο κοινωνικό ρόλο ως εκείνο του «προστάτη» να συρρικνώνεται και έτσι απέναντι σε έναν ακόμη και ανεδαφικό ευνουχισμό του, επιλέγει να κακοποιήσει τη σύντροφό του. Η πλειοψηφία των ερευνών που διεξήχθησαν στο εξωτερικό είχαν καταλήξει πως το μεγαλύτερο μέρος των γυναικών που έχουν υποστεί ενδοοικογενειακή βία, δεν εργάζονταν και ασχολούνταν κυρίως με ασχολίες γύρω από τη συντήρηση του σπιτιού και το μέγιστο των παιδιών. Σε αντίστοιχο συμπέρασμα κατέληξε και η παρούσα έρευνα, αφού βρέθηκε ότι αν και το μεγαλύτερο ποσοστό των γυναικών, των οποίων τα στοιχεία συμπεριλήφθηκαν στην έρευνα, εργάζονταν στον ιδιωτικό τομέα, με ελάχιστη απόκλιση, η αμέσως επόμενη κατηγορία, ήταν εκείνη των γυναικών που ασχολούνταν με τα οικιακά. Σε αυτό το σημείο, αξίζει να αναφερθεί και η οικονομική κακοποίηση την οποία φαίνεται να υφίστανται επιπρόσθετα στις άλλες μορφές της σωματικής, ψυχικής και σεξουαλικής κακοποίησης, οι γυναίκες που δεν εργάζονται καθώς οικονομικά βρίσκονται σε πλήρη εξάρτηση από το σύντροφό τους, ακόμη και για ζητήματα της στοιχειώδους επιβίωσής τους, όπως η σίτιση και η στέγασή τους.

Επιπροσθέτως, μία άλλη μεταβλητή που φάνηκε κοινή με έρευνες διεθνούς εμβέλειας, είναι εκείνη του μέρους που έλαβε χώρα η άσκηση βίας. Τις περισσότερες φορές λοιπόν η βία, φάνηκε να ασκείται στο χώρο του σπιτιού και κλεισμένων των θυρών, προκειμένου το θύμα να είναι πλήρως εγκλωβισμένο και να μη μπορεί να ζητήσει ή να λάβει κάποια βοήθεια, αλλά για να μην υπάρχουν και μάρτυρες που θα συνηγορήσουν στην εγκληματική πράξη του συντρόφου ή συζύγου προς υπεράσπιση της γυναίκας που δέχεται τη βία. Ένας άλλος χώρος αμέσως επόμενος από εκείνον του σπιτιού είναι εκείνος του αυτοκινήτου, στον οποίο φαίνονται πάλι να λαμβάνουν χώρα διάφορα βίαια περιστατικά καθώς πάλι αν και ένα αυτοκίνητο ενδέχεται να είναι εκτεθειμένο και σε

άλλα άτομα, διατηρείται κάποια «ιδιωτικότητα» που επιτρέπει στον κακοποιητικό σύντροφο να δράσει ανενόχλητα, πολλές φορές μάλιστα απειλώντας το θύμα και με άμεσο κίνδυνο τη ζωή του, όπως ότι θα την πετάξει από κάτω κτλ. Η βία που λαμβάνει χώρα σε αυτό το ιδιωτικό πλαίσιο είναι συνήθως η σωματική κακοποίηση, ενώ φαίνεται πως διάφορες μορφές λεκτικής και ψυχολογικής βίας μπορεί να συντελούνται και σε εξωτερικούς χώρους. Η σεξουαλική κακοποίηση των γυναικών αυτών, φαίνεται να συντελείται πάλι σε ιδιωτικό πλαίσιο και μάλιστα στο χώρο του σπιτιού του ζεύγους. [129]

Στη διεθνή βιβλιογραφία, όπως αυτή ανασκοπήθηκε και μελετήθηκε, φάνηκε ότι τα πιο συνηθισμένα σημεία του σώματος των γυναικών που φαινόταν να τραυματίζονται από την κακοποίηση των ανδρών ήταν το κεφάλι και τα άνω άκρα, καθώς και ο θώρακας ή η κοιλιακή χώρα. Μάλιστα, ορισμένες φορές φαινόταν να τις κακοποιούν και σε σημεία τα οποία δε μπορούσαν να παρατηρηθούν τόσο εύκολα από τρίτους και μπορούσαν να καλυφθούν από ρούχα. Σε συνάρτηση με τα διεθνή αυτά ευρήματα, φάνηκαν να είναι και τα ευρήματα της παρούσας έρευνας όπου διαπιστώθηκε ότι στο μεγαλύτερο βαθμό, οι γυναίκες κακοποιούνταν στα άνω και κάτω άκρα και αμέσως μετά στην κεφαλή και τον κορμό. Φαίνεται ότι, τα σημεία αυτά είναι πιο προσβάσιμα για τον θύτη προκειμένου να ακινητοποιήσει το θύμα ώστε να μη μπορεί να αντιδράσει αλλά και να του προκαλέσει μεγαλύτερο πόνο ως ένδειξη εκφοβισμού. [128]

Μεταπηδώντας στην ανάλυση των θυτών, φαίνεται πως στο μεγαλύτερο βαθμό τους εκείνοι ήταν παντρεμένοι, ενώ αμέσως μετά σε διάσταση, σε σχέση και διαζευγμένοι καθώς και οι περισσότεροι από αυτούς είχαν ελληνική εθνικότητα κάτι το οποίο ίσχυε στην πλειοψηφία και για τα θύματα, των οποίων οι φάκελοι μελετήθηκαν στην έρευνα. Ο μεγαλύτερος αριθμός των θυτών, βρέθηκε ότι εργάζονταν στον ιδιωτικό τομέα, ενώ αμέσως μετά και με ελάχιστη απόκλιση ότι ήταν άνεργοι. Ανάμεσα σε αυτούς υπήρχαν και κάποιοι οι οποίοι εργάζονταν σε επιχειρήσεις, στο δημόσιο τομέα, ήταν δάσκαλοι ή διέθεταν τις δικές τους επιχειρήσεις ενώ ένας αρκετά σημαντικός αριθμός δεν ήθελε να δηλώσει την ιδιότητά του απαντώντας με την επιλογή : «δε γνωρίζω/ δεν απαντώ». Το σημείο στο οποίο αξίζει να σταθούμε και το οποίο έχει φωτιστεί ουκ ολίγες φορές και στη διεθνή έρευνα και βιβλιογραφία, είναι εκείνο της ανεργίας ή της δεινής οικονομικής

κατάστασης τόσο του θύτη όσο και του θύματος, αλλά κυρίως του θύτη. Αυτό παίζει πάρα πολύ σημαντικό ρόλο καθώς σε περιόδους οικονομικής ύφεσης, φαίνεται ότι το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας βρίσκεται σε έξαρση. Οι δεινές οικονομικές συγκυρίες φαίνεται ότι συνηγορούν στην επικράτηση ενός βίαιου κλίματος μέσα στο ζευγάρι, το οποίο μπορεί να προϋπήρχε αν δεχθούμε τη βίαιη φύση ενός κακοποιητικού συντρόφου ο οποίος δε δύναται να εκφράσει τις διαφωνίες ή τις συναισθηματικές του εξάρσεις με υγιή και δημοκρατικό τρόπο και καταφεύγει στην άγονη και κακοποιητική συμπεριφορά εναντίον της συζύγου του. Ωστόσο, όταν υφίσταται ένα κοινωνικό κλίμα που ενισχύει με τη σειρά του την οικονομική ανασφάλεια, αυτό αποτελεί έναν παραπάνω λόγο για τον οποίο μπορεί να ξεσπάσει ένταση ανάμεσα στο ζευγάρι. Ένα ολόκληρο κεφάλαιο στον τομέα της ενδοοικογενειακής βίας, καταλαμβάνει το στρες που προκύπτει από τις οικονομικές δυσκολίες που πρέπει να διαχειριστεί ένα ζευγάρι. Όταν τίθενται υπό απειλή κομβικές και επιτακτικές ανάγκες όπως η διατροφή, η στέγαση καθώς και η κάλυψη υγειονομικών αναγκών ανάμεσα σε ένα ζευγάρι ή μία οικογένεια, στην οποία βρίσκονται και παιδιά, είναι πιθανό, ένας από τους δύο ή και οι δύο σύζυγοι να νιώθουν ανεπαρκείς να ανταποκριθούν σε πολύ βασικές και καθημερινές ανάγκες και έτσι, ως αποτέλεσμα να κυριεύονται από αισθήματα ανικανότητας, αδυναμίας και αναποτελεσματικότητας. Τα αισθήματα αυτά ενισχύονται και μαζί με αυτά και ο φαύλος κύκλος της βίας, όταν η κοινωνική πραγματικότητα στην οποία εντάσσεται το ζευγάρι δεν προσδίδει περαιτέρω προοπτικές για εύρεση εργασίας και κατ' επέκταση καλύτερη ποιότητα ζωής, αλλά δεν παρέχει και δομές υποστήριξης για μία κακοποιημένη γυναίκα οι οποίες θα αποτελούσαν μία φωτεινή διέξοδο για εκείνη και τα παιδιά της και θα βοηθούσαν στην αποτελεσματική διακοπή του φαύλου κύκλου της βίας. Μάλιστα, η πενταετία η οποία μελετήθηκε στην παρούσα έρευνα, δηλαδή από το 2012 έως το 2017, ήταν μία χρονική περίοδος στην οποία η οικονομική κρίση στην Ελλάδα βρισκόταν ακόμα σε έξαρση όπως άλλωστε και η ανεργία, με αποτέλεσμα οι προοπτικές για εργασία να συρρικνώνονται και ο φαύλος κύκλος της βίας να μη διακόπτεται.

Ένα κομμάτι το οποίο λαμβάνει πολύ σημαντικό χώρο στην έρευνα για την ενδοοικογενειακή βία, είναι εκείνο του σχηματισμού του προφίλ του θύτη, καθώς δίνει μία εικόνα αρκετά εμπειριστατωμένη για το ποιος είναι αυτός ο οποίος ασκεί τη βία αλλά και ποιοι είναι οι τρόποι με τους οποίους, μπορεί και ο ίδιος ο θύτης να θεραπευτεί

προκειμένου να πάψει να ασκεί τη βία στο βαθμό που την ασκεί. Σε αυτό, πολύ σημαντικό ρόλο παίζει, πιο συγκεκριμένα, το ψυχολογικό προφίλ του θύτη, καθώς επιτρέπει να έρθουν στην επιφάνεια διάφορες όψεις παθολογίας, οι οποίες εστιασμένα σε κάποιο θεραπευτικό πλαίσιο, θα μπορέσουν να τεθούν υπό διαχείριση. Όπως έχει φάνει στην παγίωση ποικίλων θεωρητικών προσεγγίσεων, υπάρχουν δύο προεξάρχουσες – αν επιτρέπεται να καταλήξουμε σε κάποιο τέτοιο συμπέρασμα χάριν εστιασμένης κατανόησης- κατηγορίες θυτών. Η μία είναι ενός θύτη ο οποίος είναι γενικευμένα επιθετικός, δρώντας παράνομα και με τη χρήση της βίας και εκτός του οικογενειακού του πλαισίου, συνήθως πάσχοντας από τη διαταραχή της αντικοινωνικής συμπεριφοράς και η άλλη είναι ενός θύτη ο οποίος είναι κακοποιητικός συνήθως μόνο στο πλαίσιο της οικογένειάς του, χωρίς να γενικεύει τις βίαιες συμπεριφορές εκτός του πλαισίου αυτού. Σε γενικές όμως γραμμές οι άνδρες που είναι κακοποιητικοί προς τις συντρόφους τους δε φαίνεται να έχουν κάποια διαγνωσμένη ψυχιατρική νόσο, τουλάχιστον στην πλειοψηφία τους. Ορισμένα στοιχεία ψυχοπαθολογίας τα οποία φαίνεται να είναι αρκετά έντονα στους κακοποιητικούς συντρόφους και συζύγους, ακόμη και αν δεν αρκούν για να ολοκληρώσουν ένα σύνολο ψυχοπαθολογίας το οποίο να παραπέμπει στην κατασκευή μίας διαταραχής προσωπικότητας είναι συνήθως τα εξής : Ένα βασικό στοιχείο είναι το ζήτημα με την εγγύτητα προς τους άλλους, το οποίο αντικατοπτρίζει μία σοβαρή δυσκολία στο ύφος σύναψης δεσμού, το οποίο δεν είναι ασφαλές αλλά χαρακτηρίζεται από εξαρτητικότητα και ελλιπή ενσυναίσθηση. Το δεύτερο είναι το στοιχείο της παρορμητικότητας το οποίο εκφράζεται κυρίως από την αδυναμία των κακοποιητικών συντρόφων να μην ελέγχουν τα ξεσπάσματα της οργής τους. Το τρίτο στοιχείο είναι το ζήτημα των κοινωνικών δεξιοτήτων στις οποίες πάλι φαίνεται να έχουν έλλειμμα οι κακοποιητικοί σύντροφοι καθώς δυσκολεύονται στο να εκφέρουν ξεκάθαρα τη δική τους άποψη χωρίς να αντιγράφουν μοτίβα συμπεριφορών τρίτων, τα οποία μάλιστα μπορεί πολλές φορές να είναι και κακοποιητικά. Επιπροσθέτως σημαντικό ρόλο παίζει και η στάση απέναντι στις γυναίκες την οποία ενδέχεται να έχουν εσωτερικεύσει και η οποία πολλές φορές κοινωνικά φαίνεται να είναι αρκετά στερεότυπη καθώς συχνά τείνει να θεωρείται η γυναίκα ως αντικείμενο. Και τέλος, ένα άλλο βασικό στοιχείο είναι η στάση που έχει εδραιώσει ο θύτης και κακοποιητικός σύντροφος απέναντι στη βία , δηλαδή εάν τη θεωρεί ηθική ή μη ηθική ή αν έχει συναισθήματα μετάνοιας όταν τη διαπράττει ή εάν

προσπαθεί με στόχο να την αλλάξει. Αυτά είναι κομμάτια, που μπορεί συλλήβδην να αποτελέσουν τους πυρήνες για τη διαμόρφωση μίας μη υγιούς προσωπικότητας ή να συντελέσουν στο σχηματισμό μίας ψυχολογικής διαταραχής. Μάλιστα, ενώ συνήθως οι θύτες φαίνεται να μην έχουν κάποια ψυχική διαταραχή, τουλάχιστον στην πλειοψηφία τους, όταν έχουν, πάσχουν συνήθως από κατάθλιψη ή αγχώδεις διαταραχές.

Ένα άλλο κομμάτι το οποίο είναι αρκετά σημαντικό είναι η κατάχρηση αλκοόλ καθώς και η κατάχρηση ουσιών. Πιο συχνά μαζί με την ενδοοικογενειακή βία αλλά και με περιστατικά κακοποίησης, συναντάται η χρήση αλκοόλ περισσότερο από τη χρήση ναρκωτικών ουσιών αλλά και αυτή δεν αποκλείεται. Συνήθως όμως γίνεται χρήση αλκοόλ τόσο από τους άνδρες χρήστες οι οποίοι καταφεύγουν στη βία όσο και από τις γυναίκες οι οποίες είναι τα θύματα της ενδοοικογενειακής βίας και πολλές φορές καταφεύγουν στο αλκοόλ προκειμένου να διαχειριστούν τη βία την οποία βιώνουν. Στην παρούσα διπλωματική εργασία, βρέθηκε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των θυτών δεν έκανε χρήση ουσιών ούτε έπασχε από κάποιο ψυχιατρικό νόσημα. Ωστόσο, ένα ποσοστό της τάξεως του 17,8% έκανε χρήση αλκοόλ το διάστημα κατά το οποίο ασκούσε βία εναντίον της συντρόφου του ενώ ένα ποσοστό της τάξεως του 12,0% φάνηκε να πάσχει από κάποια ψυχιατρική ασθένεια, ποσοστά καθόλου αμελητέα αμφότερα. Ο προβληματισμός βέβαια ο οποίος εγείρεται στην προκειμένη είναι το μεγάλο ποσοστό των ατόμων το οποίο φαίνεται να καταφεύγει στις βίαιες και κακοποιητικές αυτές πράξεις νηφάλιο και επί σχετικά πλήρη επίγνωση, το οποίο δημιουργεί νέα ερωτήματα σχετικά με το πόσο νομιμοποιημένη και εγκατεστημένη φαίνεται να είναι η χρήση της βίας σε ευρύτερο κοινωνικό επίπεδο.

Περνώντας τώρα στα όργανα τα οποία η πλειοψηφία των θυτών φάνηκε να χρησιμοποιεί, πρώτα στην κατηγορία, βρίσκονται τα χέρια των θυτών και έπειτα ο συνδυασμός των χεριών του θύτη μαζί με κάποιο όργανο ή μαζί με τα πόδια. Αυτό είναι ένα εύρημα το οποίο συμφωνεί με τα ευρήματα της διεθνούς βιβλιογραφίας σύμφωνα με τα οποία το πρώτο όργανο το οποίο επιλέγουν οι θύτες για να ασκήσουν ενδοοικογενειακή βία είναι τα χέρια τους, έπειτα κάποιο τυχαίο αντικείμενο του σπιτιού όπως ένα σταθερό τηλέφωνο, έπειτα τα χέρια και τα πόδια τους και τέλος κάποιο περιστροφικό. Εδώ, παρατηρείται μία έλλογη διαφοροποίηση σε σχέση με το ελλαδικό πλαίσιο, καθώς οι

περισσότερες έρευνες που έχουν διεξαχθεί στην Αμερική και σχετίζονται με το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας, αφορούν πολιτείες όπου επιτρέπεται η οπλοκατοχή οπότε είναι πιο εύκολο για το δράστη να κάνει χρήση ενός όπλου πάνω σε κάποιο τσακωμό τόσο ώστε να εκφοβίσει τη σύντροφό του και να νιώθει πως δε μπορεί να αντιδράσει όσο και να προκαλέσει το βίαιο θάνατό της. Μάλιστα, έχει φάνει μέσα από ένα πλήθος ερευνών, πως οι περισσότερες γυναίκες που χάνουν τη ζωή τους έπειτα από κάποιο περιστατικό ενδοοικογενειακής κακοποίησης, τη χάνουν λόγω της χρήσης κάποιου όπλου από το βίαιο σύντροφό τους. Στην Ελλάδα βέβαια, όπου η οπλοκατοχή είναι απαγορευμένη και επιτρέπεται μόνο σε κατά μέρους περιοχές και αφορά μόνο κυνηγετικά όπλα, ο κίνδυνος αυτός δεν είναι τόσο εξαπλωμένος καθώς και τα περισσότερα περιστατικά που έχουν καταγραφεί για δολοφονία γυναικών από τους συντρόφους τους με όπλο, ήταν από τη χρήση κυνηγετικών όπλων και συνήθως σε κάποιες επαρχίες της Ελλάδας. Βέβαια, η χρήση χεριών για την πρόκληση σωματικής βίας, δεν είναι σε καμία περίπτωση αμελητέα καθώς και αυτή με τη σειρά της μπορεί να προκαλέσει το θάνατο με την πρόκληση πνιγμού αλλά και να οδηγήσει σε ανεπανόρθωτες βλάβες για έναν οργανισμό καθώς μπορεί για παράδειγμα ένα σπρώξιμο να προκαλέσει ακόμη και κάποια παράλυση ή παραπληγία ή κάποιο σπάσιμο αλλά δεν είναι και λίγες οι φορές που η παγκόσμια έρευνα έχει εστιάσει και σε τραυματισμούς γυναικών όταν εκείνες είναι έγκυος και μάλιστα στην περιοχή της κοιλιακής τους χώρας, πράγμα που είχε πολλές φορές ως αποτέλεσμα την αποβολή του εμβρύου.

Τέλος, μια σημαντική μεταβλητή η οποία ερευνήθηκε, ήταν η συχνότητα της κακοποιητικής συμπεριφοράς, η οποία φάνηκε να είναι αρκετά έντονη. Πιο συγκεκριμένα, το σημείο στο οποίο κατέληξε η εν λόγω έρευνα ήταν ότι κατά ποσοστό 92,9% η βία ήταν επαναλαμβανόμενη ενώ πολύ λιγότερες ήταν οι περιπτώσεις που η βία πολλές φορές και ακόμη λιγότερες οι περιπτώσεις που η βία συνέβη μία ή δύο φορές. Το αποτέλεσμα αυτό έρχεται ξανά σε σύμπτωση με τη διεθνή βιβλιογραφία σύμφωνα με την οποία κανένας σύντροφος ο οποίος κακοποιεί, δε σταματά να είναι κακοποιητικός ή να μετριάξει τη συχνότητα με την οποία προκαλεί τα βίαια επεισόδια. Μάλιστα, αυτό που έχει τονιστεί στη βιβλιογραφία πολλές φορές είναι ότι στο πρώτο ή στα πρώτα επεισόδια της βίας, ο κακοποιητικός σύντροφος μπορεί να συμπεριφέρεται σα να έχει μετανοήσει για τις πράξεις του ή να κάνει υπερβολικές πράξεις έκφρασης μεταμέλειας προκειμένου

να πείσει τη σύντροφό του να μη τον εγκαταλείψει. Η συμπεριφορά όμως αυτή θα επαναληφθεί και μάλιστα κατ' εξακολούθηση. Αυτό που είναι αρκετά ανησυχητικό και αποτελεί έναν παραπάνω λόγο για τον οποίο η παρέμβαση σε περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας, θα είχε νόημα να γίνεται όσο το δυνατό πιο νωρίς, είναι το γεγονός ότι η βία όσο περνάει το χρονικό διάστημα που αυτή υφίσταται αυξάνεται τόσο σε συχνότητα αλλά και σε ένταση. Δηλαδή πέρα από το γεγονός ότι τα χτυπήματα και οι κακώσεις που προκαλούνται από τα βίαια αυτά επεισόδια γίνονται πιο συχνά, γίνεται πολύ μεγαλύτερη και η ένταση της βίας που ασκείται από τους κακοποιητικούς συντρόφους, γεγονός που πολύ συχνά οδηγεί και στο θάνατο όπως προαναφέρθηκε των γυναικών αυτών.

Περιορισμοί της έρευνας

Η συγκεκριμένη έρευνα φαίνεται να εμφανίζει μία σειρά από περιορισμούς. Αρχικά, το γεγονός ότι ήταν έρευνα μεταπτυχιακού και όχι διδακτορικού επιπέδου, μειώνει τη δυνατότητα της πρόσβασης που θα μπορούσε να είχε η ερευνήτρια, αλλά και οι στόχοι που τέθηκαν σε συνάρτηση με τις ερευνητικές υποθέσεις καθώς και το χρονικό διάστημα διεξαγωγής της έρευνας. Επιπροσθέτως, ένα σημαντικό έλλειμμα είναι το γεγονός πως ακόμη και αν η λήψη των ευρημάτων έγινε από το εργαστήριο Ιατροδικαστικής και Τοξικολογίας του ΕΚΠΑ, πράγμα που σημαίνει ότι ήταν μία αρκετά έγκυρη πηγή για λήψη δείγματος, έγινε μόνο μελέτη φακέλων των ασθενών που οι ιατροδικαστές είχαν εξετάσει και είχαν κάνει μία στοιχειώδη λήψη του ιστορικού τους, συμπεριλαμβανομένων και ερωτήσεων που αφορούσαν τη χρήση ουσιών και αλκοόλ, το ψυχιατρικό ιστορικό καθώς και ένα στοιχειώδες ιατρικό και οικογενειακό ιστορικό. Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί ότι γενικότερα στην Ελλάδα είναι αρκετά δύσκολο να γίνει προσέγγιση των γυναικών- θυμάτων της ενδοοικογενειακής βίας καθώς είναι πολύ δύσκολο αφενός να βρεθούν και αφετέρου εάν βρεθούν ίσως μέσω κάποιων δομών που αναλαμβάνουν τη στήριξή τους, όπως έχει συμβεί σε διάφορες έρευνες στο εξωτερικό, είναι δύσκολο να πεισθούν ώστε να συμμετέχουν σε κάποια έρευνα καθώς τις περισσότερες φορές φοβούνται την έκθεση των προσωπικών τους στοιχείων αλλά και γενικότερα όταν οι ίδιες προσέρχονται σε κάποιο φορέα για ζήτηση βοήθειας ή σε κάποιο ιατροδικαστή ίσως και έπειτα από πίεση και παραίνεση τρίτων μπορεί να μην είναι έτοιμες να μιλήσουν για αυτό που τους συμβαίνει. Ωστόσο, πολύ πιο έγκυρα και

εμβαθυμένα αποτελέσματα θα είχαν δοθεί εάν υπήρχε η δυνατότητα της λήψης κλινικής συνέντευξης των γυναικών αυτών, ακόμη και αν αυτό καθίστατο δύσκολο και το δείγμα θα ήταν μικρότερο. Επιπροσθέτως, ένας άλλος παράγοντας που κάνει τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας να είναι περιορισμένα είναι η γεωγραφική περιοχή από την οποία προέρχονταν οι γυναίκες που βίωναν την κακοποίηση. Το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος προερχόταν από περιοχές της Αττικής, συμπεριλαμβανομένων των Βορείων, Νοτίων και Ανατολικών προαστίων καθώς και από κάποιες περιοχές της Εύβοιας. Συνεπώς, γίνεται κατανοητό ότι δεν κάλυψαν την περιοχή ολόκληρης της Ελλάδας, άρα δε μπορεί να εξαχθεί ένα συμπέρασμα που να αφορά όλη την Ελλάδα, αλλά το μεγαλύτερο μέρος της Αττικής.

Η συγκεκριμένη έρευνα, θα ήταν αρκετά γόνιμο εάν θα μπορούσε να προεκταθεί στο μέλλον και συγκεκριμένα συμπεριλαμβάνοντας πολύ μεγαλύτερο γεωγραφικό εύρος, αλλά και ερχόμενοι οι ερευνητές σε άμεση επαφή με τις γυναίκες- θύματα της ενδοοικογενειακής βίας παίρνοντάς τους κάποιες συνεντεύξεις ή λαμβάνοντας υλικό από θεραπευτές ή εργαζόμενους σε κέντρα τα οποία λειτουργούν υποστηρικτικά σε γυναίκες που έρχονται αντιμέτωπες με αυτό το πρόβλημα. Η ιδέα αυτή είναι βασισμένη σε εμπειρίες που φαίνεται να υπάρχουν από αντίστοιχες έρευνες στο εξωτερικό όπου το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος πάθηκε από καταφύγια γυναικών ή από φυλακές όσον αφορά τη μελέτη των ανδρών- θυτών, όπου αυτοί κρατούνταν. Ίσως η ουσιαστική ερευνητική τριβή με τις γυναίκες αυτές να μπορούσε να εστιάσει περισσότερο τόσο στα αίτια πρόκλησης του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας στην Ελλάδα, όσο και σε μία διαδικασία αντιμετώπισής του μέσα από την εκτενή μελέτη των συνεπειών που ακολουθούν για την κάθε γυναίκα και ξεφεύγουν της σωματικής της κακοποίησης, αλλά ενδέχεται να αφορούν και άλλους τομείς.

Όπως αναφέρθηκε πολλάκις στο κύριο μέρος της παρούσας διπλωματικής εργασίας, η βία που βιώνουν οι γυναίκες από τους κακοποιητικούς τους συντρόφους ή συζύγους, τείνει να χωρίζεται στη σωματική, τη σεξουαλική και την ψυχολογική. Οι δύο τελευταίες μορφές βίας δε μελετήθηκαν και δεν αναλύθηκαν στην παρούσα διπλωματική εργασία, καθώς δεν υπήρχαν ανάλογες αναλυτικές αναφορές που να μπορούσαν να δοθούν από το εργαστήριο Ιατροδικαστικής και Τοξικολογίας του ΕΚΠΑ. Θα ήταν όμως αρκετά

σημαντικό και αναγκαίο για τη φώτιση του φαινομένου αυτού, να φανούν οι πτυχές αυτές καθώς ένα πολύ σημαντικό μέρος των γυναικών που κακοποιείται σωματικά, έχει και ένα μεγάλο μέρος ψυχικών προβλημάτων που απορρέουν από την κακοποίησή τους αλλά μάλιστα πολλές φορές οι γυναίκες αυτές φαίνεται να κακοποιούνται και σεξουαλικά, δηλαδή ο σύζυγος ή σύντροφός τους να τις εξαναγκάζει να προχωρήσουν σε σεξουαλική επαφή παρά τη θέλησή τους.

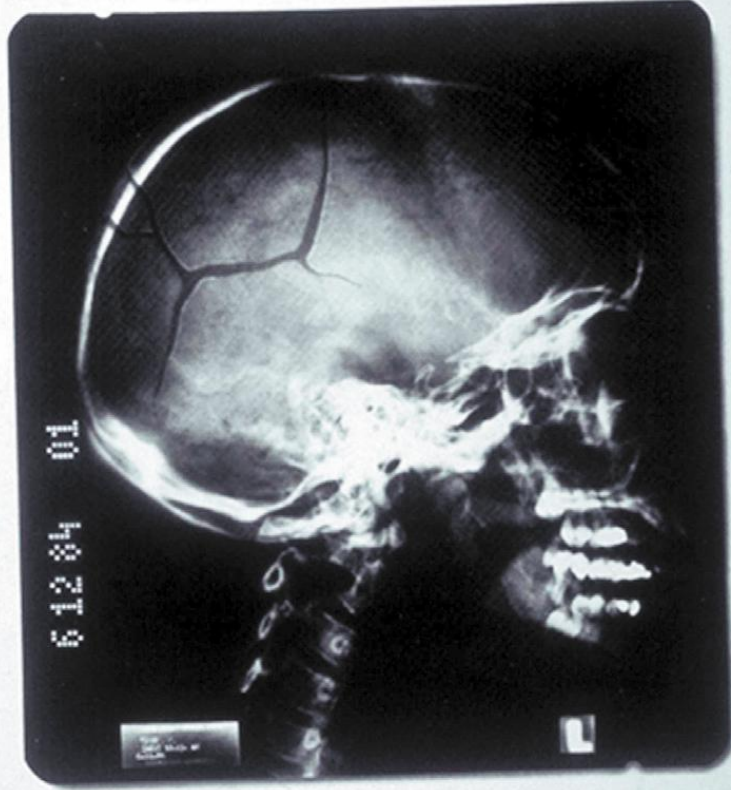
Μελλοντικοί στόχοι

Ο απώτερος στόχος όλης αυτής της περαιτέρω έρευνας που θα είχε ιδιαίτερη σημασία να προχωρήσει ώστε να εξαχθούν κάποια σημαντικά αποτελέσματα, δεν είναι άλλος παρά η πρόληψη του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας. Τα ποσοστά των γυναικών, οι οποίες φαίνεται να κακοποιούνται κάθε χρόνο σε παγκόσμιο επίπεδο γίνονται ολοένα και πιο τρομακτικά, κάνοντας όλο και πιο έντονη την αναγκαιότητα για συνολική παρέμβαση. Η μελέτη των επιμέρους χαρακτηριστικών των θυτών, που απαρτίζουν την προσωπικότητα, την εργασία, την ψυχική και οικογενειακή τους κατάσταση καθώς και τις ατομικές τους αναπαραστάσεις για τις γυναίκες, μπορούν σε πρώτη φάση να μας δώσουν αρκετά πλούσια στοιχεία για τους εν δυνάμει κακοποιητικούς άνδρες ή για τα άτομα τα οποία μεγαλώνουν σε κακοποιητικά περιβάλλοντα και μπορούν να γίνουν εν δυνάμει κακοποιητικοί και οι ίδιοι. Στις περιπτώσεις αυτές, δηλαδή όπου μπορούν να εντοπιστούν για παράδειγμα παιδιά τα οποία μεγαλώνουν σε κακοποιητικά περιβάλλοντα, θα ήταν πολύ εποικοδομητικό να δημιουργηθούν προγράμματα παρέμβασης στα σχολεία με θεραπευτικό στόχο για την επίλυση των τραυμάτων των παιδιών αυτών καθώς και άμεση παρέμβαση της πρόνοιας ώστε να αλλάξουν το συντομότερο δυνατό, οικογενειακό περιβάλλον και έτσι να μην επιφορτίζονται με αρνητικά και κατά κόρον τραυματικά βιώματα τα οποία θα κουβαλούν σε όλη τους τη ζωή και κατά πάσα πιθανότητα να οδηγηθούν στο να αναπαράγουν ως ενήλικες. Επιπροσθέτως, ένα άλλο πολύ σημαντικό κομμάτι της έρευνας αξίζει να αφιερωθεί σε προγράμματα που θα μπορούσαν να είναι αποτελεσματικά για τη διέξοδο των γυναικών αυτών από τις κακοποιητικές τους σχέσεις ή τους γάμους, τρόπους με τους οποίους θα μπορούσαν με το λιγότερο πιθανό κόστος και το μεγαλύτερο δυνατό κέρδος, να φύγουν από μία κακοποιητική σχέση και να βρεθούν σε ένα καταφύγιο ασφάλειας με τη μορφή διαφόρων φορέων που θα φροντίζουν για τη στέγασή τους, τη σίτισή τους, τη φροντίδα

των παιδιών τους αλλά και την ενίσχυσή τους στην εύρεση εργασίας ώστε να μπορούν να ανεξαρτητοποιηθούν οικονομικά. Επίσης πολύ σημαντική στο σημείο αυτό θα ήταν και η πολυεπίπεδη κλινική τους υποστήριξη προκειμένου να ξεπεράσουν το τραύμα το οποίο για μεγάλο χρονικό διάστημα έχουν υποστεί ώστε να μπορέσουν να επιβιώσουν υγιώς και να ενισχύσουν στο σημείο αυτό και τα παιδιά τους, τα οποία χρειάζονται επίσης υποστήριξη για τις τραυματικές εμπειρίες τις οποίες έχουν δει να εκτυλίσσονται μπροστά τους. Πέρα από την κλινική υποστήριξη η οποία θα φαινόταν σημαντική, το ίδιο απαραίτητη θα ήταν και μία υποστήριξη από δικηγόρους ώστε να θεμελιώσουν τα δικαιώματά τους εναντίον των κακοποιητικών τους συζύγων και συντρόφων και να διεκδικήσουν όλα όσα θα τους φανούν αναγκαία για την επιβίωση των ίδιων αλλά και των παιδιών τους.

Συνεπώς, η έρευνα που θα μπορούσε να γίνει στην Ελλάδα σε συνεργασία με άλλες χώρες του κόσμου και με πλήρη δικτύωση με αυτές θα έπρεπε να αφορά τόσο τις συνέπειες που οι γυναίκες αυτές και τα παιδιά τους αντιμετωπίζουν ως αποτέλεσμα της ενδοοικογενειακής βίας την οποία βιώνουν , όσο και τις πιο άμεσες και αποτελεσματικές παρεμβάσεις οι οποίες θα μπορούσαν να λάβουν χώρα για να τις βοηθήσουν στην επιβίωση και μετέπειτα ανεξαρτητοποίησή τους.

Βέβαια, δεν θα πρέπει να ξεχνάμε πως το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας αποτελεί ένα ζήτημα κοινωνικό και πολιτικό πέρα από βαθιά διαπροσωπικό, για την καταπολέμηση του οποίου θα πρέπει να συσπειρωθούν όλοι οι αρμόδιοι πολιτικοί φορείς, οι κυβερνήσεις καθώς και τα αρμόδια υπουργεία, ενώ θα πρέπει από την ήδη προσχολική και σχολική αγωγή, τα παιδιά να μαθαίνουν στη μείωση των βίαιων συμπεριφορών και στην αντιμετώπιση της εκάστοτε διαμάχης που μπορεί να προκύψει με ειρήνη και διάλογο. Σε μία τέτοια κατεύθυνση, και η ακαδημαϊκή έρευνα οφείλει να προσφέρει τα μέγιστα, μέσα από την ενδελεχή και αμερόληπτη, αλλά προπάντων έγκυρη, αξιόπιστη και απρόσκοπτη ανάλυση, ώστε να θέτει τα θεμέλια για μια υγιέστερη κοινωνία στην οποία η υγεία θα προάγεται και οι συνέπειες της ενδοοικογενειακής βίας θα τείνουν να μειώνονται καθώς και το ίδιο το φαινόμενο θα τείνει να εξαλείφεται.

Not all men break their girlfriends' hearts.

A bad relationship can hurt more than your feelings. To get help for victims of physical abuse, call:

Βιβλιογραφία:

- [1] Abbott, J. (1997). Injuries and illnesses of domestic violence. *Annals of emergency medicine*, 29(6), 781-785.
- [2] Black, M. C., Basile, K. C., Breiding, M. J., Smith, S. G., Walters, M. L., & Merrick, M. T. (2010). & Stevens, MR (2011). *The national intimate partner and sexual violence survey (NISVS)*.
- [3] Merry, S. E. (2001). Women, violence and the human rights system. *Women, gender and human rights. A global perspective*.
- [4] Uzun, G. O., & Uzunboylu, H. (2015). A survey regarding of domestic violence againts women. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 190, 24-31.
- [5] Barnett, O., Miller-Perrin, C. L., & Perrin, R. D. (2005). *Family violence across the lifespan: An introduction*. Sage Publications, Inc.
- [6] Hemphill, S. A., Smith, R., Toumbourou, J. W., Herrenkohl, T. I., Catalano, R. F., McMorris, B. J., & Romanuik, H. (2009). Modifiable determinants of youth violence in Australia and the United States: A longitudinal study. *Australian & New Zealand Journal of Criminology*, 42(3), 289-309.
- [7] Walker, L. E. (1999). Psychology and domestic violence around the world. *American Psychologist*, 54(1), 21.
- [8] Stark, E. (2009). *Coercive control: The entrapment of women in personal life*. Oxford University Press.
- [9] Stylianou, A. M., Postmus, J. L., & McMahon, S. (2013). Measuring abusive behaviors: Is economic abuse a unique form of abuse?. *Journal of interpersonal violence*, 28(16), 3186-3204.
- [10] Valentine, K., & Breckenridge, J. (2016). Responses to family and domestic violence: supporting women?. *Griffith Law Review*, 25(1), 30-44.

- [11] Breckenridge, J., Walden, I., & Flax, G. (2014). Staying home leaving violence evaluation: Final report. *Gendered Violence Research Network, UNSW, Australia*.
- [12] Logan, T. K., & Walker, R. (2009). Partner stalking: Psychological dominance or “business as usual”? *Trauma, Violence, & Abuse, 10*(3), 247-270.
- [13] Stark, E. (2013). Coercive control. *Violence against women: Current theory and practice in domestic abuse, sexual violence and exploitation, 17-33*.
- [14] Burke, S. C., Wallen, M., Vail-Smith, K., & Knox, D. (2011). Using technology to control intimate partners: An exploratory study of college undergraduates. *Computers in Human Behavior, 27*(3), 1162-1167.
- [15] Flury, M., & Nyberg, E. (2010). Domestic violence against women: definitions, epidemiology, risk factors and consequences. *Swiss medical weekly, 140*(3536).
- [16] Zweig, J. M., Dank, M., Lachman, P., & Yahner, J. (2013). Technology, teen dating violence and abuse, and bullying. *Washington, DC: Urban Institute*.
- [17] García-Moreno, C., Zimmerman, C., Morris-Gehring, A., Heise, L., Amin, A., Abrahams, N., ... & Watts, C. (2015). Addressing violence against women: a call to action. *The Lancet, 385*(9978), 1685-1695.
- [18] Delsol, C., Margolin, G., & John, R. S. (2003). A typology of maritally violent men and correlates of violence in a community sample. *Journal of Marriage and Family, 65*(3), 635-651.
- [19] Goldenson, J., Spidel, A., Greaves, C., & Dutton, D. (2009). Female perpetrators of intimate partner violence: Within-group heterogeneity, related psychopathology, and a review of current treatment with recommendations for the future. *Journal of aggression, maltreatment & trauma, 18*(7), 752-769.
- [20] Giordano, P. C., Millhollin, T. J., Cernkovich, S. A., Pugh, M. D., & Rudolph, J. L. (1999). Delinquency, identity, and women's involvement in relationship violence. *Criminology, 37*(1), 17-40.

- [21] Umberson, D., Williams, K., & Anderson, K. (2002). Violent behavior: a measure of emotional upset?. *Journal of Health and Social Behavior*, 189-206.
- [22] Holtzworth-Munroe, A., Meehan, J. C., Herron, K., Rehman, U., & Stuart, G. L. (2000). Testing the Holtzworth-Munroe and Stuart (1994) batterer typology. *Journal of consulting and clinical psychology*, 68(6), 1000.
- [23] Dutton, M. A., & Goodman, L. A. (2005). Coercion in intimate partner violence: Toward a new conceptualization. *Sex roles*, 52(11-12), 743-756.
- [24] Sippel, L. M., & Marshall, A. D. (2011). Posttraumatic stress disorder symptoms, intimate partner violence perpetration, and the mediating role of shame processing bias. *Journal of Anxiety Disorders*, 25(7), 903-910.
- [25] Holtzworth-Munroe, A., & Stuart, G. L. (1994). Typologies of male batterers: Three subtypes and the differences among them. *Psychological bulletin*, 116(3), 476.
- [26] Gondolf, E. W. (2002). *Batterer intervention systems: Issues, outcomes, and recommendations*. Sage.
- [27] White, R. J., & Gondolf, E. W. (2000). Implications of personality profiles for batterer treatment. *Journal of Interpersonal Violence*, 15(5), 467-488.
- [28] Cui, M., Ueno, K., Gordon, M., & Fincham, F. D. (2013). The continuation of intimate partner violence from adolescence to young adulthood. *Journal of Marriage and Family*, 75(2), 300-313.
- [29] Cordova, J. V., Jacobson, N. S., Gottman, J. M., Rushe, R., & Cox, G. (1993). Negative reciprocity and communication in couples with a violent husband. *Journal of Abnormal Psychology*, 102(4), 559.
- [30] Berns, S. B., Jacobson, N. S., & Gottman, J. M. (1999). Demand-withdraw interaction in couples with a violent husband. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 67(5), 666.

- [31] Babcock, J. C., Waltz, J., Jacobson, N. S., & Gottman, J. M. (1993). Power and violence: the relation between communication patterns, power discrepancies, and domestic violence. *Journal of consulting and clinical psychology*, 61(1), 40.
- [32] Mikulincer, M. (1998). Adult attachment style and affect regulation: Strategic variations in self-appraisals. *Journal of personality and social psychology*, 75(2), 420.
- [33] Novak, G. (1996). *Developmental psychology: Dynamical systems and behavior analysis* (No. Sirsi) i9781878978257).
- [34] Zillmann, D., Katcher, A. H., & Milavsky, B. (1972). Excitation transfer from physical exercise to subsequent aggressive behavior. *Journal of Experimental Social Psychology*, 8(3), 247-259.
- [35] Eckhardt, C. I., & Dye, M. L. (2000). The cognitive characteristics of maritally violent men: Theory and evidence. *Cognitive Therapy and Research*, 24(2), 139-158.
- [36] Andrews, B., & Brewin, C. R. (1990). Attributions of blame for marital violence: A study of antecedents and consequences. *Journal of Marriage and the Family*, 757-767.
- [37] Cascardi, M., & O'Leary, K. D. (1992). Depressive symptomatology, self-esteem, and self-blame in battered women. *Journal of family Violence*, 7(4), 249-259.
- [38] Shields, N. M., & Hanneke, C. R. (1983). Battered wives' reactions to marital rape. *The dark side of families*, 131-148.
- [39] Ιγγλέση, Χ. (1990). Πρόσωπα γυναικών, προσωπεία της συνείδησης. Συγκρότηση της γυναικείας ταυτότητας στην ελληνική κοινωνία. *Εκδόσεις: Οδυσσέας* .
- [40] Jaggar, A. M. (2009). Transnational cycles of gendered vulnerability: A prologue to a theory of global gender justice. *Philosophical Topics*, 37(2), 33-52
- [41] Seligman, M. E. (1972). Learned helplessness. *Annual review of medicine*, 23(1), 407-412
- [42] Walker, L. E., & Meloy, J. R. (1998). Stalking and domestic violence. In *The psychology of stalking* (pp. 139-161). Academic Press

- [43] Straus, M. (1999). The controversy over domestic violence by women. *Violence in intimate relationships*, 17-44
- [44] Hautzinger, S. J. (2007). *Violence in the city of women: Police and batterers in Bahia, Brazil*. Univ of California Press
- [45] Levinson, D. (1989). *Family violence in cross-cultural perspective*. Sage Publications, Inc
- [46] Arscott-Mills, S. (2001). Intimate partner violence in Jamaica: a descriptive study of women who access the services of the Women's Crisis Centre in Kingston. *Violence against women*, 7(11), 1284-1302
- [47] Markowitz, F. E. (2001). Attitudes and family violence: Linking intergenerational and cultural theories. *Journal of family violence*, 16(2), 205-218.
- [48] Cui, M., Durtschi, J. A., Donnellan, M. B., Lorenz, F. O., & Conger, R. D. (2010). Intergenerational transmission of relationship aggression: a prospective longitudinal study. *Journal of Family Psychology*, 24(6), 688.
- [49] Kwong, M. J., Bartholomew, K., Henderson, A. J., & Trinke, S. J. (2003). The intergenerational transmission of relationship violence. *Journal of family psychology*, 17(3), 288.
- [50] Johnson, M. P. (1995). Patriarchal terrorism and common couple violence: Two forms of violence against women. *Journal of Marriage and the Family*, 283-294.
- [51] Anderson, K. L., & Umberson, D. (2001). Gendering violence: Masculinity and power in men's accounts of domestic violence. *Gender & society*, 15(3), 358-380.
- [52] Davies, B. (1989). Education for sexism: A theoretical analysis of the sex/gender bias in education. *Educational Philosophy and Theory*, 21(1), 1-19.
- [53] Walker, L. E. (1999). Psychology and domestic violence around the world. *American Psychologist*, 54(1), 21.

- [54] Kalmuss, D. (1984). The intergenerational transmission of marital aggression. *Journal of Marriage and the Family*, 11-19.
- [55] Arnold, D. S., O'leary, S. G., Wolff, L. S., & Acker, M. M. (1993). The Parenting Scale: A measure of dysfunctional parenting in discipline situations. *Psychological assessment*, 5(2), 137.
- [56] Fox, G. L., Benson, M. L., DeMaris, A. A., & Van Wyk, J. (2002). Economic distress and intimate violence: Testing family stress and resources theories. *Journal of Marriage and Family*, 64(3), 793-807.
- [57] Goode, W. J. (1971). Force and violence in the family. *Journal of Marriage and the Family*, 624-636.
- [58] Murray, C. E. (2006). Controversy, constraints, and context: Understanding family violence through family systems theory. *The Family Journal*, 14(3), 234-239.
- [59] Dutton, D. G., & Painter, S. (1993). Emotional attachments in abusive relationships: A test of traumatic bonding theory. *Violence and victims*, 8(2), 105.
- [60] Yick, A. G. (2001). Feminist theory and status inconsistency theory: Application to domestic violence in chinese immigrant families. *Violence Against Women*, 7(5), 545-562
- [61] Stith, S. M., Green, N. M., Smith, D. B., & Ward, D. B. (2008). Marital satisfaction and marital discord as risk markers for intimate partner violence: A meta-analytic review. *Journal of family violence*, 23(3), 149-160
- [62] Devries, K. M., Child, J. C., Bacchus, L. J., Mak, J., Falder, G., Graham, K., ... & Heise, L. (2014). Intimate partner violence victimization and alcohol consumption in women: A systematic review and meta-analysis. *Addiction*, 109(3), 379-391
- [63] Graham, K., Bernards, S., Wilsnack, S. C., & Gmel, G. (2011). Alcohol may not cause partner violence but it seems to make it worse: A cross national comparison of the relationship between alcohol and severity of partner violence. *Journal of interpersonal violence*, 26(8), 1503-1523.

- [64] Papadodima, S. A., Athanaselis, S. A., & Spiliopoulou, C. (2007). Toxicological investigation of drug-facilitated sexual assaults. *International journal of clinical practice*, *61*(2), 259-264.
- [65] Stith, S. M., Smith, D. B., Penn, C. E., Ward, D. B., & Tritt, D. (2004). Intimate partner physical abuse perpetration and victimization risk factors: A meta-analytic review. *Aggression and violent behavior*, *10*(1), 65-98
- [66] Birkley, E. L., & Eckhardt, C. I. (2015). Anger, hostility, internalizing negative emotions, and intimate partner violence perpetration: A meta-analytic review. *Clinical psychology review*, *37*, 40-56.
- [67] Stith, S. M., Smith, D. B., Penn, C. E., Ward, D. B., & Tritt, D. (2004). Intimate partner physical abuse perpetration and victimization risk factors: A meta-analytic review. *Aggression and violent behavior*, *10*(1), 65-98.
- [68] Krahe, B., & Möller, I. (2004). Playing violent electronic games, hostile attributional style, and aggression-related norms in German adolescents. *Journal of adolescence*, *27*(1), 53-69.
- [69] Capaldi, D. M., Knoble, N. B., Shortt, J. W., & Kim, H. K. (2012). A systematic review of risk factors for intimate partner violence. *Partner abuse*, *3*(2), 231-280
- [70] Menard, S., Weiss, A. J., Franzese, R. J., & Covey, H. C. (2014). Types of adolescent exposure to violence as predictors of adult intimate partner violence. *Child abuse & neglect*, *38*(4), 627-639
- [71] White, H. R., & Widom, C. S. (2003). Intimate partner violence among abused and neglected children in young adulthood: The mediating effects of early aggression, antisocial personality, hostility and alcohol problems. *Aggressive Behavior: Official Journal of the International Society for Research on Aggression*, *29*(4), 332-345
- [72] Linder, J. R., & Collins, W. A. (2005). Parent and peer predictors of physical aggression and conflict management in romantic relationships in early adulthood. *Journal of Family Psychology*, *19*(2), 252.

- [73] Manchikanti Gómez, A. (2011). Testing the cycle of violence hypothesis: Child abuse and adolescent dating violence as predictors of intimate partner violence in young adulthood. *Youth & Society*, 43(1), 171-192
- [74] Theobald, D., & Farrington, D. P. (2012). Child and adolescent predictors of male intimate partner violence. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 53(12), 1242-1249
- [75] Linder, J. R., & Collins, W. A. (2005). Parent and peer predictors of physical aggression and conflict management in romantic relationships in early adulthood. *Journal of Family Psychology*, 19(2), 252
- [76] Narayan, A. J., Englund, M. M., Carlson, E. A., & Egeland, B. (2014). Adolescent conflict as a developmental process in the prospective pathway from exposure to interparental violence to dating violence. *Journal of abnormal child psychology*, 42(2), 239-250
- [77] KALOUDI, E., PSARRA, M., KALEMI, G., DOUZENIS, J., & DOUZENIS, A. (2017). Violence in a family setting. *ENCEPHALOS*, 54, 28-32.
- [78] Manchikanti Gómez, A. (2011). Testing the cycle of violence hypothesis: Child abuse and adolescent dating violence as predictors of intimate partner violence in young adulthood. *Youth & Society*, 43(1), 171-192
- [79] Gates, M. F. (2014). Putting women and girls at the center of development. *Science*, 345(6202), 1273-1275
- [80] World Health Organization. (2007). Third milestones of a global campaign for violence prevention report, 2007: Scaling up
- [81] Jonas, S., Khalifeh, H., Bebbington, P. E., McManus, S., Brugha, T., Meltzer, H., & Howard, L. M. (2014). Gender differences in intimate partner violence and psychiatric disorders in England: results from the 2007 adult psychiatric morbidity survey. *Epidemiology and Psychiatric Sciences*, 23(2), 189-199

- [82] Houskamp, B. M., & Foy, D. W. (1991). The assessment of posttraumatic stress disorder in battered women. *Journal of Interpersonal violence*, 6(3), 367-375
- [83] Letourneau, E. J., Holmes, M., & Chasedunn-Roark, J. (1999). Gynecologic health consequences to victims of interpersonal violence. *Women's Health Issues*, 9(2), 115-120.
- [84] Valladares, E., Pena, R., Ellsberg, M., Persson, L. Å., & Högberg, U. (2009). Neuroendocrine response to violence during pregnancy—impact on duration of pregnancy and fetal growth. *Acta obstetrica et gynecologica Scandinavica*, 88(7), 818-823.
- [85] Raphael, J. (2000). *Saving Bernice: Battered Women, Welfare, and Poverty* (Northeastern University Press, 2000).
- [86] Postmus, J. L., Plummer, S. B., McMahon, S., Murshid, N. S., & Kim, M. S. (2012). Understanding economic abuse in the lives of survivors. *Journal of interpersonal violence*, 27(3), 411-430.
- [87] Saunders, D. G. (1992). A typology of men who batter women: Three types derived from cluster analysis. *American Orthopsychiatry*, 62, 264-275
- [88] Gondolf, E. W. (1988). Who are these guys? Toward a behavioral typology of batterers. *Violence and Victims*, 3, 187-203
- [89] Holtzworth-Munroe, A., & Meehan, J. C. (2004). Typologies of men who are martially violent: Scientific and clinical implications. *Journal of Interpersonal Violence*, 19, 1369-1389
- [90] Carlson, R. G., & Dayle Jones, K. (2010). Continuum of conflict and control: A conceptualization of intimate partner violence typologies. *The Family Journal*, 18(3), 248-254
- [91] Johnson, M. P. (1995). Patriarchal terrorism and common couple violence: Two forms of violence against women. *Journal of Marriage and Family*, 57, 283-294

- [92] Hamberger, L. K., Lohr, J. M., Bonge, D., & Tolin, D. F. (1996). A large sample empirical typology of male spouse abusers and its relationship to dimensions of abuse. *Violence Victims*, 11, 277-292
- [93] Gottman, J. M., Jacobson, N. S., Rushe, R. H., Shortt, J. W., Babcock, J., La Taillade, J. J., & Waltz, J. (1995). The relationship between heart rate reactivity, emotionally aggressive behavior, and general violence in batterers. *Journal of Family Psychology*, 9, 227-248
- [94] Simpson, L. E., Doss, B. D., Wheeler, J., & Christensen, A. (2007). Relationship violence among couples seeking therapy: Common couple violence or battering? *Journal of Marital and Family Therapy*, 33, 270-283
- [95] Simpson, L. E., Doss, B. D., Wheeler, J., & Christensen, A. (2007). Relationship violence among couples seeking therapy: Common couple violence or battering? *Journal of Marital and Family Therapy*, 33, 270-283
- [96] Sorenson, S. B., & Wiebe, D. J. (2004). Weapons in the lives of battered women. *American Journal of Public Health*, 94(8), 1412-1417.
- [97] Avdibegovic, E., & Sinanovic, O. (2007). Emotional profile of women victims of domestic violence. *European psychiatry*, 22, S147.
- [98] El Moez, K. A., Elsyed, M., Yousef, I., Eldeen, A. W., & Ellithy, W. (2014). Psychosocial characteristic of female victims of domestic violence. *Egyptian Journal of Psychiatry*, 35(2), 105.
- [99] Avdibegovic, E., & Sinanovic, O. (2007). Emotional profile of women victims of domestic violence. *European psychiatry*, 22, S147.
- [100] Aizer A. The gender wage gap and domestic violence. *American Economic Review*. 2010; 100:1847– 1859
- [101] Baumeister RF, Vohs KD, DeWall CN, Zhang L. How emotion shapes behavior: Feedback, anticipation, and reflection, rather than direct causation. *Personality and Social Psychology Review*. 2007; 11:167–203

- [102] Schneider, D., Harknett, K., & McLanahan, S. (2016). Intimate partner violence in the Great Recession. *Demography*, 53(2), 471-505
- [103] Briones-Vozmediano, E., Agudelo-Suarez, A. A., Goicolea, I., & Vives-Cases, C. (2014). Economic crisis, immigrant women and changing availability of intimate partner violence services: a qualitative study of professionals perceptions in Spain. *International journal for equity in health*, 13(1), 79
- [104] Gelles, R. J., & Straus, M. A. (1979). Determinants of violence in the family: Toward a theoretical integration
- [105] Katerndahl, D. A., Burge, S. K., Ferrer, R. L., Becho, J., & Wood, R. (2010). Complex dynamics in intimate partner violence: A time series study of 16 women. *Primary care companion to the Journal of clinical psychiatry*, 12(4)
- [106] Beauclair, R., & Delva, W. (2013). Is younger really safer? A qualitative study of perceived risks and benefits of age-disparate relationships among women in Cape Town, South Africa. *PLoS One*, 8(11), e81748
- [107] Jewkes, R., Levin, J., & Penn-Kekana, L. (2002). Risk factors for domestic violence: findings from a South African cross-sectional study. *Social science & medicine*, 55(9), 1603-1617
- [108] Kishor, S., & Johnson, K. (2004). Profiling domestic violence: a multi-country study
- [109] Adebawale, A. S. (2018). Spousal age difference and associated predictors of intimate partner violence in Nigeria. *BMC public health*, 18(1), 212
- [110] Tumwesigye, N. M., Kyomuhendo, G. B., Greenfield, T. K., & Wanyenze, R. K. (2012) Problem drinking and physical intimate partner violence against women: evidence from a national survey in Uganda. *BMC Public Health*, 12(1), 399
- [111] Abramsky, T., Watts, C. H., Garcia-Moreno, C., Devries, K., Kiss, L., Ellsberg, M., ... & Heise, L. (2011). What factors are associated with recent intimate partner violence?

Findings from the WHO multi-country study on women's health and domestic violence. *BMC public health*, 11(1), 109

[112] Koenig, M. A., Lutalo, T., Zhao, F., Nalugoda, F., Wabwire-Mangen, F., Kiwanuka, N., ... & Gray, R. (2003). Domestic violence in rural Uganda: evidence from a community-based study. *Bulletin of the world health organization*, 81, 53-60

[113] Morrison-Beedy, D., Volpe, E. M., Hardie, T. L., Cerulli, C., & Sommers, M. S. (2013). What's Age Got to Do With It? Partner Age Difference, Power)

[114] George, A. (2006). Reinventing honorable masculinity: discourses from a working-class Indian community. *Men and Masculinities*, 9(1), 35-52

[115] Jeyaseelan, L., Kumar, S., Neelakantan, N., Peedicayil, A., Pillai, R., & Duvvury, N. (2007). Physical spousal violence against women in India: some risk factors. *Journal of biosocial science*, 39(5), 657-670

[116] Kaber N. Resources, Agency, Achievements: Reflections on the Measurement of Women's Empowerment. *Development and Change* 1999;30:435–464

[117] Dutton, D. The domestic assault of women: Psychological and criminal justice perspectives. Boston: Allyn and Bacon; 1988

[118] Connell RW, Messerschmidt JW. Hegemonic masculinity - Rethinking the concept. *Gender & Society* 2005;19(6):829–859

[119] Mantell JE, Dworkin SL, Exner TM, Hoffman S, Smit JA, Susser I. The promises and limitations of female-initiated methods of HIV/STI protection. *Social Science and Medicine* 2006;63:1998–2009

[120] Krishnan, S., Rocca, C. H., Hubbard, A. E., Subbiah, K., Edmeades, J., & Padian, N. S. (2010). Do changes in spousal employment status lead to domestic violence? Insights from a prospective study in Bangalore, India. *Social science & medicine*, 70(1), 136-143

- [121] Alonso-Borrego, C., & Carrasco, R. (2017). Employment and the risk of domestic violence: does the breadwinner's gender matter?. *Applied Economics*, 49(50), 5074-5091
- [122] Cunradi, C. B., Caetano, R., Clark, C., & Schafer, J. (2000). Neighborhood poverty as a predictor of intimate partner violence among White, Black, and Hispanic couples in the United States: A multilevel analysis. *Annals of epidemiology*, 10(5), 297-308
- [123] Swanberg, J. E., & Logan, T. K. (2005). Domestic violence and employment: A qualitative study. *Journal of Occupational Health Psychology*, 10(1), 3-17
- [124] Crowne, S. S., Juon, H., Ensminger, M., Burrell, L., McFarlane, E., & Duggan, A. (2011). Concurrent and long-term impact of intimate partner violence on employment stability. *Journal of Interpersonal Violence*, 26(6), 1282-1304
- [125] Bryne, C. A., Resnick, H. S., Kilpatrick, D. G., Best, C. L., & Saunders, B. E. (1999). The socioeconomic impact of interpersonal violence on women. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 67(3), 362-366
- [126] Tolman, R. M., & Wang, H. (2005). Domestic violence and women's employment: Fixed effects models of three waves of women's employment study data. *American Journal of Community Psychology*, 36, 147-158
- [127] Brown, C., Linnemeyer, R. M., Dougherty, W. L., Coulson, J. C., Trangsrud, H. B., et al. (2005). Battered women's process of leaving: Implications for career counseling. *Journal of Career Assessment*, 13(4), 452-475
- [128] Κάτσος, Κ. (2019). Κλινική Ιατροδικαστική εξέταση: Μελέτη των σωματικών κακώσεων σε περιστατικά καταγγεληθείσας σωματικής βίας.
- [129] Δουζένης, Α. and Λύκουρας, Λ. (2008). Ψυχιατροδικαστική. Αθήνα: Π.Χ.ΠΑΣΧΑΛΙΔΗΣ, pp.88-97.
- [130] C. Campbell, J. (2002). Health consequences of intimate partner violence. [image].